

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä ja oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä. Samalla kumottaisiin nykyinen patenttiasiamiehistä annettu laki.

Esityksen tavoitteena on teollisoikeudellisten palveluiden laatutason varmistaminen teollisoikeusasiamiesjärjestelmää kehittämällä. Tämä toteutettaisiin siten, että otettaisiin käyttöön teollisoikeusasiamiesten auktorisointimenettely, jonka keskeisenä elementtinä olisi ammatillista osaamista mittaava asiamiestutkinto. Lisäksi otettaisiin käyttöön auktorisoitujen asiamiesten valvontaan liittyvä seuraamusjärjestelmä.

Auktorisointi ei olisi edellytys asiamiehenä toimimiselle, mutta laissa suojattujen ammatinimikkeiden käyttö varattaisiin pelkästään auktorisoiduille asiamiehille. Myös teollisoikeudellisten toimeksiantojen hoitamiseen

kohdistuva salassapitosäätely koskisi pelkästään auktorisoituja asiamiehiä.

Patentti- ja rekisterihallituksen yhteyteen sijoitettava teollisoikeusasiamieslautakunta vastaisi keskitetysti kaikista auktorisointi- ja valvontamenettelyyn liittyvistä tehtävistä. Muutoksenhaku seuraamuksiin liittyvistä teollisoikeusasiamieslautakunnan päätöksistä keskitettäisiin markkinaoikeuteen. Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin tehtäisiin uudesta laista johtuva teknisluonteinen muutos.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2014. Vuoden pituisena siirtymäaikana auktorisointi voitaisiin myöntää ilman asiamiestutkinnon suorittamista aikaisemman rekisteröinnin tai käytännön kokemuksen perusteella.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYS	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 JOHDANTO.....	3
2 NYKYTILA	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	3
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	5
2.3 Nykytilan arviointi.....	7
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	9
3.1 Tavoitteet.....	9
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot	10
3.3 Keskeiset ehdotukset	12
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	13
4.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan	13
4.2 Vaikutukset yritystoimintaan.....	14
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	15
5 ASIAN VALMISTELU	16
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	16
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	16
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	19
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	19
1.1 Laki auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä	19
1.2 Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa	38
2 VOIMAANTULO	38
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	38
LAKIEHDOTUKSET	43
1. Laki auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä.....	43
2. Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta	49
LIITTEET.....	50
RINNAKKAISTEKSTI	50
2. Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta	50
ASETUSLUONNOS	51
Valtioneuvoston asetus auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä.....	51

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Teollisoikeuksista parhaiten tunnettuja ja taloudelliselta arvoltaan merkittävimpiä ovat patentit, tavaramerkit ja mallioikeudet. Teollisoikeudet yhdessä tekijänoikeuksien kanssa muodostavat aineettomien oikeuksien (immateriaalioikeuksien) kokonaisuuden.

Etenkin kansainvälisissä yrityksissä aineetomiin oikeuksiin panostetaan enenevässä määrin, mutta ne ovat yhtälailla tärkeitä puhtaasti kansallisilla markkinoilla toimiville yrityksille. Innovaatioiden suojaaminen, kaupallinen hyödyntäminen sekä hankittujen oikeuksien puolustaminen on osa nykypäivän liiketoimintaa. Yrityksen näkökulmasta aineettomien oikeuksien arvo riippuu siitä, miten taitavasti se onnistuu hyödyntämään niitä liiketoiminnassa. On arvioitu, että 75 prosenttia yritysvarallisuudesta koostuisi aineettomista omaisuuseristä. Aineettomat oikeudet ovat keskeinen osa tällaista yritysvarallisuutta.

Euroopan unionin lainsäädännön lisäksi teollisoikeusala on mittavan kansainvälisen sääntelyn kohteena. Vaativasta sääntelyympäristöstä sekä aineettomien oikeuksien arvosta johtuen yrityksillä on tarve varmistautua siitä, että teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoidetaan ammattitaitoisesti. Kilpailutekijänä korostuu se, että asiamiehellä on tarjota kokonaisvaltaista teollisoikeudellista osaamista ja näkemystä asiakkaan liiketoimintaan parhaiten sopivasta suojausstrategiasta.

Valtioneuvoston periaatepäätös aineettomien oikeuksien strategiasta hyväksyttiin vuonna 2009. Vuoteen 2015 mennessä saavutettavia tavoitteita ovat muun muassa innovatiivisuutta kannustava ja suomalaisten yritysten kilpailukykyä edistävä lainsäädäntöjärjestelmä. Teollisoikeus- ja innovaatioasiamieskentän korkeatasoinen osaaminen nähdään edellytyksenä suomalaisen innovaatio toiminnan menestymiselle kansainvälisessä kaupassa. Yhtenä toimenpiteenä tavoitetilan saavuttamiseksi on esitetty teollisoikeusasiamiestut-

kinnon käyttöönottoa tarvittavine säädösmuutoksineen.

Myös talousvaliokunta on edellyttänyt, että asiamiehiä koskevan teollisoikeudellisen sääntelyn sisältöä, kuten asiamiehen käyttövelvollisuutta ja heiltä edellytettävää osaamista selvitetään kokonaisvaltaisesti aineettomia oikeuksia koskevan strategian täytäntöönpanon yhteydessä (TaVM 14/2010 vp).

Ehdotettava laki auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä on osa aineettomien oikeuksien strategian toteutusta. Laissa säädettäisiin teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavia asiamiehiä koskevasta auktorisointinettelystä, jonka keskeisenä elementtinä olisi ammatillista osaamista mittaavan asiamiestutkinnon käyttöönotto. Lisäksi laissa säädettäisiin auktorisoidujen asiamiesten velvollisuuksista eli hyvästä asiamiestavasta ja salassapitovelvollisuudesta, sekä auktorisoidujen asiamiesten valvonnasta.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Teollisoikeudellisten palveluiden tarjoaminen Suomessa on vapaata. Asiamiestoimintaa harjoitetaan ammattimaisesti patenti-, tavaramerki- ja mallioikeutta koskevissa asioissa. Patenttiasiamies ja tavaramerkkiasiamies ovat muodostuneet asiamiestoiminnassa vakiintuneiksi ammattinimikkeiksi, vaikka patenttiasiamiehet hoitavat usein myös hyödyllisyysmalliasioita ja tavaramerkkiasiamiehet mallioikeusasioita. Toisaalta alalla toimii pelkästään mallioikeuteenkin erikoistuneita asiamiehiä.

Patenttiasioiden ammattimainen hoitaminen Patentti- ja rekisterihallituksessa edellyttää patenttiasiamieheksi rekisteröitymistä ja on siten rinnastettavissa luvanvaraiseen elinkeinoon. Tässä yhteydessä voidaan puhua patenttiasiamiesmonopolista, sillä halutessaan käyttää asiamiestä keksijän tai yrityksen on otettava edustajakseen patenttiasiamiesrekisteriin merkitty patenttiasiamies.

Patenttiasioissa käytetään asiamiehiä apuna säännönmukaisesti ja useammin kuin muissa teollisoikeusasioissa. Esimerkiksi vuonna 2012 Patentti- ja rekisterihallitukseen tehtiin 1827 kansallista patenttihakemusta, joista 1558 tehtiin patenttiasiamiehen toimesta. Samana vuonna tehtiin 3743 kansallista tavaramerkkihakemusta, joista 1262 tehtiin tavaramerkkiasiamiehen toimesta. Mallioikeuksien osalta asiamiehen käyttö hakemusvaiheessa on ollut vähäisempää, sillä vuonna 2012 tehdystä 201 kansallisesta rekisteröintihakemuksesta vain 32 tehtiin asiamiehen avustuksella. Toisaalta mallioikeusasiamiehen osallistuminen esimerkiksi loukkaukanteiden käsittelyyn on yleistä, koska oikeudenloukkaus tulee arvioida myös aineellisen oikeuden näkökulmasta.

Patenttiasiamiehet

Laki patenttiasiamiehistä (552/1967) on annettu vuonna 1967 ja asetus patenttiasiamiehistä (636/1969) vuonna 1969. Lakiin ja asetukseen sisältyvät säännökset patenttiasiamiehen yleisestä toimenkuvasta, patenttiasiamiesten rekisteröimisestä, rekisteröityjen asiamiesten toiminnan harjoittamisesta, ammattinimikkeen laittoman käytön seuraamuksista sekä patenttiasiamiesrekisteriin merkittävistä tiedoista. Asetusta on muutettu patenttiasiamiehen kansallisuuden ja tutkintovaatimusten osalta vuonna 1996.

Patenttiasiamiehen tehtäväksi on lain 1 §:ssä määritelty henkilön edustaminen patenttiviranomaisen käsittelemissä asioissa tai viranomaisen päätöksistä tehtyjä valituksia koskevissa asioissa. Asiakkaan edustaminen ammattimaisesti patenttiasioissa edellyttää, että asiamies on merkitty Patentti- ja rekisterihallituksen pitämään patenttiasiamiesrekisteriin. Patenttiasiamiesten toiminnan harjoittamista rajoitetaan siten rekisteröintimenettelyllä. Patenttiasiamiehen ammattinimike on varattu yksinomaan rekisteröityjen patenttiasiamiesten käyttöön.

Patentti- ja rekisterihallitus merkitsee patenttiasiamiesrekisteriin henkilön, joka täyttää patenttiasiamiehistä annetun asetuksen vaatimukset rekisteröinnille. Patenttiasiamiesrekisteriin voidaan merkitä myös yhteisö, joka harjoittaa ammattimaisesti pa-

tenttiasiamiestoimintaa ja jonka palveluksessa on vähintään yksi henkilö, joka on merkitty patenttiasiamiesrekisteriin tai voidaan merkitä rekisteriin samanaikaisesti kuin yhteisö. Rekisteröitävän henkilön tai yhteisön kotipaikan tulee olla Euroopan talousalueella. Vuoden 2013 alussa rekisteröityjä patenttiasiamiehiä oli noin 370 ja yhteisöjä 190.

Patenttiasiamiehistä annetun asetuksen mukaisesti edellytyksenä rekisteriin merkitsemiselle on ensinnäkin se, että rekisteröitävä henkilö tai yhteisö harjoittaa patenttiasiamiehen toimintaa ammattimaisesti. Patenttiasiamiehellä on myös oltava patenttiasioissa selkeää kokemusta, jota voidaan pitää riittävänä patenttiasiamiehen toiminnan ammattimaiseen harjoittamiseen. Patentti- ja rekisterihallituksen soveltamiskäytännön mukaan toimintaa on pidettävä ammattimaisena, jos asiamies on merkitty asiamieheksi viiteen vuoden aikana jätettyyn patenttihakemukseen. Kokemusta kartuttavina tehtävinä pidetään patenttihakemusten lisäksi vastineiden laatimista viraston antamiin päätöksiin, väitöksittelyn hallitsemista ja kokemusta patenttiasioiden hoidosta ulkomailla. Patentti- ja rekisterihallitus edellyttää patenttitoimintossa työskentelevältä vähintään 1-2 vuoden kokemusta, kun vastaava aika teollisuuden palveluksessa toimineelta on 2-3 vuotta. Edellytyksiä arvioitaessa otetaan erityisesti huomioon, kuinka paljon edellä mainittuja toimeksiantoja hakija on hoitanut ja myös, mikä on niiden laatu. Arvioinnissa otetaan lisäksi huomioon hakijan suorittamat patenttialan kurssit. Nykyinen rekisteröintimenettely ei tunne asiamiestutkintojärjestelmää, jossa tutkinnon suorittaminen olisi edellytyksenä patenttiasiamiesrekisteriin merkitsemiselle.

Rekisteröitävällä henkilöllä tulee lisäksi olla soveltuva teknisen alan korkeakoulututkinto sekä sellainen yleinen asiamieskelpoisuus, joka oikeudenkäymiskaaren 15 luvun 2 §:n mukaan vaaditaan oikeudenkäyntiasiamiehiltä.

Patenttiasiamiehistä annetun lain 2 §:n mukaan Patentti- ja rekisterihallitus valvoo, ettei patenttiasiamiesrekisteriin merkitsemätön henkilö harjoita ammattimaisesti patenttiasiamiehen tointa. Rekisteriin merkitsemätön asiamies, joka käyttää patenttiasiamiehen

ammattinimikettä, voidaan lain 3 §:n mukaan tuomita sakkorangaistukseen. Patenti- ja rekisterihallituksen ei edellytetä suorittavan asiameistoiminnan laadullista valvontaa eikä patenttiasiamiehiä siten ole poistettu patenttiasiamiesrekisteristä esimerkiksi kurinpidollisen seuraamuksen tai kelpoisuusedellytysten muuttumisen perusteella.

Ammattieettinen valvonta tapahtuu itesääntelyn kautta eli Suomen Patenttiasiamiesyhdistyksen, jäljempänä Patenttiasiamiesyhdistys, etiikkaa ja hyvää asiameistapaa säänteleviin ohjeisiin perustuen. Lisäksi eurooppapatenttiasiamiesten edellytetään noudattavan eurooppapatenttiasiamiesten järjestön (*European Patent Institute*) ammattieettisiä ohjeita.

Tavaramerkkiasiamiehet ja mallioikeusasiamiehet

Suomessa ei ole voimassa tavaramerkkiasiamiehiä eikä mallioikeusasiamiehiä koskevaa erityislainsäädäntöä. Kuka tahansa voi toimia tavaramerkkiasiamiehenä tai mallioikeusasiamiehenä ammattimaisesti. Näistä asiamiehistä ei pidetä erillistä rekisteriä eikä heidän toimintaansa kohdistu viranomaisvalvontaa. Myöskään tavaramerkkiasiamiehen tai mallioikeusasiamiehen ammattinimikettä ei ole suojattu.

Patenti- ja rekisterihallituksen tavaramerkki- ja mallilinjnan toiminta asiamieskysymyksissä rajoittuu todistusten antamiseen siitä, että hakija on hoitanut virastossa tavaramerkkiasioita tai mallioikeusasioita vähintään viiden vuoden ajan. Sisämarkkinoilla toimiva yhdenmukaistamisvirasto (tavaramerkit ja mallit), jäljempänä OHIM, päättää todistuksen perusteella siitä, hyväksytäänkö asiamies tavaramerkkiasioiden tai mallioikeusasioiden OHIM-luetteloon.

Patenttiasiamiesyhdistyksen 170 jäsenestä päätoimisia tavaramerkkiasiamiehiä on noin 40 henkilöä. Koska kyse ei ole luvanvaraisesta elinkeinosta, voidaan olettaa, että päätoimisia tavaramerkkiasiamiehiä on Suomessa kuitenkin tätä enemmän. Käytännössä suurin osa tavaramerkkiasiamiehinä toimivista henkilöistä on taustaltaan lakimiehiä tai asianajajia.

Ammattieettinen valvonta tapahtuu itesääntelyn kautta eli Patenttiasiamiesyhdistyksen etiikkaa ja hyvää asiameistapaa säänteleviin ohjeisiin taikka Suomen Asianajajaliiton, jäljempänä Asianajajaliitto, hyvää asianajajatapaa koskeviin ohjeisiin perustuen.

Mallioikeusasioita hoitavat sekä patenttietä tavaramerkkiasiamiehet. Päätoimisena mallioikeusasiamiehenä Suomessa toimii vain muutama asiamies. Vastaavasti kuin tavaramerkkiasiamiesten osalta, mallioikeusasiamiesten ammattieettinen valvonta on tapahtunut Patenttiasiamiesyhdistyksen taikka Asianajajaliiton tapaohjeisiin perustuen.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Kansainvälinen kehitys ja EU:n lainsäädäntö

Euroopan unionissa ei ole harmonisoitu teollisoikeusasiamiehiä koskevaa aineellista lainsäädäntöä eikä tiedossa ole, että komissio olisi lähitulevaisuudessa antamassa asiasta lainsäädäntöehdotusta. Teollisoikeusasiamiehistä ei myöskään ole aineellisia määräyksiä kansainvälisissä sopimuksissa. Jokaisella jäsenvaltiolla on siten mahdollisuus säännellä ammatin harjoittamista kansallisista lähtökohdista käsin.

Kaikissa jäsenvaltioissa, myöskään Suomessa, ei ole voimassa tavaramerkkiasiamiehiä tai mallioikeusasiamiehiä koskevaa aineellista lainsäädäntöä. Patenttiasiamiesten toimen sääntely sitä vastoin on yleisempää. Kansallisissa lainsäädännöissä esiintyy kuitenkin eroja muun muassa patenttiasiamiesten käyttöpakon, kelpoisuusvaatimusten ja asiamiestutkinnon osalta. Lainsäädännön yleispiirteitä eräissä valtioissa on käsitelty aikaisemmin teollisoikeudellisen asiamiesjärjestelmän kehittämistyöryhmän muistiossa (KTM Julkaisu 9/2004).

Nykyinen eurooppapatenttijärjestelmä luotiin Euroopan patenttisopimuksella (SopS 8/1996), joka sisältää määräyksiä edustamisesta koskevista periaatteista ja ammattimaisesti toimivista patenttiasiamiehistä. Euroopan patenttisopimuksen 133 artiklan mukaan lähtökohtana on, ettei ammattimaisen asiamiehen käyttöpakkoa ole. Ammattimaisen asiamiehen eli eurooppapatenttiasiamiehen puoleen

on kuitenkin käännyttävä, jos luonnollisen tai oikeushenkilön kotipaikka tai pääasiallinen toimipaikka sijaitsee muualla kuin sopimusvaltiossa ja kyse on muusta kuin eurooppapatenttihakemuksen tekemisestä. Euroopan patenttisopimuksen 134 artiklan mukaan ammattimaisena asiamiehenä toimiminen edellyttää patenttiasiamiesluetteloon merkitsemistä. Tämä puolestaan edellyttää eurooppalaisen kelpoisuuskokeen (*European Qualifying Examination*) suorittamista. Eurooppapatenttiasiamiesten lisäksi ammattimaisesti voi toimia myös lakimies, siinä laajuudessa kuin hän on kyseisessä sopimusvaltiossa oikeutettu toimimaan ammattimaisesti toimivana asiamiehenä patenttiasioissa. Henkilöillä, jotka on merkitty asiamiesluetteloon, on oikeus edustaa kaikissa Euroopan patenttisopimuksessa tarkoitetuissa käsittelyissä kuten esimerkiksi eurooppapatentin väite- tai rajoittamismenettelyissä.

Euroopan patenttisopimuksen 134 artiklan mukaan Euroopan patenttijärjestön hallinto-neuvosto voi antaa määräyksiä asiamiesten salassapitovelvollisuudesta. Artiklan nojalla annettu, vuonna 2007 voimaantullut soveltamismääräys 153 koskee eurooppapatenttiasiamiehen ja asiakkaan välisen kirjeenvaihdon salassapitoa (asiamiesprivilegi). Soveltamismääräyksen mukaan kaikki toimeksiantoon liittyvä kirjeenvaihto eurooppapatenttiasiamiehen ja asiakkaan tai kenen tahansa muun henkilön välillä on pysyvästi salassapitovelvollisuuden alaista Euroopan patenttivaraston käsittelyissä, ellei asiakas ole nimenomaisesti sellaisesta oikeudesta luopunut. Salassapitovelvollisuutta sovelletaan erityisesti kirjeenvaihtoon tai asiakirjaan, joka koskee keksinnön patentoitavuuden arviointia, eurooppapatenttihakemuksen laadintaa tai käsittelyä sekä eurooppapatentin pätevydestä, suojan laajuudesta tai loukkauksesta annettua lausuntoa. Salassapitovelvollisuus ei siten ulotu kansallisiin patenteihin eikä eurooppapatenttien käsittelyyn kansallisissa patenttivarastoissa.

Eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistamishankkeen toteuttamiselle on saatu lopullinen hyväksyntä helmikuussa 2013. Uudistus sisältää yhtenäisen patenttisuojan luomisen nykyisen eurooppapatentin rinnalle sekä yhdistetyn patenttituomioistuimen pe-

rustamisen. Vaikutukseltaan yhtenäistä eurooppapatenttia koskevat Euroopan parlamentin ja Euroopan unionin neuvoston asetukset (1257/2012 ja 1260/2012) tulevat voimaan samanaikaisesti kansainvälisen patenttituomioistuinsopimuksen kanssa eli sen jälkeen, kun 13 EU-jäsenvaltiota on sopimuksen ratifioinut.

Asiamiestoiminnalle asetettavia aineellisia vaatimuksia ei Euroopan unionissa ole uudistuksen jälkeenkään yhtenäistetty. Patenttituomioistuinsopimuksen 48 artiklassa määrätään kuitenkin edustamisesta patenttituomioistuimessa. Sopimusjäsenvaltion tuomioistuimessa edustamaan oikeutettujen lakimiesten lisäksi patenttioikeudenkäynnin osapuolia voivat edustaa eurooppapatenttiasiamiehet, joilla on todistus eurooppapatentteja koskevan oikeudenkäyntimenettelyn tuntemisesta (*European Patent Litigation Certificate*). Todistuksen sisältö määritellään patenttituomioistuimen työjärjestyksessä, jonka laatiminen on vielä kesken. Nykyinen luonnos työjärjestykseksi sisältää myös määräykset salassapitosääntelystä.

Tavaramerkkiasiamiesten yleisestä edustamisesta ja edustamisesta OHIM:ssa määrätään yhteisötavaramerkistä annetussa neuvoston asetuksessa (207/2009). Asetuksen 92 artiklan mukaan lähtökohtana on, ettei edustajapakkoa ole. Edustajan puoleen on kuitenkin käännyttävä, jos luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön kotipaikka tai liike ei sijaitse yhteisössä, paitsi jos kyse on yhteisön tavaramerkkihakemuksen tekemisestä. Asetuksen 93 artiklan mukaan ammattimaisena edustajana voi ensinnäkin toimia jonkin jäsenvaltion alueella toimintaa harjoittamaan oikeutettu asianajaja, jonka ammatillinen kotipaikka on yhteisössä, siltä osin kuin tämä voi toimia kyseisessä jäsenvaltiossa edustajana tavaramerkkiasioissa. Edustajana voi myös toimia OHIM:in pitämään luetteloon hyväksytty edustaja.

Yhteisömallista annetun neuvoston asetuksen (6/2002) 77 ja 78 artiklat sisältävät yhteisötavaramerkkiasetusta pitkälti vastaavat määräykset mallioikeusasiamiesten edustamisen osalta.

OHIM:in pitämään asiamiesluetteloon merkitseminen edellyttää, että kyseisellä asiamiehellä on oikeus edustaa tavaramerk-

kiasioissa tai mallioikeusasioissa jäsenvaltion teollisoikeusvirastossa. Jos jäsenvaltio ei edellytä tiettyä ammatillista pätevyyttä (tutkintoa) edustusosoikeuden saamiseksi, asiamiehen tulee näyttää hoitaneensa tavaramerkkiasioita tai mallioikeusasioita jäsenvaltionsa teollisoikeusvirastossa vähintään viiden vuoden ajan.

Ammatin ja elinkeinon harjoittamista koskevan kansallisen sääntelyn yhteydessä Euroopan unionin jäsenmaiden on otettava huomioon perustamissopimuksissa jäsenvaltion kansalaisille ja yrityksille turvatut vapaudet sijoittautua pysyvästi mihin tahansa jäsenvaltioon ja tarjota tilapäisesti palveluja muussa kuin sijaintijäsenvaltiossaan. Sijoittautumisoikeudesta säädetään Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 49 artiklassa ja palvelujen vapaasta liikkuvuudesta 56 artiklassa. Euroopan unionin tuomioistuimien on katsonut, että kotipaikkavaatimus on hyväksyttävä ainoastaan tilanteissa, joissa palveluiden tarjoamisen vapauden rajoittamiseen liittyy yleistä etua koskevia pakottavia syitä. Ratkaisussa asiassa C-131/01 (Euroopan yhteisöjen komissio v. Italian tasavalta, 13.2.2003) on todettu, että pakottavat syyt eivät täyty patenttiasiamiesten tarjoamien palveluiden kohdalla.

Myös Euroopan patenttisopimuksen 134 artiklaan sisältyvä määräys eurooppapatenttiasiamiesten sijoittautumisoikeuden osalta. Jokaisella eurooppapatenttiasiamiehellä on ammattimaisesti toimimista varten oikeus perustaa toimipaikka sopimusvaltioon, jossa Euroopan patenttisopimuksessa tarkoitettuja käsittelyjä voidaan toimittaa. Oikeutta voi sopimusvaltion toimesta rajoittaa yksittäistapauksissa vain yleisen turvallisuuden ja järjestyksen turvaamisen perusteella.

Ammattipätevyyden tunnustamisesta annetussa direktiivissä (2005/36/EU) on vahvistettu säännöt, joiden mukaisesti säännellyn ammatin harjoittamiseksi alueellaan määrättyä ammattipätevyyttä vaativan jäsenvaltion on tunnustettava kyseisen ammatin harjoittamiseen ammattipätevyys, joka on hankittu muussa jäsenvaltiossa ja joka antaa kyseisen pätevyyden haltijalle oikeuden harjoittaa siellä samaa ammattia. Neuvottelut ammattipätevyysdirektiivin muuttamisesta ovat parhail-

laan käynnissä Euroopan unionin toimieliemissä.

Pohjoismaat

Ruotsissa on syksyllä 2010 tullut voimaan uusi laki auktorisoiduista patenttiasiamiehistä (SFS 2010:1052), jossa on verrattain paljon yhteneväisyyksiä ehdotettavaan lakiin nähden. Laissa säädetään patenttiasiamiesten auktorisoinnista ja patenttiasiamieslautakunnan tehtävistä, kuten auktorisoitujen patenttiasiamiesten valvonnasta, kurinpidollisten seuraamusten määräämisestä ja hyvän asiamiestavan kehittamisestä. Auktorisointia hakevan tulee täyttää laissa säädetyt kelpoisuusedellytykset mukaan lukien asiamiestutkinnon suorittaminen hyväksytysti. Auktorisoidut patenttiasiamiehet veloitetaan noudattamaan hyvää patenttiasiamiestapaa ja salassapitoa koskevia säännöksiä. Auktorisointi voidaan peruuttaa kelpoisuusedellytysten jäädessä täyttymättä ja kurinpidollisen seuraamuksen perusteella. Auktorisoidun patenttiasiamiehen ammattinimike (*auktoriserat patentombud*) on varattu ainoastaan lain mukaisesti auktorisoitujen asiamiesten käyttöön ja ammattinimikkeen luvattomasta käytöstä voidaan tuomita sakkorangaistukseen. Patenttiasiamieslautakunnan päätöksistä voi hakea muutosta valittamalla yleiseen hallinto-oikeuteen.

Muissa Pohjoismaissa ei ole voimassa teollisoikeusasiamiehiä koskevaa lainsäädäntöä eikä vastaavansisältöisiä säädöshankkeita ainakaan toistaiseksi ole vireillä.

2.3 Nykytilan arviointi

Teollisoikeudellisella toimeksiannolla tarkoitetaan eri teollisoikeuksien suojaamiseen, ylläpitämiseen, hallintaan, valvontaan ja puolustamiseen liittyviä tehtäviä samoin kuin näihin liittyvää konsultointia. Yrityksillä on tarve varmistua siitä, että teollisoikeudellisia palveluja tarjoavat asiamiehet tuntevat keskeisen lainsäädännön, hallitsevat viranomaismenettelyt ja hoitavat tehtävänsä hyvää asiamiestapaa noudattaen. Teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavalta asiamieheltä edellytetään usein myös kokonaisnäkemyksiä asiakkansa liiketoimintaan parhaiten sopi-

vasta teollisoikeusstrategiasta. Asiantunte-
muksen tarve asiakkaan kannalta on siten
kiistaton. Asiantuntemus nähdään myös Pa-
tentti- ja rekisterihallituksessa tärkeäksi vi-
ranomaiskäsittelyn sujuvuuden turvaamiseksi.

Nykytilan yhtenä epäkohtana on se, että te-
ollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavien
asiamiesten ammatillista osaamista ei asia-
miestutkinnon puuttuessa pystytä puolueet-
tomasti arvioimaan. Tavaramerkki- ja malli-
oikeusasiamiesten kelpoisuusedellytyksiä ei
ole säännelty millään tavalla eikä patent-
tiasiamiehiä koskeva rekisteröintijärjestel-
mäkään vastaa enää ajan vaatimuksia. Tämä
ei tarkoita, että asiamiestoiminnan laadussa
on yleisesti ongelmia. Käytännössä asiamies-
ten asiantunteumuksen tasossa voi kuitenkin
esiintyä suuriakin vaihteluita.

Ehdotettavan sääntelyn myötä tilanne
muuttuisi siten, että asiamiestutkinnon suorit-
taneen henkilön oletetaan lähtökohtaisesti
tuntevan asiamiestoiminnan kannalta keskei-
nen lainsäädäntö sekä hallitsevan teollisoikeu-
dellisten toimeksiantojen edellyttämät
käytännön toimet. Kansallisen asiamiestut-
kinnon käyttöönottoaminen toisi muitakin pa-
rannuksia nykytilaan.

Suomen liittyminen Euroopan patenttisopi-
mukseen vuonna 1996 loi uudentyypin kilpailutilanteen tuomalla eurooppalaiset patenttiasiamiehet kilpailemaan suomalaisista asiakkaista kansallisille markkinoille. Eurooppalaisessa mittakaavassa kilpailuetuna korostuu patenttiasiamiesten ammattitaito, ei niinkään kansalaisuus. Vastaavasti EU-sääntely ja kansainväliset tavaramerkki- ja mallisuojaajajärjestelmät ovat tuoneet uusia vaatimuksia ja uudenlaisen kilpailuasetelman tavaramerkki- ja mallioikeusalalla toimiville. Suomalaisen tavaramerkkiasiamiehet ja mallioikeusasiamiehet eivät enää hoida pelkästään kotimaisten asiakkaiden toimeksiantoja vaan kilpailevat EU:n ulkopuolisista kuten esimerkiksi aasialaisista asiakkaista EU:n alueella.

Eurooppalaisen patenttijärjestelmän suosiosta johtuen eurooppalaisen kelpoisuuskokeen suorittaminen on osoittautunut patenttiasiamiestoiminnassa välttämättömäksi. Ehdotettavalla sääntelyllä pyritään siihen, että kansallisen asiamiestutkinnon käyttöönotta-

minen parantaisi suomalaisten patenttiasiamiesten valmiuksia läpäistä eurooppalainen kelpoisuuskoe. Mainittu koe on neliosainen, minkä lisäksi vuonna 2012 otettiin käyttöön esitentti. Koetta pidetään yleisesti erittäin vaativana. Esimerkiksi vuonna 2012 suomalaisista 65 osallistujasta kahdeksan läpäisi kokeen. Vuonna 2009 suomalaisista 55 osallistujasta vain kaksi läpäisi kokeen.

OHIM:in pitämään asiamiesluetteloon merkitseminen puolestaan edellyttää, että asiamiehellä on oikeus edustaa tavaramerkki- tai mallioikeusasioissa jäsenvaltion teollisoikeusvirastossa. Jos jäsenvaltio ei edellytä tiettyä ammatillista pätevyyttä (tutkintoa) edustus-oikeuden saamiseksi, asiamiehen tulee näyttää hoitaneensa tavaramerkki- tai mallioikeusasioita jäsenvaltionsa teollisoikeusvirastossa vähintään viiden vuoden ajan. Kansallisen asiamiestutkinnon käyttöönottoaminen helpottaisi kansallisten tavaramerkki- ja mallioikeusasiamiesten pääsyä OHIM-luetteloon jatkossa. Sen merkitys korostuu mallioikeusasioissa, sillä OHIM:in edellyttämää kokemusta on ollut vaikea kerryttää.

Nykytilannetta ei voida pitää tyydyttävänä myöskään salassapitosääntelyn osalta. Teollisoikeudelliset toimeksiannot voivat edellyttää hyvinkin yksityiskohtaista tietoa asiakkaan liiketoimintaan liittyvistä olosuhteista. Tietojen julkitulo heikentää asiakkaan asemaa suhteessa kilpailijoihin. Voimassa olevaan kansalliseen lainsäädäntöön ei sisälly erityisesti teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavia henkilöitä koskevaa salassapitosääntelyä. Vaikka asiamiehiä koskevat yleiset säännökset esimerkiksi oikeudenkäymiskäärä ja hallintolaissa (434/2003) kattavatkin luottamuksellisten tietojen suojaamisen, eivät ne sellaisenaan ulotu kaikkiin asiamies-suh-teessa saatuihin tietoihin. Kaikki asiamiehet eivät myöskään pääse luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain (715/2011) salassapitosäännösten piiriin. Euroopan patenttisopimuksen uudistamiskirjan soveltamismääräyksiin sisältyvä asiamiesprivilegi puolestaan kattaa vain eurooppapatenttia koskevan kirjeenvaihdon luottamuksellisuuden.

Tarve salassapitosääntelylle aiheutuu ulkomaisista ja varsinkin Yhdysvalloissa tapahtuvista oikeudenkäynneistä, jossa suoma-

laisen patenttiasiamiehen paikalliseen asiamieheen verrattuna heikompi asema asiakkaansa luottamuksellisten tietojen salassapitamisessa saattaa johtaa merkittäviinkin taloudellisiin menetyksiin. Ehdotettavan sääntelyn myötä suomalaiset patenttiasiamiehet pyritään saattamaan tasavertaisempaan asemaan niihin valtioihin nähden, joissa paikalliset asiamiehet nauttivat kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesta laajasta luottamuksellisten tietojen suojasta. Tämä parannus nykytilaan koskisi luonnollisesti myös tavaramerkkiasiamiehiä ja mallioikeusasiamiehiä.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia, minkä lisäksi rajoittamisen laajuuden ja edellytysten tulee ilmetä laista. Sääntelyn sisällön osalta valiokunta on lisäksi pitänyt tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoiminnasta. Patenttiasiamiehistä annettu laki on tullut voimaan vuonna 1968. Lakia on muutettu lakiteknisesti vuonna 2011, mutta sen perustuslainmukaisuutta ei ole arvioitu. Vaikuttaisi selvältä, että laki nyky muodossaan ei vastaa perustuslain asettamia vaatimuksia. Esimerkiksi patenttiasiamiesten rekisteröimispäätösten voidaan katsoa tapahtuvan harkintaperusteella, vaikka patenttiasiamiehen toimi on rinnastettavissa luvanvaraiseen elinkeinon. Patenttiasiamiehistä annetun asetuksen mukaan edellytyksenä patenttiasiamiesrekisteriin merkitsemiselle on patenttiasiamiehen toiminnan ammattimainen harjoittaminen. Toiminnan ammattimaisen harjoittamisen edellytyksiä ei kuitenkaan ole asetuksessa eikä laissa määritelty. Patenti- ja rekisterihallituksen soveltamiskäytännön mukaan toimintaa on pidettävä ammattimaisena, jos asiamies on merkitty asiamieheksi viiteen vuoden aikana jätettyyn patenttihakemukseen. Johtuen täsmällisten ja tarkkarajaisen lakitasolla olevien säännösten puuttumisesta, päätös patenttiasiamiesrekisteriin merkitsemisestä perustuu nykyisin siihen, mitä hakija on ilmoittanut, mikä on ristiriidassa perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön kanssa (esim. PeVL 32/2010 vp). Nykyisessä laissa ei myöskään ole säännöksiä muutoksenhakuoikeudesta, jos patent-

tiasiamiesrekisteriin merkitsemistä koskeva hakemus hylätään.

Vaikka patenttiasiamiehen toimi on rinnastettavissa luvanvaraiseen elinkeinon, patenttiasiamiesten toimintaa ei käytännössä valvota Patenti- ja rekisterihallituksen eikä minkään muunkaan kansallisen viranomaisen toimesta. Patenti- ja rekisterihallitus pelkääntään tarkastaa patenttiasiamieheksi merkityn valtuudet asiamiesrekisteristä, kun patenttihakemus tehdään. Valvonta edellyttäisi tehokasta seuraamusjärjestelmää, jota ei nykyisin ole. Patenttiasiamiehiä ei siten ole voitu poistaa patenttiasiamiesrekisteristä esimerkiksi asiamiesvelvollisuuksien laiminlyömisestä taikka rekisteröinnin kelpoisuusedellytysten muuttumisen perusteella. Itsesääntelyyn pohjautuva ammattieettinen valvonta voi luonnollisesti kohdistua vain Patenttiasiamiesyhdistyksen jäseniksi liittyneisiin asiamiehiin. Patenti- ja rekisterihallituksen patenttiasiamiesrekisteriin merkityistä patenttiasiamiehistä kaikki eivät kuitenkaan ole yhdistyksen jäseniä.

Nykyinen lainsäädäntö ei enää vastaa perustuslain asettamia vaatimuksia myöskään säädöstason osalta. Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista on säädettävä lailla. Asetuksella voidaan ainoastaan antaa lakia tarkempia säännöksiä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen päämääränä on asiamiesten auktorisointi- ja valvontamenettelyn käyttöönoton myötä uudistaa nykyinen teollisoikeudellinen asiamiesjärjestelmä ja -lainsäädäntö kokonaisuudessaan.

Esityksen tavoitteena on teollisoikeudellisten palveluiden laatutason varmistaminen teollisoikeusasiamiesjärjestelmää kehittämällä. Varmistamalla teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavien asiamiesten ammattipätevyyden taso vaikutetaan suomalaisten yritysten mahdollisuuksiin suojata, hallinnoida ja puolustaa teollisoikeuksiaan tehokkaasti.

Auktorisoituja asiamiehiä koskisivat yhteneväiset ammatilliset ja ammattieettiset

vaatimukset teollisoikeusalasta riippumatta. Auktorisoidut asiamiehet olisivat velvollisia noudattamaan hyvää asiamiestapaa. Tavoitteena on tuottaa oletama auktorisoitujen asiamiesten asiantuntemuksesta, luotettavuudesta ja vastuullisuudesta. Tämä vaikuttaisi osaltaan myös viranomaiskäsitteilyn sujuvuuteen Patentti- ja rekisterihallituksessa.

Esityksen tavoitteena on lisäksi turvata luottamuksellisen tiedon suoja teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoidettaessa. Auktorisoidut asiamiehet kuuluisivat salassapitosääntelyn piiriin. Salassapitosääntelyn käyttöönottamisella saatetaan suomalaiset asiamiehet ja yritykset tasavertaisempaan asemaan sellaisiin valtioihin nähden, joissa paikalliset asiamiehet nauttivat kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesta laajasta luottamuksellisten tietojen suojasta.

Tavoitteiden toteuttamiseksi ehdotetaan annettavaksi uusi laki, jossa säädettäisiin teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavia asiamiehiä koskevasta auktorisointimenettelystä sekä auktorisoitujen asiamiesten velvollisuuksista ja valvonnasta.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Patenttiasiamiehen toiminnan harjoittamista rajoitetaan nykyisin rekisteröintimenettelyllä, kun taas tavaramerkkiasiamiehistä ja mallioikeusasiamiehistä ei ole lainkaan ai-neellisoikeudellisia säännöksiä. Uudistus toteutettaisiin kumoamalla nykyinen laki ja asetus patenttiasiamiehistä ja korvaamalla ne uudella lailla auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä. Kun muutokset nykyiseen lakiin ja asetukseen patenttiasiamiehistä olisivat olleet huomattavat, on tarkoituksenmukaisinta säätää kokonaan uusi laki, joka koski patenttiasiamiesten lisäksi tavaramerkkiasiamiehiä ja mallioikeusasiamiehiä.

Toteuttamisvaihtoehtona on siten yhtenäisen, kaikkia mainittuja teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavia asiamiehiä koskeva uusi sääntely. Ehdotetun sääntelyn lisäarvo sääntelemättömään tilanteeseen nähden syntyy ennen kaikkea siitä, että jatkossa asiamiesten ammattipätevyyden taso on auktorisointimenettelyn avulla varmistettavissa. Asiamiesten kannalta merkittävä uudistus on myös se, että teollisoikeudellisiin toimek-

siantoihin liittyvät luottamukselliset tiedot saadaan salassapitosääntelyn piiriin. Ehdotettavan sääntelyn kautta otetaan myös käyttöön tehokas valvontamekanismi tarvittavine sanktiomahdollisuuksineen.

Harkittaessa sitä, miten jaksossa 3.1 esitetyt tavoitteet voidaan parhaiten toteuttaa, on otettava huomioon useita reunaehtoja. Perustuslaissa turvatus elinkeinovapauden lisäksi on huomioitava perustuslain julkisen vallan käyttöä koskevat rajoitukset.

Esityksen aikaisemman valmistelun yhteydessä on tarkasteltu viittä eri sääntelyvaihtoehtoa asiamiesjärjestelmän uudistamiseksi. Kaikissa teollisoikeudellisen asiamiesjärjestelmän kehittämistyöryhmän käsittelemissä vaihtoehtoisissa lähtökohtana oli asiamiestutkinnon käyttöönotto. Vaihtoehdot erosivat toisistaan sen suhteen, mikä vaikutus asiamiestutkinnolla on ammatinharjoittamisen vapautteen tai miten se huomioidaan rekisteröinnissä. Tarkastelu suoritettiin pitkälti nykyiseen patenttiasiamiesjärjestelmään vertailemalla ja siten, että vastaavat järjestelyt toteutettaisiin myös tavaramerkkiasiamiesten osalta. Työryhmän esittämänä vaihtoehtona oli, että patentti- tai tavaramerkkiasiamiesrekisteriin merkitseminen edellyttäisi asiamiestutkinnon suorittamista. Patenttiasiamiehen, tavaramerkkiasiamiehen ja teollisoikeusasiamiehen (patentti- tai tavaramerkkiasiamiehen) ammatinimikkeen käyttäminen varattaisiin pelkästään rekisteröidyille asiamiehille. Rekisteröintimenettely olisi vapaaehtoinen eikä asiamiestoiminnan ammattimaiselle harjoittamiselle muutoinkaan asetettaisi rajoitteita. Työryhmän tarkastelemia muita vaihtoehtoja on selostettu työryhmämuistiossa (KTM julkaisu 9/2004).

Esityksen jatkovalmistelussa on säilytetty mainitut lähtökohdat asiamiestutkinnon käyttöönottamisesta ja ammatinharjoittamisen vapaudesta. Asiamiestutkintoon osallistuminen samoin kuin auktorisoinnin hakeminen olisivat asiamiehen itsensä päätettävissä. Jos auktorisointimenettelystä tehtäisiin pakollinen, rajoittaisi se perustuslain 18 §:ssä turvattua elinkeinon ja ammatinharjoittamisen vapautta.

Sääntelyn soveltamisalaa on esityksen jatkovalmistelussa laajennettu siten, että patenttiasiamiesten ja tavaramerkkiasiamiesten li-

säksi mallioikeusasiamiehet voisivat hakea auktorisointia. Asiamiestoiminta edellyttää nykyisellään eri teollisoikeusalojen kokonaisvaltaista osaamista. Esimerkiksi tavaramerkki- ja mallioikeudet ovat luonteeltaan erilaisia suojamuotoja, jolloin niitä koskevissa toimeksiannoissakin on olennaisia eroja. EU-säädösten lisäksi mallioikeuksien ja tavaramerkkioikeuksien rekisteröinnistä on omat kansainväliset sopimuksensa. Ei ole perusteltua olettaa, että patenttiasiamiehellä tai tavaramerkkiasiamiehellä olisi aina riittävä pätevyys myös mallioikeusasioiden hoitamiseen, koska mallioikeusasioiden hoitaminen edellyttää erityisosaamista.

Sääntelyn soveltamisalan laajentamista puoltaa myös se, että mallioikeusasiamiehet saadaan kytkettyä salassapitosääntelyyn piiriin. Asiakkaiden teollisoikeusstrategian toteuttaminen edellyttää usein patentti-, tavaramerkki- ja mallioikeusasiamiesten tiimityöskentelyä, johon liittyy monenlaista kirjeenvaihtoa. Luottamuksellisen tiedon suojaamisen osalta aiheutunee epäselviä tilanteita, jos asiamiehiä ei aseteta salassapitovelvollisuuden suhteen samanlaiseen asemaan.

Teollisoikeusasiamieslautakunnan sijainnin ja lautakunnalle annettavien tehtävien osalta on tarkasteltu kolmea vaihtoehtoa. Eri vaihtoehtoja arvioitaessa on kiinnitetty huomiota perustuslain julkisen vallan käyttöä koskeviin rajoituksiin. Sijaintipaikkavaihtoehtona ollut Keskuskauppakamari on julkisoikeudellinen yhteisö, joka on osa välillistä valtionhallintoa. Mikäli julkisia hallintotehtäviä siirrettäisiin välilliseen julkishallintoon, olisi myös ratkaisun perustuslainmukaisuus perusteltava näiden tehtävien siirtämisen osalta. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle kuten Patentti- ja rekisterihallitukselle.

Esityksen aikaisemman valmistelun lähtökohtana oli se, että Patentti- ja rekisterihallitus päättäisi asiamiesten rekisteröinneistä samoin kuin rekisteristä poistamisista sekä ylläpitäisi asiamiesrekisteriä. Keskuskauppakamarin yhteyteen perustettavan teollisoikeusasiamieslautakunnan tehtävänä olisi ollut asiamiestutkintojen järjestäminen ja teollisoikeusasiamiesten toiminnan yleinen valvonta.

Toisena vaihtoehtona tarkasteltiin mallia, jossa Keskuskauppakamarin yhteydessä toimiva teollisoikeusasiamieslautakunta hoitaisi niin auktorisointimenettelyyn (asiamiestutkinnon järjestäminen, auktorisointien myöntäminen, rekisterien ylläpitäminen) kuin auktorisoitujen asiamiesten yleiseen valvontaan liittyviä tehtäviä. Tässäkin vaihtoehdossa auktorisointien peruuttamista koskevat päätökset olisi kuitenkin tehty Patentti- ja rekisterihallituksen toimesta.

Kolmantena vaihtoehtona arvioitiin mallia, jossa teollisoikeusasiamieslautakunta perustettaisiin Patentti- ja rekisterihallituksen yhteyteen ja se vastaisi keskitetysti kaikista auktorisointi- ja valvontamenettelyyn liittyvistä tehtävistä. Esityksen jatkovalmistelussa on päädytty tähän vaihtoehtoon eli teollisoikeusasiamieslautakunta ehdotetaan sijoitettavaksi Patentti- ja rekisterihallituksen yhteyteen. Sijaintipaikkavaihtoehto on tarkoitukseenmukainen paitsi perustuslain 124 §:n kannalta myös esimerkiksi rekisterien ylläpidossa saavutettavien kustannustehokkuus- ja synergiaetujen kannalta.

Patentti- ja rekisterihallitus on työ- ja elinkeinoministeriön alainen virasto, jonka tehtävänä on edistää teknistä ja taloudellista kehitystä sekä yhteisöllistä toimintaa Suomessa ja kansainvälisesti. Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa Patentti- ja rekisterihallituksen yleishallinnollisesta ohjauksesta ja valvonnasta. Patentti- ja rekisterihallitus hoitaa julkisen vallan käyttöä sisältäviä, elinkeinoelämän kannalta keskeisiä viranomaistehtäviä kuten teollisoikeuksien myöntämistä, kaupparekisteri-ilmoitusten käsittelyä, säätiöiden perustamislupien myöntämistä ja säätiöiden toiminnan valvontaa. Patentti- ja rekisterihallituksen tehtävistä säädetään Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain (578/2013) 2 §:ssä, jonka 2 momentin mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen tulee myös suorittaa tehtäviä, jotka sille erikseen säädetään.

Osana laajempaa kokonaisuutta, ehdotettua sijaintipaikkavaihtoehtoa tukee myös se, että tilintarkastajajärjestelmän uudistamista valmistellut työryhmä on ehdottanut Keskuskauppakamariin nykyisin sijoitettujen tehtävien siirtämistä Patentti- ja rekisterihallituksen hoidettavaksi (TEM julkaisuja 48/2012 ja TEM raportteja 16/2011). Ehdotuksen mu-

kaan kaikkien tilintarkastajien valvonta keskitettäisiin uudelle valvontayksikölle, joka sijaitsisi Patentti- ja rekisterihallituksessa.

Esityksessä omaksuttujen ratkaisujen on katsottu kokonaisuutena tarjoavan parhaimman tavan toteuttaa teollisasiamiesjärjestelmän uudistus. Ensinnäkin vapaata asiamiestoimintaa ei rajoiteta, sillä asiamiestoiminnan ammattimainen harjoittaminen olisi mahdollista ilman auktorisointiakin. Patenttiasiamiesten osalta tämä tarkoittaa rekisteröintivaatimuksesta luopumista. Toiseksi auktorisointimahdollisuus ulotettaisiin koskemaan patenttiasiamiesten ja tavaramerkkiasiamiesten lisäksi mallioikeusasiamiehiä. Näin huomioidaan erityisasiantuntemuksen tarve myös mallioikeusasioissa. Kolmanneksi teollisoikeusasiamieslautakunnan sijainti Patentti- ja rekisterihallituksen yhteydessä on tarkoituksenmukainen paitsi perustuslain 124 §:n myös kustannustehokkuus- ja synergiaetujen kannalta.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Ehdotetun lain keskeisimmät elementit liittyvät teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavien asiamiesten auktorisointimenettelyyn sekä auktorisoitujen asiamiesten velvollisuuksiin ja valvontaan.

Auktorisointimenettelyssä on kyse asiamiestutkinnon sekä auktorisointien hakemista ja myöntämismenettelyn käyttöönottamisesta. Laissa määriteltäisiin yleisellä tasolla asiamiestutkinnon sisältö. Asiamiestutkinto koostuisi kaikille osallistujille yhteisestä osasta, jossa olisi immateriaalioikeusjärjestelmän yleistä tuntemusta ja asiamiestoiminnan eettisyyttä mittaavat osa-alueet sekä teollisoikeuskohtaisesta osasta, jossa olisi patenttioikeutta, tavaramerkkioikeutta ja mallioikeutta koskevat valinnaiset osa-alueet. Se, minä valinnaisen osa-alueen osallistuja suorittaa, vaikuttaa ammattinimikkeen (patenttiasiamies, tavaramerkkiasiamies, mallioikeusasiamies, teollisoikeusasiamies) määräytymiseen.

Asiamiestutkinnon hyväksytyt suorittaminen on yksi laissa säädetyistä kelpoisuusvaatimuksista. Lisäksi auktorisoitavalta asiamieheltä edellytetään, että hän on luotettava toimimaan asiamiehenä. Auktorisoitava asia-

mies ei saa olla konkurssissa eikä hänen toimintakelpoisuuttaan saa olla rajoitettu. Näiden kelpoisuusvaatimusten täytyessä on hakijalle myönnettävä auktorisointi eli auktorisointimenettelystä vastaava teollisoikeusasiamieslautakunta ei voi perustaa päätöksensä tarkoituksenmukaisuusharkintaan.

Siirtymävaiheessa auktorisointia voisi haakea ilman asiamiestutkinnon suorittamista aikaisemman patenttiasiamiesrekisteriin merkitsemisen tai muun Patentti- ja rekisterihallituksen käsittelyihin perustuvan kokemuksen perusteella. Siirtymäsäännös mahdollistaisi vain asiamiestutkinnon korvaamisen eli auktorisoinnin myöntäminen edellyttää muiden edellä mainittujen vaatimusten täyttymistä.

Ehdotuksen mukaan auktorisointimenettely olisi vapaaehtoinen. Jos asiamiestutkinnosta tehtäisiin pakollinen ja auktorisointivaatimus ulotettaisiin koskemaan kaikkia teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavia asiamiehiä, rajoitettaisiin perustuslain 18 §:ssä turvattua elinkeinon ja ammatinharjoittamisen vapautta. Vastaisuudessa teollisoikeudellisia toimeksiantoja voisivat hoitaa ammattimaisesti niin auktorisoidut asiamiehet kuin sellaiset asiamiehet, jotka eivät ole hakeneet auktorisointia. Suojattuja ammattinimikkeitä patenttiasiamies, tavaramerkkiasiamies, mallioikeusasiamies ja teollisoikeusasiamies olisivat kuitenkin oikeutettuja käyttämään vain auktorisoidut asiamiehet. Teollisoikeusasiamiehen ammattinimikkeen käyttö on varattu asiamiehille, jotka hallitsevat patentti-, tavaramerkki-, ja mallioikeusasiat. Ammattinimikkeiden luvattomasta käytöstä seuraisi laissa säädetty rangaistus.

Auktorisointi myönnettäisiin viideksi vuodeksi kerrallaan. Auktorisointia jatkettaisiin, jos hakija täyttää edelleen kelpoisuusvaatimukset ja osoittaa auktorisoinnin voimassa ollessa toimineensa auktorisoidun asiamiehen tehtävissä. Näiden edellytysten täytyessä teollisoikeusasiamieslautakunnan on jatkettava auktorisointia eli päätös ei voi perustua tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Vastavasti teollisoikeusasiamieslautakunta voi poistaa auktorisoinnin, jos asiamies ei ole ilmoittanut auktorisoinnin jatkamisesta laissa säädettyä menettelyä noudattaen. Auktorisoinnin määräaikaisuuden taustalla on tarve

kannustaa auktorisoituja asiamiehiä ylläpitämään ammattitaitoaan ja toisaalta tehostaa auktorisoitujen asiamiesten valvontaa.

Teollisoikeusasiamieslautakunta ylläpitäisi asiamiestutkintorekisteriä tutkintotietojen säilyttämistä ja asiamiestutkintojärjestelmän toimivuuden seurantaan varten. Auktorisoitujen asiamiesten toiminnan valvontaa ja auktorisointien jatkamista varten pidettäisiin erillistä asiamiesrekisteriä. Tiedot voimassaolevista auktorisoinneista olisivat helposti kaikkien saatavilla Patentti- ja rekisterihallituksen Internet-sivustojen kautta.

Auktorisoitujen asiamiesten on teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitaessaan noudatettava hyvää asiamiestapaa, johon keskeisimmin kuuluvat velvollisuudet koottaisiin lakiin. Teollisoikeusasiamieslautakunta voisi lisäksi antaa suosituksia hyvän asiamiestavan sisällöstä. Auktorisoidut asiamiehet olisivat myös salassapitosääntelyn piirissä. Salassapitovelvollisuus koskisi periaatteessa kaikkea sekä kirjallista että suullista luottamuksellista tietoa asiakkaan ja asiamiehen välillä.

Teollisoikeusasiamieslautakunta sijoitettaisiin Patentti- ja rekisterihallituksen yhteyteen ja se hoitaisi keskitetysti kaikki laissa säädettyt auktorisointi- ja valvontatehtävät. Lautakunnan kokoonpanossa edellytettäisiin otettavan huomioon, että siinä on edustettuina myös valvonnan kohteet eli auktorisoituja asiamiehiä edustavat jäsenet. Muut jäsenet voisivat edustaa yliopistoja, korkeakouluja, elinkeinoelämää ja muuta yritystoimintaa. Kokoonpanossa myös eri teollisoikeusalojen asiantuntemus tulisi olla tasapuolisesti edustettuna. Teollisoikeusasiamieslautakunnan asettaisi valtioneuvosto kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Auktorisoitujen asiamiesten ammattieettiseen valvontaan liittyy keskeisesti seuraamusjärjestelmän käyttöönotto. Kurinpidollisia seuraamuksia olisivat huomautus, varoitus ja auktorisoinnin peruuttaminen.

Patentti- ja rekisterihallituksella olisi oikeus periä maksu asiamiestutkintoon osallistumisesta, auktorisoinnin myöntämisestä ja jatkamisesta sekä rekistereihin tehtävistä merkinnöistä. Lisäksi sillä olisi oikeus periä valvontamaksu auktorisoiduilta asiamiehiltä.

Teollisoikeusasiamieslautakunnan päätöksiin sovellettaisiin hallinnon yleislakeja. Oi-

kaisuvaatimuksen johdosta annettuihin lautakunnan päätöksiin saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Teollisoikeusasiamieslautakunnan seuraamuksiin liittyvistä päätöksistä olisi oikeus valittaa markkinaoikeuteen. Jatkomuutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttäisi oikeusuvaatimusasioissa valituslupaa.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Valtiontaloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan

Vaikutukset valtiontalouteen

Teollisoikeusasiamiesjärjestelmän uudistamisesta ja Patentti- ja rekisterihallituksen yhteyteen sijoitettavasta teollisoikeusasiamieslautakunnasta aiheutuisi lyhyen ja pitkän aikavälin kustannuksia. Lyhyen aikavälin kustannuksia aiheutuu erityisesti asiamiestutkinto- ja asiamiesrekisterien käyttöönotosta, asiamiestutkinnon valmistelusta ja siirtymäkauden auktorisointihakemusten käsittelystä. Pitkällä aikavälillä kustannuksia syntyy asiamiestutkintojen järjestämisestä, asiamiestutkinto- ja asiamiesrekisterien ylläpidosta, auktorisointien myöntämis- ja jatkamismenettelystä sekä auktorisoitujen asiamiesten valvontaan liittyvistä tehtävistä.

Teollisoikeusasiamieslautakunnalle olisi ensimmäisenä vuonna, kun hoidettavana ovat myös siirtymäkauden järjestelyt, palkkava lakimieskoulutuksen saanut täysipäiväinen sihteeri, jonka tehtävänä olisi valmistella lautakunnan käsiteltäväksi tulevat asiat. Siirtymäkauden jälkeen tehtäviä hoitaisi osavastainen lakimiessihteeri. Lautakunnan juoksevia asioita voitaisiin hoitaa Patentti- ja rekisterihallituksen nykyisten henkilöresurssien puitteissa. Kustannuksista muu osa muodostuisi edellä mainituista käyttöönotto- ja ylläpitokustannuksista sekä lautakunnan jäsenten ja asiantuntijoiden palkkioista.

Käynnistymisvaiheessa kustannuksia syntyisi lakimiessihteerin palkkaamisesta (noin 75 000 euroa) ja lautakunnan jäsenten palkkioista (noin 10 000–15 000 euroa vuodessa, jos lähtökohtana on työ- ja elinkeinoministeriön yhteydessä nykyisin toimivien lautakun-

tien palkkiot; tai 32 000 euroa vuodessa, jos lähtökohdaksi otetaan Patentti- ja rekisterihallituksen johtokunnan nykyiset palkkiot). Käynnistymisvaiheessa kustannuksia aiheutuu lisäksi asiamiestutkinto- ja asiamiesrekisterin käyttönotosta (noin 50 000–100 000 euroa).

Käynnistymisvaiheen jälkeen kustannuksia syntyisi osa-aikaisen lakimiessihteerin palkasta (noin 35 000 euroa) ja lautakunnan jäsenten palkkioista (ks. edellä). Lisäksi kustannuksia aiheutuisi asiamiestutkintojen valmistelusta, johon käytettäisiin ulkopuolisia asiantuntijoita (noin 15 000 euroa).

Siirtymäkauden jälkeen teollisoikeusasiamieslautakunta olisi lähtökohtaisesti itsekannattava ja sen toiminnasta aiheutuvat kustannukset katettaisiin asiamiehiltä perittävillä maksuilla. Patentti- ja rekisterihallitus on nettobudjetoitu virasto, jonka toiminta rahoitetaan sen maksullisista suoritteista kertyvillä tuloilla. Patentti- ja rekisterihallituksella olisi oikeus periä maksu asiamiestutkintoon osallistumisesta, auktorisointien myöntämisestä (todistus auktorisoinnista) ja jatkamisesta (päätös auktorisoinnin jatkamisesta) sekä asiamiestutkinto- ja asiamiesrekistereihin tehtävistä merkinnöistä. Auktorisoiduilta asiamiehiltä perittäisiin lisäksi vuotuinen valvontamaksu.

Asiamiestutkintoon osallistumisesta, rekisterimerkinnöistä sekä auktorisoinnista perittävien maksujen määräytymisperusteista säädetttäisiin patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa (1032/1992) ja sen nojalla annetuissa säädöksissä. Asiamiestutkinnon maksutasosta päätettäessä tulisi kiinnittää huomiota siihen, ettei maksulla kohtuuttomasti vaikeuteta alalle pyrkimistä. Koska osallistujalla on mahdollisuus suorittaa tutkinto kahdessa osassa, myös tutkintomaksu voisi koostua kahdesta erillisestä maksusta. Esimerkiksi Ruotsissa tutkintomaksun suuruus on noin 600 euroa. Eurooppalainen kelpoisuuskoe puolestaan on neliosainen ja jokaisesta osasta peritään erillinen 200 euron maksu. Jos asiamiestutkintoon osallistuisi vuosittain arviolta 10–20 asiamiestä ja asiamiestutkinnon kummastakin osasta perittäisiin erillinen maksu (400 euroa ja 200 euroa), tutkintomaksuina kertyisi vuosittain noin 6 000–12 000 euroa.

Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan auktorisointia voisi hakea ilman asiamiestutkinnon suorittamista aikaisemman rekisteröinnin tai käytännön kokemuksen perusteella. Jos siirtymäsäännöksen nojalla auktorisoitavia asiamiehiä olisi yhteensä noin 200–220, niin valvontamaksun ollessa 250 euroa tuloja kertyisi noin 50 000–55 000 euroa vuodessa. Perustuslaista johtuvat velvoitteet huomioon ottaen valvontamaksun suuruudesta säädettäisiin ehdotettavassa laissa.

Ehdotuksen mukaan oikaisuvaatimusasioista saisi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Teollisoikeusasiamieslautakunnan muista päätöksistä olisi oikeus valittaa markkinaoikeuteen. Jatkomuutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttäisi oikaisuvaatimusasioissa valituslupaa. Valitusasioiden määrän on arvioitu olevan vähäinen, eikä ehdotus lisää mainittavasti työmäärää tuomioistuimissa. Ehdotus ei siten aiheuttaisi lisäresurssien tarvetta tuomioistuimissa.

Ehdotetulla sääntelyllä ei olisi mainittavia valtionaloudellisia vaikutuksia.

Vaikutukset Patentti- ja rekisterihallituksen toimintaan

Ehdotetun sääntelyn on arvioitu vaikuttavan myönteisesti viranomaiskäsittelyihin Patentti- ja rekisterihallituksessa.

Patentti- ja rekisterihallitus on viranomaiskäsittelyn sujuvuuden turvaamiseksi jo pitkään puoltanut asiamiestutkinnon käyttöönottoa Suomessa. Patentti-, tavaramerkki- ja mallioikeusasioiden asianmukainen hoitaminen edellyttää erityisosaamista ja toimeksiantajien intressissä on mahdollisimman ammattitaitoisen asiamiehen rekrytointi. Asiamiestutkinnon läpäisseen asiamiehen oletetaan tuntevan asiamiestoiminnan kannalta keskeisin lainsäädäntö ja hallitsevan myös käytännön toimet.

4.2 Vaikutukset yritystoimintaan

Vaikutukset teollisoikeudellisia palveluita käyttäville yrityksille

Ehdotetun sääntelyn on arvioitu vaikuttavan myönteisesti teollisoikeudellisten palveluiden laatutasoon.

Auktorisoituja asiamiehiä koskisivat yhteneväiset ammatilliset ja asiamieseettiset vaatimukset teollisoikeusalasta riippumatta. Yritykset voisivat siten nykyistä helpommin varmistautua asiamiehen ammatillisen osaamisen tasosta samoin kuin osaamisen ylläpitämisestä. Esimerkiksi patenttihakemusten korjaaminen jälkikäteen on erittäin vaikeaa, ja pahimmillaan heikkolaatuinen asiamiestoiminta on voinut johtaa patentin mitätöimiseen väitemenettelyssä tai oikeudenkäynnissä.

Ammattitaitoinen asiamies pystyy luomaan kattavan teollisoikeudellisen suojan, jonka hyödyntäminen muun muassa loukkaustilanteessa on tehokasta. Olennainen osa tehokasta suojaa on myös suojan hakemiseen ja ylläpitämiseen liittyvät kustannukset, jotka kansainvälisesti toimivalla yrityksellä voivat olla erittäin huomattavat. Asiantunteva asiamies kykenee luomaan suojan kustannustehokkaasti sen suoja-alaa heikentämättä.

Salassapitosääntelyn käyttöönottamisella saatetaan suomalaiset asiamiehet tasavertaisempaan asemaan sellaisiin valtioihin nähden, joissa paikalliset asiamiehet nauttivat kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesta laajasta luottamuksellisten tietojen suojasta. Sääntelyllä on myönteisiä vaikutuksia kansainvälisesti toimivien yritysten toimintatavalle.

Vaikutukset teollisoikeudellisia palveluita tarjoaville asiamiehille

Ehdotetulla sääntelyllä on arvioitu olevan myönteisiä vaikutuksia teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavien asiamiesten toimintaan.

Asiamiestutkinnon käyttöönottamisen ja auktorisoidun asiamiehen statuksen on arvioitu aikaansaavan kilpailuetua. Kuten jaksossa 2.3 on todettu, suomalaiset patentti-, tavaramerkki- ja mallioikeusasiamiehet kilpailevat asiakkaista niin kotimaan markkinoilla kuin EU:n alueella. Kilpailuetuna korostuu asiamiesten ammattipätevyys, ei niinkään kansalaisuus. Asiamiestutkinnon suorittaneen henkilön oletetaan tuntevan asiamiestoiminnan kannalta keskeisin lainsäädäntö sekä hallitsevan teollisoikeudellisten toimeksiantojen edellyttämät käytännön toimet.

Jatkossa patenttiasiamiestoimintaan vaikuttaa myös se, että eurooppalaisen patenttijärjestelmän uudistamishankkeen toteuttamiselle on saatu hyväksyntä ja sen käyttöönoton arvioidaan tapahtuvan vuoden 2015 aikana. Uudistus sisältää täysin uuden suojamuodon (yhtenäinen eurooppapatentti) luomisen nykyisten suojamuotojen (kansallinen patentti ja eurooppapatentti) rinnalle sekä yhdistetyn patenttituomioistuimen perustamisen. Lainvalmistelun yhteydessä on arvioitu, että auktorisoidun asiamiehen status tuo lisäarvoa ja kilpailuetua myös tässä yhteydessä.

Asiamiehille aiheutuu auktorisointimenettelystä kertaluonteisia kustannuksia tutkimaksujen ja auktorisointimaksujen muodossa. Esimerkiksi Ruotsissa tutkimaksun suuruus on noin 600 euroa ja auktorisointimaksu noin 100 euroa.

Auktorisoitujen asiamiesten tulee lisäksi suorittaa 250 euron valvontamaksu siltä vuodelta, jona asiamiehelle myönnetään auktorisointi, sekä lisäksi jokaiselta kalenterivuodelta, jonka alkaessa auktorisointi on voimassa. Vuosittain perittävän maksun perusteena olisi se lisäarvo, jonka auktorisoidut asiamiehet saavat kilpailukyvyyn parantumisesta. Vertailukohtana voi pitää esimerkiksi Ruotsissa patenttiasiamiehiltä perittävää noin 260 euron suuruista vuosimaksua. Oikeudenkäyntiavustajilta perittävän valvontamaksun suuruus puolestaan on 350 euroa.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ehdotetulla sääntelyllä toteutetaan osaltaan vuoden 2009 aineettomien oikeuksien kansalliseen strategiaan sisältyneitä tavoitteita. Aineettomien oikeuksien kenttä on ymmärrettävä paitsi lakisääteisten oikeuksien suojaamisena myös erilaisten toimintaan liittyvien suojaus- ja käyttötarpeiden oikeana tunnistamisena. Tavoitteena on, että yritykset osaavat hyödyntää aineettomia oikeuksiaan omaa liiketoimintastrategiaansa parhaiten tukevalla tavalla. Aineettomien oikeuksien strategiaa laadittaessa kiinnitettiin erityistä huomiota pk-yritysten ja yksityisten keksijöiden mahdollisuuksiin käyttää erilaisia suojamuotoja ja sitä kautta parantaa tuotteidensa kaupallistamisen mahdollisuuksia.

Aineettomien oikeuksien strategian osamista koskevassa toimenpidealueessa teollisoikeus- ja innovaatioasiamieskentän korkeatasoinen osaaminen on nähty edellytyksenä suomalaisen innovaatiotoiminnan menestymiselle kansainvälisessä kaupassa. Järjestelmän tehokkuutta koskevassa toimenpidealueessa on puolestaan todettu, että keksintö- ja innovaatioasiamiestoimintaa tulee kehittää laaja-alaisemman aineettomia oikeuksia koskevan asiantuntemuksen suuntaan.

Ehdotettavan sääntelyn päämääränä on asiamiesten auktorisointi- ja valvontamenettelyn käyttöönoton myötä uudistaa nykyinen teollisoikeudellinen asiamiesjärjestelmä ja -lainsäädäntö kokonaisuudessaan. Sen lisäksi, mitä edellä on todettu esityksen vaikutuksista yrityksille ja asiamiehille, asiantunteva ja ammattitaitoan ylläpitävä asiamieskunta on myös omiaan kehittämään Suomen teollisoikeudellista järjestelmää ja lisäämään Suomen mahdollisuuksia vaikuttaa alan kansainväliseen kehitykseen.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti maaliskuussa 2003 työryhmän selvittämään teollisoikeudellisen asiamiesjärjestelmän kehittämistarpeita ja tekemään sen pohjalta ehdotuksen tarpeellisista lainsäädännön muutoksista ja muista mahdollisesti tarvittavista toimenpiteistä. Työryhmän tehtävänä oli arvioida nykyiseen patenttiasiamiesten rekisteröintimenettelyyn ja rekisteröinnin edellytyksiin liittyviä kehittämisenäkökohtia samoin kuin mahdollisen uuden tavaramerkkiasiamiesrekisterin perustamisen tarvetta ja rekisteröinnille asetettavia vaatimuksia. Työryhmä käytti arvioinnin pohjana IPR University Centeriltä tilattua selvitystä ja sen pohjalta annettuja lausuntoja. Työryhmän tuli lisäksi selvittää asiamiesten salassapitovelvollisuutta koskevan erityissääntelyn tarve ja tarkoituksenmukaisuus.

Teollisoikeudellisen asiamiesjärjestelmän kehittämistyöryhmä sai työnsä päätökseen maaliskuussa 2004. Työryhmä ehdotti säädettäväksi lain teollisoikeusasiamiehistä, joka

korvaisi voimassa olevan patenttiasiamiehistä annetun lain ja asetuksen.

Ehdotuksen mukaan teollisoikeudellisia toimeksiantoja ammattinaan hoitaville asiamiehille perustettaisiin uusi rekisteröintijärjestelmä, jossa olisi erilliset rekisterit patenttiasiamiehille ja tavaramerkkiasiamiehille. Rekisterin pitäjänä toimisi Patentti- ja rekisterihallitus, jonka asiana olisi myös päättää asiamiesten ottamisesta rekisteriin samoin kuin rekisteristä poistamisista. Keskuskauppakamarin yhteyteen perustettavan teollisoikeusasiamieslautakunnan tehtävänä olisi asiamiestutkintojen järjestäminen ja teollisoikeusasiamiesten toiminnan valvonta. Ehdotuksen mukaan rekisteröinti olisi vapaaehtoista, mutta rekisteriin merkitseminen edellyttäisi asiamiestutkinnon suorittamista ja muiden laissa säädettyjen edellytysten täytymistä. Vain rekisteröity asiamies olisi oikeutettu käyttämään patenttiasiamiehen, tavaramerkkiasiamiehen tai teollisoikeusasiamiehen ammattinimikettä. Siirtymäsäännöksessä kuitenkin mahdollistettiin tietyn kokemuksen omaavien teollisoikeudellisia tehtäviä hoitaneiden henkilöiden merkitseminen rekisteriin ilman asiamiestutkinnon suorittamista. Lakiin ehdotettiin lisäksi sisällytettäväksi säännös rekisteröityihin teollisoikeusasiamiehiin rajautuvasta yleisestä salassapitovelvollisuudesta.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Teollisoikeudellisen asiamiesjärjestelmän kehittämistyöryhmän muistiosta ja siihen sisältyneestä hallituksen esitysluonnoksesta pyydettiin 28.5.2004 lausunnot oikeusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, opetusministeriöltä (myöh. opetus- ja kulttuuriministeriö), Patentti- ja rekisterihallitukselta, Tietosuojaavaltuutetun toimistolta, Helsingin yliopistolta, Teknilliseltä korkeakoululta, IPR University Centeriltä, Keskuskauppakamarilta, Teollisuuden ja työnantajain keskusliitolta (myöh. Elinkeinoelämän keskusliitto), Suomen Yrittäjiltä, Suomen AIPPI ry:ltä, Suomen Asianajajaliitolta, Suomen Keksijäin Keskusliitto ry:ltä, Suomen Lakimiesliitolta, Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry:ltä, Suomen Patentti-insinöörit ry:ltä, Suomen

Teollisoikeudelliselta Yhdistykseltä, Mainostajien Liitolta, Metso Oyj:ltä ja Nokia Oyj:ltä. Näistä lausunnon antoi 16 tahoa.

Useassa lausunnossa korostettiin tarvetta kansallisen asiamiestutkintojärjestelmän luomiselle ja asiamiesten salassapitosäätelylle. Lausunnoissa kannatettiin työryhmän esittämää lähtökohtaa vapaaehtoiseen rekisteröintiin perustuvasta asiemiesjärjestelmästä. Myös oikeusministeriö totesi lausunnoissaan perusratkaisun vastaavan perustuslain 18 §:ssä vahvistettua oikeutta työhön ja elinkeinon samoin kuin 124 §:n säännöksiä hallintotehtävän antamisesta muulle kuin viranomaiselle. Korjausehdotuksina lausunnoissa tuotiin esille, että lakiin tulisi lisätä säännökset henkilötietojen käsittelystä sekä maksujen määräytymisperusteista, minkä lisäksi laissa tulisi yksilöidä asetuksenantovaltuus tarkkarajaisemmin. Muutoin ehdotetun sääntelyn perusteista, rakenteesta tai laajuudesta ei annetuissa lausunnoissa nähty erityistä huomautettavaa.

Vaikka lausunnonantajat olivat yksimielisiä esityksen tavoitteista ja useissa lausunnoissa korostettiin uudistuksen pikaista loppuunsaattamista, rekisteröintijärjestelmän sijoituspaikkaa ja kustannuksia koskevat kysymykset jäivät viime kädessä ratkaisematta. Valtioneuvoston vuonna 2009 tekemä periaatepäätös aineettomien oikeuksien strategiasta antoi sysäyksen lainvalmistelun uudelleen käynnistämiseksi.

Virkatyönä valmistellusta lakiehdotuksesta pyydettiin 4.7.2011 lausunnot samoilta tahoilta kuin aikaisemmalla lausuntokierroksella ja lisäksi Lääketeollisuus ry:ltä. Näistä lausunnon antoi 10 tahoa. Aikaisempaa jaksossa 5.1 kuvattua lähtökohtaa oli muutettu siten, että ehdotetun lain soveltamisala rajattiin pelkästään patenttiasiamiehiin. Suurin osa lausunnonantajista suhtautui kielteisesti sääntelyn laajuuden rajaamiseen. Lausunto-pyynnössä ei otettu kantaa rekisteröintijärjestelmän sijoituspaikkaan vaan toivottiin näkemyksiä siitä, mihin patenttiasiamieslautakunta ja asiamiesrekisteri olisi tarkoituksenmukaista hallinnollisesti sijoittaa. Oikeusministeriö kiinnitti lausunnoissaan huomiota siihen, että sääntelyä tulee tarkastella perustuslain 124 §:n kannalta, jos lautakunta järjestetään Keskuskauppakamarin yhteyteen. Oike-

usministeriön käsityksen mukaan ehdotetussa sääntelyssä ainakin asiamiesten rekisteröinnin peruuttaminen ja muiden kuin rekisteröityjen asiamiesten valvonta tarkoittivat sellaista merkittävää julkisen vallan käyttöä, jota ei voi antaa kuin viranomaiselle. Oikeusministeriö totesi lisäksi, että vaikkei ehdotetussa sääntelyssä olekaan kyse elinkeinon luvanvaraistamisesta, tulee sääntelyn liittymät elinkeinovapauteen ottaa huomioon. Rekisteröintiä, rekisteröinnin edellytyksiä ja rekisteristä poistamista koskevien säännösten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia sekä rajata näistä päättävän tahon harkintaa riittävästi. Korjausehdotuksina tuotiin lisäksi esille, että lakiin tulisi lisätä muun muassa säännökset henkilötietojen käsittelystä sekä maksujen määräytymisperusteista. Asiamiehiltä perittävää vuosimaksua on oikeusministeriön mukaan pidettävä valtiosääntöoikeudellisessa mielessä verona, jolloin sen suuruudesta tulee säätää laissa.

Lainvalmistelua jatkettiin lausuntopalautteen pohjalta marraskuussa 2012 siitä lähtökohdasta, että lautakunta sijoitettaisiin Keskuskauppakamarin yhteyteen, mutta asiamiesten auktorisointien peruuttamisesta päätäisi aina Patentti- ja rekisterihallitus. Keskuskauppakamarin kanssa käydyissä neuvotteluissa kuitenkin ilmeni, että edellä kuvatut perustuslaista johtuvat velvoitteet ja erityisesti vuosimaksun lailla säätämisestä aiheutuva epävarmuus lautakunnan toiminnan taloudellisesta itsekannattavuudesta johtavat siihen, että Keskuskauppakamari ei ole valmis ottamaan vastuuta lautakunnasta. Valmistelua on tämän jälkeen jatkettu siitä lähtökohdasta, että lautakunta sijoitetaan Patentti- ja rekisterihallituksen yhteyteen, mutta se on toiminnallisesti itsenäinen.

Koska muutoksia edelliseen lakiehdotukseen nähden tuli verrattain runsaasti, työ- ja elinkeinoministeriö pyysi päivitetystä hallituksen esitysluonnoksesta 10.5.2013 vielä lausunnot oikeusministeriöltä, markkinaoikeudelta, Patentti- ja rekisterihallitukselta, Elinkeinoelämän keskusliitolta, IPR University Centeriltä, Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry:ltä, Suomen Patentti-insinöörit ry:ltä, Suomen Yrittäjiltä ja Keskuskauppakamarilta. Lausunnon antoivat oikeusministeriö, Patentti- ja rekisterihallitus, Elinkei-

noelämän keskusliitto, IPR University Center, Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry, Suomen Patenti-insinöörit ry, Suomen Yrittäjät ja Keskuskauppakamari.

Lausunnoissa katsottiin yleisesti ottaen, että hallituksen esitysluonnoksessa esitetyt tavoitteet ovat kannatettavia ja että auktorisoituja teollisoikeusasiamiehiä koskeva lakiesitys on perusteltu. Erityisen kannatettavina pidettiin teollisoikeudellisten alojen kokonaisvaltaista kattavuutta, suojattuja ammatinimikkeitä, salassapitosäätelyä sekä siirtymäkauden järjestelyjä. Hankkeen aktiivista eteenpäin viemistä ja pikaista toteutusta pidettiin tärkeänä.

Sikäli kun teollisoikeusasiamieslautakunnan sijaintipaikkaan otettiin kantaa, lausunnonantajien näkemykset olivat osin vastakkaisia. Suomen Yrittäjät sekä Keskuskauppakamari eivät nähneet perusteltuna kasvattaa julkista hallintoa ja heikentää siten uuden järjestelmän toimivuutta. Elinkeinoelämän keskusliitto piti vaihtoehtona ollutta hajautettua mallia kannatettavana, mutta oli valmis hyväksymään esitetyn sijaintipaikan, korostaen kuitenkin hankkeen jatkoseurannan tarpeellisuutta. Patenti- ja rekisterihallitus suhtautui teollisoikeusasiamiesrekisterin perustamiseen myönteisesti ja totesi olevansa valmis ottamaan lautakunnan hoitamiseen liittyvät tehtävät, jos vaihtoehtoista sijaintipaikkaa ei löydy.

Oikeusministeriön mukaan lautakunnan asema Patenti- ja rekisterihallituksen yhteydessä ja lautakuntaa koskeva sääntely huomioon ottaen kyseessä vaikuttaisi olevan viranomaisen eikä sääntelyä ole enää tarpeen arvioida perustuslain 124 §:n kannalta. Toisaalta Patenti- ja rekisterihallitus piti tarpeellisenä vielä selvittää teollisoikeusasiamieslautakunnalle ehdotettua toimivaltaa suhteessa viraston muuhun toimintaan ja päätöksentekomenettelyyn. Patenti- ja rekisterihalli-

tuksen näkemyksen mukaan se olisi viranomaisena viime kädessä vastuussa lautakunnan päätöksistä. Tässä esityksessä ehdotetaan, että perustettava lautakunta on itsenäinen viranomaisen, joka on ratkaisutoiminnassaan riippumaton ja myös itse vastuussa päätöksistään. Lautakunnan asema ja organisointi vastaisi näin oikeusministeriön yhteydessä toimivan oikeudenkäyntiavustajalautakunnan asemaa ja organisointia. Patenti- ja rekisterihallituksen tehtäväksi ja vastuulle tulisi tällöin lautakunnan hallinnon ja päätöksenteon toimivuuden ja kustannustehokkuuden edistäminen muun muassa teknistä apua sekä tarvittavat tilat tarjoamalla.

Uudesta järjestelmästä aiheutuvien kustannusten osalta lausunnoissa kiinnitettiin huomiota siihen, että asiamiehiltä perittävät maksut eivät saa nousta kohtuuttoman korkeiksi. Lausunnoissa kiinnitettiin huomiota myös siihen, että uuden järjestelmän toimivuus edellyttää riittäviä resursseja. Patenti- ja rekisterihallituksen mukaan tarvittavia resursseja tulisikin vielä tarkastella, koska sivutoiminen lautakunta ja sivutoiminen lakimiessihteeri eivät riitä ehdotetunkaltaisen tehtäväkokonaisuuden hoitamiseen. Suomen Patenttiasiamiesyhdistys ry ja IPR University Center näkivät tärkeänä, että teollisoikeusasiamieslautakunnan käytännön työ organisoitaisiin jaostomuotoisena tapahtuvaksi siten, että asiamiestutkinnon valmistelussa voitaisiin hyödyntää myös lautakunnan ulkopuolisia resursseja. Muutoin lausunnonantajien huomautukset kohdistuivat yksittäisiin täsmennysehdotuksiin, jotka edellä mainitun lisäksi on pyritty ottamaan huomioon esityksen jatkovalmistelussa.

Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamista koskevaan lakiehdotukseen lausunnoissa ei nähty huomautettavaa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä

Ehdotettavassa uudessa laissa säädettäisiin teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavia asiamiehiä koskevasta vapaaehtoisesta auktorisointimenettelystä. Lisäksi laissa säädettäisiin auktorisoitujen asiamiesten velvollisuuksista ja valvonnasta. Auktorisointi- ja valvontamenettelyyn liittyviä tehtäviä hoitaisi riippumaton teollisoikeusasiameslautakunta, joka sijoitettaisiin Patentti- ja rekisterihallituksen yhteyteen.

Auktorisointimenettelyyn liittyvät säännökset on otettu lakiehdotuksen 1–7 §:ään, auktorisoidun asiamiehen velvollisuuksia koskevat säännökset 8–9 §:ään, teollisoikeusasiameslautakuntaa koskevat säännökset 10–12 §:ään sekä auktorisoitujen asiamiesten valvontaan ja seuraamusjärjestelmään liittyvät säännökset 13–17 §:ään. Asiamiesrekisteriä, maksuja ja muutoksenhakua koskevat säännökset sisältyvät lakiehdotuksen 18–20 §:ään.

1 §. Auktorisointi. Pykälän mukaan teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitava asiamies voitaisiin auktorisoida siten kuin tässä laissa säädetään. Pykälästä ilmenee se, että auktorisointi olisi asiamiehille vapaaehtoista.

Laissa tarkoitetuksi auktorisoiduksi asiamieheksi voitaisiin hyväksyä 5 §:ssä säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävä luonnollinen henkilö, joka hoitaa teollisoikeudellisia toimeksiantoja. Voimassa olevan patenttiasiamiehistä annetun lain 1 §:n 1 momentin mukaan patenttiasiamiehen tehtävänä on toisen henkilön edustaminen patenttiviranomaisen käsiteltäviin kuuluvissa tai sen päätöksistä tehtyjä valituksia koskevissa asioissa. Patenttiasiamiesten tehtäväkenttä on kuitenkin laajentunut siitä, mitä tehtävistä on nykyisin säädetty. Tavaramerkkiasiamiehen tai mallioikeusasiamiehen tehtävien sisällöstä ei ole nykyisin lainkaan säännöksiä.

Teollisoikeusalan kansainvälisen kehityksen ja asiamiestoiminnan muuttumisen myötä myös teollisoikeudellisen toimeksiannon käsitettä tulisi tulkita laajasti. Teollisoikeudellisen toimeksiannon hoitaminen kattaisi siten laissa tarkoitettujen teollisoikeuksien (patentit, tavaramerkit, mallioikeudet) suojaamiseen, ylläpitämiseen, hallintaan, valvontaan ja puolustamiseen liittyvät tehtävät samoin kuin näihin liittyvän konsultoinnin.

Auktorisoinnin hakemis- ja myöntämismenettelystä säädettäisiin 6 §:ssä, josta käy ilmi, että auktorisointi myönnettäisiin viideksi vuodeksi kerrallaan. Auktorisoidulla asiamiehellä tarkoitettaisiin siten asiamiestä, jolle on myönnetty auktorisointi ensimmäistä kertaa tai jonka auktorisointia on jatkettu siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §. Asiamiestutkinto. Pykälässä säädettäisiin teollisoikeusasiameslautakunnan järjestämän asiamiestutkinnon sisällöstä. Asiamiestutkinnon käyttöönottamisella pyritään puolueettomalla tavalla varmistamaan teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavien henkilöiden ammattipätevyyden taso. Asiamiestutkinnon suorittaneen henkilön oletetaan tuntevan asiamiestoiminnan kannalta keskeisin lainsäädäntö sekä hallitsevan teollisoikeudellisten toimeksiantojen edellyttämät käytännön toimet.

Kunkin asiamiestutkinnon vaativuus määräytyy viime kädessä tutkinnon valmistelussa, jossa teollisoikeusasiameslautakunnan määrittelemät tavoitteet ovat avainasemassa. Ehdotettavaan pykälään ei ole katsottu aiheelliseksi sisällyttää säännöksiä asiamiestutkinnon vaativuustasosta. Jotta asiamiesten auktorisointimenettely aikaansaisi ne vaikutukset, joihin sen luomisella pyritään, tulisi asiamiestutkinnon olla tasoltaan niin vaativa, ettei sen suorittaminen olisi pelkästään rutiniomaisella valmistautumisella suoritettavissa. Esimerkiksi kiinteistövälittäjäkokeita järjestävän Keskuskauppakamarin välittäjäkoelautakunnan tilastojen mukaan vuosina 2001–2011 kokeen läpäisi vain noin yksi kolmasosaa osallistujista.

Vaikka vaativuustason määrittäminen on jätetty sääntelyn ulkopuolelle, pykälän 1 momentissa määriteltäisiin yleisellä tasolla asiaviestutuksen sisältö eli ne asiat, joiden hallitseminen on tarpeen teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoidettaessa. Asiaviestutuksen koostuisi kaikille osallistujille yhteisestä osasta sekä osallistujan valitsemasta teollisoikeuskohtaisesta osasta. Kumpikin osa sisältäisi lisäksi erillisiä osa-alueita.

Asiaviestutuksen yhteinen osa sisältäisi asiaviestuiminnan eettisyyttä ja immateriaalioikeusjärjestelmän yleistä tuntemusta mitaavat osa-alueet. Asiaviestuiminnan eettisyyttä koskevaan osa-alueeseen voisi sisältyä kysymyksiä esimerkiksi esteellisyydestä ja asiakassuhteiden hoitamisesta. Immateriaalioikeusjärjestelmän osa-alueessa voitaisiin esimerkiksi mitata osallistujan tietämystä eri suojamuotojen pääpiirteistä sekä teollisoikeuksia koskevasta kansallisesta lainsäädännöstä ja EU-säädöksistä. Lisäksi siinä voitaisiin mitata teollisoikeuksien kansainvälisten hakemis- ja rekisteröintijärjestelmien tuntemusta siinä laajuudessa kuin kyseiset sopimukset on saatettu kansallisesti voimaan.

Asiaviestutuksen valinnaisen osan tarkoituksena olisi mitata osallistujan teollisoikeuskohtaista erityistuntemusta käytännössä esiintyvien soveltamistilanteiden kautta. Se voisi esimerkiksi sisältää hakemusasiakirjojen laadintaan, keksintöjen suojaamisstrategian valintaan, teollisoikeuksien taloudelliseen merkitykseen ja kansainvälisten sopimusten soveltamiseen liittyviä kysymyksiä.

Teollisoikeuskohtainen osa sisältäisi patenttioikeutta, tavaramerkkioikeutta ja mallioikeutta koskevat erilliset osa-alueet. Patenttioikeutta koskeva osa-alue kattaisi soveltuvien osin myös hyödyllisyysmallioikeuden. Hyödyllisyysmallioikeutta ei ole katsottu aiheelliseksi erottaa omaksi osa-alueekseen, koska hyödyllisyysmalleissa on patenttien tapaan kyse keksintöjen suojaamisesta.

Tarkoituksena on antaa teollisoikeusasiamieslautakunnalle valtuudet hoitaa asiaviestutintojärjestelmän hallinnoimista kokonaisvaltaisesti. Lautakunta voisi tarvittaessa myös kehittää tutkintojärjestelmää. Tällaiset aloitteet voisivat liittyä esimerkiksi tutkinnon sisällön päivittämiseen tai vaatuvuusasteen tarkistuksiin.

Asiaviestutuksen voisi suorittaa suomen tai ruotsin kielellä. Pykälän 2 momentin mukaan hyväksytysti suoritettu asiaviestutuksesta annettaisiin todistus. Tutkinnon hyväksymisen edellytyksenä olisi, että sen kumpikin osa on suoritettu hyväksyttävästi joko samalla tai erillisellä tutkintokerralla. Yhteisen osan kaksi osa-alueetta (teollisoikeusjärjestelmä, asiaviestuiminnan eettisyys) tulee suorittaa samalla tutkintokerralla. Valinnainen osa voidaan suorittaa yhteisen osan kanssa samanaikaisesti tai erillisellä tutkintokerralla.

Se, minkä valinnaisen osan osa-alueen osallistuja suorittaa, vaikuttaa tutkinnon nimen määräytymiseen. Tutkinnon nimenä voisi olla patenttiasiaviestutusto, tavaramerkkiasiaviestutusto tai mallioikeusasiamiestutusto. Lain 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuna ammattinimikkeenä olisi vastaavasti patenttiasiamies, tavaramerkkiasiamies tai mallioikeusasiamies. Osallistujalla olisi myös mahdollisuus suorittaa kaikki tai häneltä teollisoikeusasiamiehen ammattinimikkeeseen vielä puuttuvat valinnaisen osan osa-alueet samalla tutkintokerralla. Tällöin hän saisi kaikista osa-alueista erillisen tutkintotodistuksen ja olisi oikeutettu käyttämään 7 §:n 2 momentissa tarkoitettua ammattinimikettä teollisoikeusasiamies. Ammattinimikkeiden yhdistäminen kuten esimerkiksi patentti- ja mallioikeusasiamies ei olisi sallittua sekaantumisvaaran vuoksi.

Pelkkä asiaviestutuksen hyväksyty suorittaminen ei kuitenkaan yksin riitä ammattinimikkeiden käyttämiseen vaan henkilön on lisäksi täytettävä 5 §:ssä säädetty kelpoisuusvaatimukset ja oltava 6 §:n mukaisesti auktorisoitu.

Pykälän 2 momentin mukaan tarkempia säännöksiä asiaviestutuksen järjestämisestä ja todistuksen sisällöstä voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella. Tarkoituksena on, että asiaviestutusto järjestettäisiin teollisoikeusasiamieslautakunnan määräämänä aikana vähintään kerran vuodessa. Ensimmäisen tutkintokerran ajankohta määräytyisi lautakunnan arvion perusteella.

Tutkinnon järjestämisaikakohdasta ilmoitettaisiin asianmukaisen sähköisen tietoverkon kautta. On perusteltua odottaa, että tutkinnosta kiinnostuneet tutustuisivat Patentti-

ja rekisterihallituksen Internet-sivustoihin. Lisäksi Patenttiasiamiesyhdistys ja Patenttinsinöörit ry. voisivat tiedottaa tutkintojen järjestämisaikakohdista omilla Internet-sivustoillaan.

3 §. Asiamiestutkintoon osallistuminen. Pykälässä säädettäisiin asiamiestutkintoon osallistujalta vaadittavasta käytännön kokemuksesta ja koulutusvaatimuksesta. Tarkoituksena on varmistaa, että asiamiestutkintoon osallistuvalla on sellainen kokemus ja tietopohja, jotka yleensä ovat välttämättömiä asianomaiseen teollisoikeusalaan kuuluvien tehtävien hoitamiseksi.

Pykälän 1 momentin mukaan asiamiestutkintoon osallistuminen edellyttäisi, että osallistujalla on vähintään vuoden kokemus teollisoikeudellisten toimeksiantojen hoitamisesta. Teollisoikeudellisen toimeksiannon käsitettä on käsitelty edellä 1 §:n yhteydessä. Käytännön kokemuksen karttumista arvioitaessa tulisi kiinnittää huomiota siihen, missä yhteydessä henkilö on työskennellyt teollisoikeuksien parissa. Kokemusta teollisoikeuksien hoitamisesta voi saada toimimalla patenttitoimistossa, tavaramerkkitoimistossa, Patentti- ja rekisterihallituksessa tai yrityksen palveluksessa. Kokemusta voisi kartuttaa myös toimiminen tutkijana Euroopan patenttivirastossa tai toisen valtion teollisoikeusvirastossa.

Selkeimmän tilanteen kokemuksen arvioinnissa muodostaisi henkilön työskentely patenttitoimistossa tai tavaramerkkitoimistossa. Riittävä perehtyneisyys olisi osoitettavissa yksilöidyllä työtodistuksella, josta ilmenisi työtehtävien laatu ja laajuus. Myös työskentely Patentti- ja rekisterihallituksessa, joko patentti- ja innovaatiolinjalla tai tavaramerkki- ja mallilinjalla, osoittaisi henkilön toimineen teollisoikeuksien parissa. Patentti- ja rekisterihallituksessa tai toisen valtion teollisoikeusvirastossa hankittu kokemus poikkeaa kuitenkin kokemuksesta, joka hankitaan tilanteessa, jossa eri suojamuotojen valinnalla ja suojan arvioinnilla on suuri merkitys. Näin hankittu kokemus ei myöskään anna vastaavia valmiuksia opastaa asiakkaita eri suojamuotojen ja -järjestelmien parhaasta mahdollisesta hyödyntämisestä kuin työskentely patentti- tai tavaramerkkitoimistossa.

Yrityksessä hankittu kokemus puolestaan riippuu henkilön asemasta ja työnkuvasta. Yrityksessä työskentelevien henkilöiden kuten patentti-insinöörien tulisi osoittaa riittävä perehtyneisyys työtehtäviensä laatu ja laajuutta kuvaamalla. Mitä lähempänä tehtävät ovat patentti-, tavaramerkki- tai mallioikeusasiamiehen tehtäviä, sen paremmin kokemus voidaan ottaa arvioinnissa huomioon. Viime kädessä patenttiviranomaisessa ja yrityksessä hankitun kokemuksen arviointi jää teollisoikeusasiamieslautakunnan harkintaan. Teollisoikeusasiamieslautakunta voi näissä tapauksissa edellyttää pidempää kokemusta kuin mitä patentti- tai tavaramerkkitoimistoissa kokemuksensa hankkineilta on edellytetty. Lähtökohtana olisi myös, että auktorisoitu asiamies työskentelee asiamiestehtävissä, joten esimerkiksi Patentti- ja rekisterihallituksessa työskentelevä henkilö ei samanlaisesti voi olla auktorisoitu asiamies.

Käytännön kokemuksen lisäksi pykälän 1 momentissa edellytettäisiin, että asiamiestutkintoon osallistuja on suorittanut korkeakoulututkinnon. Patenttioikeuden osa-alueen suorittavalta vaaditaan ylempää korkeakoulututkintoa tekniikan alalta tai muuta soveltuvaa korkeakoulututkintoa. Ilmaisulla ”tekniikan alalta” viitattaisiin suoritettua tutkintoa alaan (pääaineeseen). Ilmaisua ei siten tulisi ymmärtää niin, että kelpoisuusedellytyksen täyttäisi ainoastaan teknisessä korkeakoulussa suoritettu tutkinto, vaan kysymyksen voisi tulla esimerkiksi yliopistossa suoritettu luonnontieteiden alan, kuten kemian, tutkinto. Tavaramerkkioikeuden tai mallioikeuden osa-alueen suorittavalta vaaditaan oikeustieteen ylempää korkeakoulututkintoa tai muuta soveltuvaa korkeakoulututkintoa.

Muuna soveltuvana korkeakoulututkintona voitaisiin pitää esimerkiksi ylempää kaupallista korkeakoulututkintoa, ammattikorkeakoulututkintoa (insinööri, datanomi, tradenomi) tai ulkomaisessa teknillisessä yliopistossa suoritettua alan tuntemusta osoittavaa loppututkintoa. Ulkomaisen tutkinnon osalta hakijan tulee ottaa huomioon, ettei tutkinto suoraan täytä tutkintovaatimusta, vaan se on asianomaisen järjestelmän mukaisesti tunnustettava Suomessa. Tutkintojen tunnustamisesta säädetään ammattipätevyyden tunnustamisesta annetussa laissa (1093/2007) ja

ulkomailla suoritetun korkeakoulututkintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetussa laissa (531/1986). Hakijan tulisi esittää kelpoisuudestaan Opetushallituksen päätös ja selvitys mahdollisten päätöksessä edellytettyjen lisäopintojen suorittamisesta.

Kuten edellä 2 §:n yhteydessä on todettu, asiameiestutkintoon osallistujalla olisi mahdollisuus suorittaa kaikki valinnaisen osan osa-alueet. Tällöin olisi riittävää, että hänellä on ylempi korkeakoulututkinto tekniikan alalta, oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto taikka muu soveltuva korkeakoulututkinto. Tämä koskisi myös aikaisemman asiameiestutkinnon tai siirtymäsäännöksen perusteella auktorisoitua asiameiestä, jolla olisi mahdollisuus osallistua asiameiestutkintoon ja suorittaa häneltä puuttuvat valinnaisen osan osa-alueet.

Koulutusvaatimusta ei ole kuitenkaan nähty täysin välttämättömäksi rajata pelkästään korkeakoulututkintoon. On kohtuullista, että pitkä käytännön kokemus voisi yksittäistapaüksissa korvata koulutusvaatimuksen asiameiestutkintoon hakeuduttaessa. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin poikkeuksesta 1 momentin mukaiseen koulutusvaatimukseen.

Erivapaus tutkintoon osallistumiseksi voitaisiin myöntää, jos hakijalla on vähintään viiden vuoden käytännön kokemus teollisoikeudellisten toimeksiantojen hoitamisesta ja sellainen tutkinto, jota teollisoikeusasiamieslautakunta pitää riittävänä osoittamaan hakijan tietopohjan. Erivapauden myöntäminen perustuisi yksittäistapausharkintaan. Tämä poikkeaisi siitä harkinnasta, joka teollisoikeusasiamieslautakunnalla on päättäessään 1 momentissa tarkoitetun korkeakoulututkinnon hyväksyttävyydestä.

Viime kädessä osallistujan käytössä olisivat normaalit hallinnolliset muutoksenhakukeinot. Muutoksenhausta teollisoikeusasiamieslautakunnan tekemään päätökseen, jolla asiameiestutkintoon osallistuminen evätään tai asiameiestutkinnon suorittaminen hylätään, säädettäisiin 20 §:n 1 momentissa.

Lain 19 §:n 1 momentissa säädettäisiin Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta periä maksu asiameiestutkintoon osallistumisesta. Maksu olisi tarkoitus periä asiameiestutkintoon ilmoittautumisen yhteydessä.

4 §. Asiameiestutkintorekisteri. Pykälä sisältäisi säännökset asiameiestutkintoon osallistuneista henkilöistä pidettävästä rekisteristä. Asiameiestutkintorekisteri on käsitteenä uusi, koska ehdotetun kaltaista asiameiestutkintojärjestelmää ei nykyisin ole olemassa.

Pykälässä säädettäisiin rekisterinpitäjistä, rekisterin käyttötarkoituksesta, rekisteriin merkittävistä tiedoista ja tietojen säilytysajasta. Asiameiestutkintorekisterin käyttötarkoitus ja siihen merkittävät tiedot vastaisivat sisällöllisesti pitkälti auktorisoituista kääntäjistä pidettävää tutkintorekisteriä.

Pykälän 1 momentin mukaan rekisterinpitäjänä olisi teollisoikeusasiamieslautakunta. Tutkintosuorituksia koskevien tietojen säilyttämistarkoituksen lisäksi rekisteri olisi tarpeen asiameiestutkintojärjestelmän toimivuuden seuranta ja mahdollista kehittämistä varten. Teollisoikeusasiamieslautakunta tarvitsee rekisteriä lisäksi voidakseen jälkikäteen tarkistaa, että auktorisointia 6 §:n mukaisesti hakeva henkilö on suorittanut hyväksytysti asiameiestutkinnon ja, että tutkinnon suorittamisesta on kulunut enintään kolme vuotta. Asiameiestutkintorekisterin käyttötilanteet sijoittuvat siten auktorisointia edeltävään aikaan kun taas 18 §:ssä säädetyin asiamesrekisterin käyttötarkoitus liittyy lähtökohtaisesti auktorisoinnin jälkeiseen aikaan.

Pykälän 2 momentin mukaan asiameiestutkintorekisteriin tallennettaisiin tutkintoon osallistuneen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja osoite sekä tiedot tutkinnon nimestä, tuloksesta ja suorittamisajankohta. Tiedot ehdotetaan säilytettäväksi rekisterissä pysyvästi. Tietojen pysyvä säilyttäminen on asiameiestutkintorekisterin käyttötarkoitus huomioon ottaen perusteltua sen vuoksi, että asiameiestutkinnon suorittaminen on edellytys lain mukaiselle auktorisoinnille ja tieto tutkinnon suorittamisesta samoin kuin suorittamisajankohdasta tulee olla tarvittaessa jälkikäteen, jopa yli 30 vuoden jälkeen tarkistettavissa.

Asiameiestutkintorekisteriin merkittyjen tietojen luovuttamiseen sovellettaisiin henkilötietolain (523/1999) lisäksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), jäljempänä julkisuuslaki, säännöksiä. Julkisuuslain esitöiden (HE 30/1998 vp) mukaan 16 §:n 3 momentti tulee sovellet-

tavaksi luovutettaessa tietoja henkilörekistereistä, joita viranomaisen voi pitää suoraan henkilörekisterilain (nyk. henkilötietolain) perusteella. Esimerkkinä on mainittu henkilörekisteri, joka syntyy viranomaiselle säädetyn tehtävän johdosta.

Julkisuuslain 16 §:n 3 momentin mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jos luovutuksensaajalla on oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Henkilötietojen sallitusta käyttötarkoituksesta on lain esitöissä mainittu esimerkkinä tietojen luovuttaminen henkilömatrikelin laatimista varten.

5 §. Kelpoisuusvaatimukset. Pykälässä säädetäisiin kelpoisuusvaatimuksista, joiden on täyttyvä ennen kuin auktorisointi voidaan 6 §:n nojalla myöntää. Auktorisointi voitaisiin myöntää vain luonnolliselle henkilölle, joka on täysi-ikäinen.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan henkilö ei saisi olla konkurssissa eikä hänen toimintakelpoisuuttaan saisi ole rajoitettu. Säännös vastaa asiallisesti esimerkiksi tilintarkastuslain (459/2007) 3 §:n 1 momenttia ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain (715/2011) 2 §:n 1 momenttia.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa edellyttäisiin, että henkilö on luotettava. Säännös vastaa pitkälti esimerkiksi kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain (1075/2000) 5 §:n 2 momenttia ja luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain 2 §:n 1 momenttia.

Luotettavuusvaatimus tarkoittaisi lähinnä, ettei henkilöä ole tuomittu rangaistukseen tietynlaisesta rikoksesta. Tästä säädetäisiin tarkemmin pykälän 2 momentissa. Luotettava ei olisi henkilö, joka on lainvoiman saaneella tuomiolla viimeisten viiden vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai viimeisten kolmen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan ilmeisen sopimaton auktorisoiduksi asiamieheksi. Tällaisena voisi tulla käytännössä kysymykseen henkilön syyllistyminen rikokseen, joka perustellusti vaikuttaisi hänen edellytyksiinsä toimia asiakkaansa luottamusta nauttivana asiamiehenä, kuten varkaus, kavallus, petos, väärennys tai talousrikos.

Vaikka henkilöä ei olisikaan tuomittu edellä tarkoitettuun rangaistukseen, häntä ei voida pitää luotettavana myöskään silloin, kun hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton toimimaan auktorisoidun asiamiehen tehtävissä. Hänet on voitu esimerkiksi määrätä liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) mukaiseen liiketoimintakieltoon, mikä ei välttämättä edellytä, että laiminlyönnistä on tuomittu rangaistus. Kieltoon ovat saattaneet johtaa esimerkiksi verovelvollisuuteen tai kirjanpitoon liittyvät laiminlyönnit.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa edellyttäisiin vielä, että henkilö on suorittanut hyväksytysti asiamiestutkinnon. Asiamiestutkinnon käyttöönottamisella pyritään puolueettomalla tavalla varmistamaan teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavien henkilöiden ammattipätevyyden taso. Asiamiestutkinnolla osoitettava ammattipätevyys sisältää erityisesti sen, että tutkinnossa hyväksytty tuntee asiamiestoiminnan harjoittamisen kannalta tarpeellisen lainsäädännön sekä hallitsee teollisoikeudellisten toimeksiantojen edellyttämät käytännön toimet. Asiamiestutkinnon sisältöä on käsitelty tarkemmin 2 §:n yhteydessä.

Asiamiestutkinnon suorittamisesta saa olla kulunut enintään kolme vuotta. Määräajan tarkoituksena on varmistaa se, että henkilöllä on edelleen riittävät tiedot auktorisoidun asiamiehen tehtävän asiantuntevaan hoitamiseen.

6 §. Auktorisoinnin hakemis- ja myöntämismenettely. Pykälässä säädetäisiin auktorisoinnin myöntämisen ja jatkamisen edellytyksistä sekä hakemismenettelystä. Pykälästä ilmenisi ensinnäkin, että teollisoikeusasiamieslautakunta käsittelee ja ratkaisisi kaikki auktorisointiasiat. Lisäksi pykälästä kävisi ilmi, että auktorisointi myönnettäisiin aina viiden vuoden määräajaksi. Tältä osin säännös on sisällöllisesti rinnastettavissa auktorisoiduista kääntäjistä annetun lain (1231/2007) 3 §:ään.

Pykälän 1 momentissa säädetäisiin auktorisoinnin myöntämisen edellytyksistä. Asiamiehen auktorisoinnille asetetut edellytykset on lueteltu tyhjentävästi 5 §:ssä: auktorisoiduksi asiamieheksi voidaan hyväksyä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja

jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu (1 momentin 1 kohta); joka on luotettava (1 momentin 2 kohta); ja joka on suorittanut hyväksytysti asiamiestutkinnon (1 momentin 3 kohta). Näiden edellytysten täytyessä teollisoikeusasiamieslautakunnan on myönnettävä hakijalle auktorisointi.

Lisäksi 1 momentissa säädettäisiin auktorisoinnin voimassaoloajasta ja auktorisoinnin jatkamisen edellytyksistä. Auktorisointi myönnettäisiin viideksi vuodeksi ja sitä olisi mahdollista hakemuksesta jatkaa viisi vuotta kerrallaan. Jatkamiskertoja ei ole lukumäärältään rajoitettu. Auktorisoinnin jatkamisen edellytyksenä olisi ensinnäkin, että hakija täyttää edelleen 5 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetyt edellytykset. Auktorisoinnin jatkamista hakeva henkilö ei siten saa olla konkurssissa eikä hänen toimintakelpoisuutta saa olla rajoitettu. Hakijan on lisäksi täytettävä edelleen luotettavuuden vaatimus. Lisäksi edellytettäisiin, että hakija pystyy osoittamaan toimineensa auktorisoidun asiamiehen tehtävissä auktorisoinnin voimassa ollessa. Näiden edellytysten täytyessä on teollisoikeusasiamieslautakunnan jatkettava auktorisointia. Hylkäämispäätös ei näin ollen voi perustua tarkoituksenmukaisuusharkintaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hakemismenettelyyn liittyvistä seikoista. Auktorisoinnin myöntäminen tapahtuisi teollisoikeusasiamieslautakunnalle tehtävän hakemuksen perusteella. Hakemus tehtäisiin kirjallisena. Hakemus voitaisiin jatkossa toimittaa lautakunnalle myös sähköisessä muodossa.

Hakemukseen on pyydetäessä liitettävä tarvittavat selvitykset siitä, että 5 §:n 1 momentissa tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Auktorisointia hakevan henkilön täysikäisyys on osoitettavissa esimerkiksi virkatodistuksella. Lain 5 §:n 1 momentin 1 kohdan edellytys itsensä ja omaisuutensa hallitsemisesta on osoitettavissa omavaraisuustodistuksella (todistus siitä, ettei vireillä ole konkurssi asiaa tai yksityishenkilön velkajärjestelyä) ja holhousrekisteristä pyydetävällä otteella. Jos hakijaa ei pyydetä toimittamaan edellä mainittuja selvityksiä, tarkoittaa se käytännössä sitä, että teollisoikeusasiamieslautakunta on itse hankkinut selvitykset kes-

kitetysti. Koska 18 §:ssä tarkoitettuun asiamiesrekisteriin on tallennettu tiedot kaikista asiamiestutkinnon hyväksytysti suorittaneista, hakijan ei tarvitsisi toimittaa jäljennöstä 5 §:n 1 momentin 3 kohdassa edellytetystä asiamiestutkinnosta.

Lain 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädettyä luotettavuuden vaatimusta on käsitelty edellä 5 §:n yhteydessä. Lain 5 §:n 2 momentissa mainittujen tuomioiden määrääjat laskettaisiin auktorisointihakemuksen tarkasteluhetkestä taaksepäin siihen hetkeen, kun tuomio on tullut lainvoimaiseksi. Useimmiten henkilön luotettavuuden arviointiin ei kuitenkaan ole käytettävissä selvityksiä. Hakijan oma ilmoitus olisi ensi vaiheessa riittävä eikä hän voisi kieltäytyä antamasta tarvittavia tietoja yksityisyyteensä vetoamalla. Lähtökohtana siis olisi, että auktorisoinnille ei luotettavuuden osalta ole estettä, ellei asian käsittelyn yhteydessä henkilön soveliaisuudesta asiamiestehtävään muuta ilmene. Kuten esimerkiksi luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain 2 §:n perusteista (HE 318/2010 vp, s. 28) ilmenee, rehellisyyttä koskeva edellytys voisi poikkeuksellisesti jäädä täyttymättä tilanteessa, jossa henkilö on tahallaan antanut vääriä tietoja lupaa hakiessaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin myös auktorisoinnin jatkamiseen liittyvästä menettelystä. Ilmoitus auktorisoinnin jatkamisesta on toimitettava teollisoikeusasiamieslautakunnalle aikaisintaan kuusi ja viimeistään kolme kuukautta ennen auktorisoinnin voimassaoloajan päättymistä. Ilmoituksessa tulisi antaa selvitys siitä, että 5 §:n 1 momentissa tarkoitettut edellytykset täyttyvät edelleen. Ilmoitus voisi olla rakenteeltaan samankaltainen kuin esimerkiksi Keskuskauppakamarin kiinteistöarviointilautakunnalle toimitettava valvontailmoitus, jossa hakijan tulee myös vakuuttaa ilmoituksessa ja sen liitteissä antamiensa tietojen oikeellisuus.

Osoittaakseen toimineensa auktorisoinnin voimassaoloaikana auktorisoidun asiamiehen tehtävissä, on hakijan annettava selvitys työtehtävistään ja ammattitaitoa ylläpitävästä koulutuksesta. Auktorisoidun asiamiehen toimintaa tulisi arvioida kokonaisuutena. Tällöin huomiota kiinnitettäisiin siihen, onko hän hoitanut teollisoikeudellisia toimeksian-

toja koko viiden vuoden ajan ja ylläpitänyt ammattitaitoaan esimerkiksi osallistumalla säännöllisesti koulutustilaisuuksiin. Myös ulkomailla kuten esimerkiksi Euroopan patenttivirastossa tai OHIM:ssa tapahtunut työskentely voitaisiin lukea hakijalle hyväksi. Perustelluista syistä kuten esimerkiksi perhevaapaasta tai vuorotteluvapaasta johtuvat tauot työnteossa olisivat mahdollisia. Vastaavasti kuin auktorisointia ensimmäisen kerran haettaessa, lähtökohtana olisi, ettei auktorisoinnin jatkamiselle ole myöskään luotettavuuden osalta estettä, ellei asian käsittelyn yhteydessä muuta ilmene. Vastaavasti teollisoikeusasiamieslautakunta voisi myöntää auktorisoinnin uudestaan tauon jälkeen, jos aikaisemmin auktorisoinnin poistamista pyytänyt henkilö voi osoittaa ylläpitäneensä ammattitaitoaan tauon aikana, esimerkiksi työskentelällä patentti- tai tavaramerkkitoimistossa ulkomailla taikka teollisoikeusvirastossa.

Teollisoikeusasiamieslautakunnan toimivalta paitsi auktorisoinnin myöntämisen, myös auktorisoinnin jatkamisen osalta perustuisi edellä kuvatulla tavalla täsmällisiin ja tarkkarajaisiin säännöksiin.

Auktorisointia ja auktorisoinnin jatkamista koskevien hakemusten käsittely olisi hallintomenettelyä. Hallintolain (434/2003) 45 §:n 1 momenttiin sisältyvän pääsäännön mukaan hallintopäätös on perusteltava. Päätös olisi perusteltava, jos teollisoikeusasiamieslautakunta hylkää auktorisointia koskevan hakemuksen tai ilmoituksen auktorisoinnin jatkamisesta. Perusteluissa olisi ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun ja mainittava sovellettavat säännöt. Muutoksenhausta teollisoikeusasiamieslautakunnan kielteiseen päätökseen säädettäisiin 20 §:n 1 momentissa. Siinä tapauksessa, että mainittu hakemus hyväksytään, oikeusturvanäkökohdat eivät edellyttäisi päätöksen perustelemista eivätkä muutoksenhakuoikeutta.

Pykälän 3 momentin mukaan auktorisoinnista annettaisiin todistus. Todistus olisi maksullinen. Tarkempia säännöksiä todistukseen merkittävistä tiedoista voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella olisi tarkoitus säätää myös siitä, että todistuksen allekirjoittavat teollisoikeu-

sasiamieslautakunnan puheenjohtaja ja sihteeri.

7 §. *Oikeus käyttää ammattinimikettä.* Pykälässä säädettäisiin auktorisoidun asiamiehen oikeudesta käyttää ammattinimikettä sekä ammattinimikkeen määräytymisen perusteista.

Käytännössä ulospäin näkyvin piirre teollisoikeusasioita hoitavien asiamiesten auktorisointimenettelyssä on yksinomaan auktorisoiduille asiamiehille varattu oikeus laissa mainittujen ammattinimikkeiden käyttöön. Asiamiehen ammattipätevyyttä mittaavan asiamiestutkinnon suorittaminen ja tutkintoa edeltävä vähintään vuoden käytännön kokemus sekä asiamiesten toiminnan valvonta luovat auktorisoitujen asiamiesten toiminnalle luotettavuusolettaman. Mainittujen ammattinimikkeiden varaaminen vain auktorisoiduille asiamiehille antaa asiamiespalvelujen käyttäjille yksiselitteisen keinon erottaa auktorisoidut asiamiehet niistä asiamiehistä, jotka eivät ole hakeneet laissa tarkoitettua auktorisointia.

Pykälän 1 momentin mukaan auktorisoiduille asiamiehille varattuja ammattinimikkeitä olisivat patenttiasiamies, tavaramerkkiasiamies, mallioikeusasiamies ja teollisoikeusasiamies. Mainittuja ammattinimikkeitä olisivat oikeutettu käyttämään vain 5 §:ssä säädetyt edellytykset täyttävät henkilöt, jotka on auktorisoitu 6 §:n mukaisesti. Muilla kuin auktorisoiduilla asiamiehillä ei suojattujen ammattinimikkeen käyttö olisi sallittua ja kiellon rikkomisesta seuraisi 17 §:n 1 momentissa säädetty rangaistus.

Voimassa olevan patenttiasiamiehistä annetun lain mukaan patenttiasiamiesrekisteriin on voitu merkitä myös yhteisö, joka harjoittaa ammattimaisesti patenttiasiamiestoimintaa. Yhteisön palveluksessa tulee tällöin olla vähintään yksi henkilö, joka on merkitty patenttiasiamiesrekisteriin tai voidaan merkitä rekisteriin samanaikaisesti kuin yhteisö merkitään. Uudessa laissa on lähdetty siitä, että auktorisointi voidaan myöntää vain luonnollisille henkilöille. Vastaavasti esimerkiksi valvonta ja kurinpidolliset seuraamukset voivat kohdistua ainoastaan auktorisoituun asiamieheen. Laissa ei myöskään ole katsottu aiheelliseksi säännellä sitä, että yhteisö saisi toiminnassaan käyttää auktorisoiduille asia-

miehille varatuista ammattinimikkeistä johdettuja muunnoksia kuten auktorisoitu patenttitoimisto tai auktorisoitu tavaramerkkitoimisto.

Pykälän 2 momentin mukaan ammattinimike patenttiasiamies, tavaramerkkiasiamies ja mallioikeusasiamies määräytyisi sen mukaan, onko asiamies suorittanut asiamiestutkinnosta patenttioikeutta, tavaramerkkioikeutta vai mallioikeutta koskevan osa-alueen. Jos asiamies on suorittanut näistä osa-alueista kaikki, olisi hän oikeutettu käyttämään ammattinimikettä teollisoikeusasiamies. Asiamiestutkinnon rakennetta on tarkasteltu yksityiskohtaisemmin edellä 2 §:n yhteydessä.

8 §. Hyvä asiamiestapa. Pykälässä säädettäisiin auktorisoidun asiamiehen velvollisuuksiin kuuluvasta hyvästä asiamiestavasta. Säännöksen tarkoituksena on korostaa asiamiestehtävän vastuullisuutta ja vaativuutta.

Hyvä asiamiestapa olisi esimerkiksi hyvään asianajajatapaan tai hyvään välitystapaan rinnastettavaa tapaoikeutta, jolla pyritään yhdenmukaistamaan asiamiesten toiminnalta edellytettäviä yleisiä ammatillisia ja ammatteettisia periaatteita. Vaikka hyvän asiamestavan noudattaminen on luonnollisesti tärkeää myös niille asiamiehille, jotka eivät ole hakeneet auktorisointia, säännös koskisi vain ehdotettavan lain mukaisesti auktorisoituja asiamiehiä. Velvollisuus tulisi voimaan siitä lukien, kun asiamiehelle on myönnetty auktorisointi.

Hyvälle asianajajatavalle on ollut vaikea määritellä tarkkarajaista sisältöä, minkä vuoksi asianajajista annettuun lakiin (496/1958) sisältyykin vain tätä koskeva yleismääräys. Mainitun lain 5 §:n 1 momentin (569/2008) mukaan asianajajan tulee rehellisesti ja tunnollisesti täyttää hänelle uskottu tehtävät sekä kaikessa toiminnassaan noudattaa hyvää asianajajatapaa. Hyvää asianajajatapaa koskevat säännöt ovat kehittyneet ajan myötä ja ovat nykyisin varsin täsmennyneitä oikeuskäytännössä ja Asianajajaliiton hyvää asianajajatapaa koskevissa ohjeissa (tapaohjeet).

Hyvän asiamestavan sisältöön pätee se, mitä edellä on asianajajatavan osalta esitetty. Hyvää asiamestapaa ei ole katsottu voitavan määritellä yksityiskohtaisesti. Verrattuna

esimerkiksi luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien velvollisuuksiin, asiakasvarojen erillään pitämistä taikka vastapuolta ja todistajia koskevat velvollisuudet eivät myöskään ole samalla tavalla merkityksellisiä asiamiestoiminnassa. Sääntelyn täsmällisyyttä koskevan perustuslaillisen vaatimuksen vuoksi pykälän 1 momenttiin on kuitenkin koottu hyvään asiamestapaan keskeisimmin kuuluvia elementtejä. Auktorisoitujen asiamiesten sallassapitoa koskevista velvollisuuksista säädettäisiin erikseen lakiehdotuksen 9 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa esitettäisiin auktorisoidun asiamiehen velvollisuuksia koskeva perussääntö, jonka mukaan hänen tulee rehellisesti ja tunnollisesti täyttää hänelle uskottu tehtävät. Kuten esimerkiksi luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain 8 §:n perusteluissa (HE 318/2010 vp, s. 31) on todettu, rehellisyyden ja tunnollisuuden vaatimus sisältäisi myös sen, että auktorisoitu asiamies on tehtävissään velvollinen noudattamaan lakia. Lisäksi 1 momentissa luettelaisiin hyvään asiamestapaan keskeisimmin kuuluvia elementtejä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan auktorisoidun asiamiehen tulisi hoitaa saamansa toimeksiannot huolellisesti, täsmällisesti, tarpeellisella joutuisuudella sekä tarpeettomia kustannuksia aiheuttamatta. Kyse on huolellisuutta ja tehokkuutta koskevasta yleisestä velvollisuudesta. Mainitun momentin 2 kohdan mukaan auktorisoidun asiamiehen tulisi ylläpitää ja kehittää ammattitaitoaan sekä seurata lainsäädännön kehitystä erityisesti niiden teollisoikeudellisten suoja-omotojen osalta, joita hän hoitaa. Kyse on ammattitaitoa koskevasta yleisestä velvollisuudesta. Ammattitaidon ylläpitäminen on tärkeää jo siitä syystä, että 6 §:n 2 momentin mukaan auktorisoinnin jatkamisen edellytyksenä on selvitys asiamiehen työkokemuksesta auktorisoinnin voimassaoloajalta.

Pykälän 1 momentin 3 kohta koskisi esteellisyttä. Esteellisyyssääntelyssä ja sen tulokinnassa tulisi ottaa huomioon teollisoikeudellisia asiamiespalveluita tilaavien oikeuksienhaltijoiden tarpeet ja palveluiden saataavuus. Siksi esteellisyyssääntely ei saisi olla liian tiukkaa.

Auktorisoidun asiamiehen tulisi olla ottamatta ilman asiakkaiden suostumusta vastaan

tehtävää samassa asiassa kahdelta tai useammalta asiakkaalta, jos asiakkaiden edut tai oikeudet asiassa ovat ristiriitaiset tai eturistiriidan mahdollisuus on ilmeinen. Vastaavasti kuin mitä etiikkaa ja hyvää asiamiestapaa sääntelevissä patenttiasiamiesyhdistyksen ohjeissa ja asianajajia sitovissa hyvää asianajajatapaa koskevissa ohjeissa on todettu, auktorisoitu asiamies saisi kuitenkin ottaa vastaan sopimuksen laatimista koskevan tai sovittelijan tehtävän kahdelta tai useammalta asiakkaalta, vaikka asiakkailla olisi vastakkaisia intressejä, jos kaikki kyseiset asiakkaat pyytävät häntä antamaan apuaan. Tällaisessa tapauksessa asiamies olisi velvollinen ottamaan huomioon kaikkien asiakkaiden edut tasapuolisesti eikä hän saa avustaa heistä ketään, jos asiasta syntyy myöhemmin riita. Patentointitoiminnassa on katsottu mahdolliseksi muun muassa se, että asiamies edustaa suomalaisen patentinhaltijan kilpailijaa Suomessa, mutta toimii silti suomalaisen patentinhaltijan asiamiehenä muissa maissa eri asiassa. Tämä on mahdollista, kun Suomea koskevalla asialla ei ole liityntää muihin maihin.

Myös teknologialla on merkitystä esteellisyyttä arvioitaessa. Asiamies voisi edustaa kilpailevaa patentinhaltijaa eri teknologiassa esimerkiksi sellaisten tuotteiden patentoinnissa, jotka eivät kilpaile toisen asiakkaan tuotteiden kanssa. Patentti- tai muussa asiassa asiamiehen saamaa tietoa ei voisi käyttää toisen asiakkaan asiaa hoidettaessa, jos osapuolten edut ovat ristiriidassa. Sellainen asiamiehen saama tieto, joka koskee toista asiakasta, mutta jolla tiedolla ei ole enää merkitystä asiassa, ei synnyttäisi esteellisyyttä. Jos patentin uutuustutkimuksessa tulee esille oman asiakkaan patentti ja kyse on samasta tekniikanalasta, asiakkaan edustamisesta tässä toimeksiannossa tulisi lähtökohteisesti luopua tai ainakin pidättäytyä ottamasta kantaa esille tulleen patenttiin.

Tavaramerkkejä koskevassa ennakkotutkimuksessa saattaa toisinaan aikaisempaan oikeutena tulla esille oman toisen asiakkaan tavaramerkki, jolloin hyvän asiamiestavan mukaista olisi pidättäytyä ottamasta kantaa esille tulleen tavaramerkkiin, jos on ilmeistä, että niiden välille voi myöhemmin tulla ristiriitaa. Jos asiamies edustaa asiassa molempia

osapuolia, asiamiehen tulisi luopua kyseisen asian hoitamisesta molempien asiakkaiden osalta. Tämä ei tarkoita asiakkuudesta luopumista, vaan koskisi yksittäistä toimeksiantoa. Esteellisyys on toimistokohtaista, joka tarkoittaa sitä, että yhden asiamiehen ollessa esteellinen koko toimisto olisi esteellinen.

Pykälän 2 momentin mukaan teollisoikeusasiamieslautakunta voisi antaa suosituksia hyvän asiamiestavan sisällöstä. Tällaiselle ohjeistukselle voisi Patenttiasiamiesyhdistyksen etiikkaa ja hyvää asiamiestapaa sääntelevien ohjeiden lisäksi hakea johtoa hyvää asianajajatapaa koskevista ohjeista, jotka on valmisteltu ja hyväksytty Asianajajaliiton piirissä.

Lautakunnan suositukset voisivat siten olla hyväksyttäviä toimintatapoja koostavia kokonaisuuksia, joita käytännön kehityksessä täydennettäisiin vastaavasti. Suosituksissa olisi hyvä pyrkiä kokoamaan yhtenäiseksi ohjeistukseksi alalla yleisesti noudatettuja ja yleisesti asiamiesten toimenkuvaan kuuluviksi katsottuja hyväksyttäviä ammatillisia ja eettisiä periaatteita. Samassa yhteydessä voitaisiin myös pyrkiä muodostamaan linjausta sellaisiin kysymyksiin, joiden tunnetaan alalla aiheuttavan epä tietoisuutta.

Kuluttajien osalta pykälää täydennettäisiin lisäämällä siihen viittaus kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvun säännöksiin. Kuluttajaan kohdistuvassa markkinoinnissa ja muussa menettelyssä sovellettaisiin hyvän asiamiestavan lisäksi siis myös kuluttajansuojalain 2 luvun säännöksiä siitä, mitä on pidettävä hyvän tavan vastaisena tai kuluttajan kannalta sopimattomana menettelynä. Vastaava viittaussäännös sisältyy esimerkiksi asianajajista annetun lain 5 §:n 1 momenttiin ja kiinteistönvälitysliikkeistä ja vuokrahuoneiston välitysliikkeistä annetun lain 4 §:ään.

9 §. Salassapitovelvollisuus. Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi auktorisoituja asiamiehiä koskeva salassapitosäännös.

Voimassa olevaan kansalliseen lainsäädäntöön ei sisälly erityisesti teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavia henkilöitä koskevaa salassapitosääntelyä. Vaikka asiamiehiä koskevat yleiset säännökset esimerkiksi oikeudenkäymiskaassa ja hallintolaissa kattavatkin luottamuksellisten tietojen suojaamisen, eivät ne sellaisenaan ulotu kaikkiin asiamies-

suhteessa saatuihin tietoihin. Euroopan patenttisopimuksen uudistamiskirjan (SopS 93/2007) soveltamismääräys 153 (asiamiesprivilegi) puolestaan kattaa vain eurooppapatenttia koskevan kirjeenvaihdon luottamuksellisuuden.

Pykälässä säädettäisiin salassapitovelvollisuuden sisällöstä. Salassapitovelvollisuus tulisi voimaan siitä lukien, kun asiamiehelle on myönnetty auktorisointi. Säännös vastaa asiallisesti asianajajista annetun lain 5 c §:ää.

Pykälän mukaan auktorisoitu asiamies tai hänen avustajansa ei saisi luvattomasti ilmaista asiakkaansa sellaista yksityisen tai perheen salaisuutta taikka liike- tai ammatillisaisuutta, joista hän tehtävässään on saanut tiedon. Teollisoikeudelliset toimeksiantot voivat edellyttää hyvinkin yksityiskohtaista tietoa asiakkaan liiketoimintaan liittyvistä olosuhteista. Tietojen julkitulo saattaa heikentää asiakkaan asemaa suhteessa kilpailijoihin. Asiakassuhteessa saatua luottamuksellista tietoa voi olla paitsi suoraan teollisoikeudellisen suojan hakuprosessiin tai oikeusprosesseihin liittyvät seikat myös muu kirjallinen ja suullinen materiaali, joka on tarpeen esimerkiksi parhaimman suojamuodon tai suojamuotojen yhdistelmän löytämiseen taikka erilaisten suojan ylläpitämiseen liittyvien arviointien suorittamisessa. Salassapitovelvollisuus koskisi periaatteessa kaikkea sekä kirjallista että suullista luottamuksellista tietoa asiakkaan ja asiamiehen välillä edellyttäen, että perustana on toimeksianto.

Asiamiestehtävien suorittamiseksi saattaa usein olla tarpeen saada asiakkaalta myös sellaista luottamuksellista tietoa, joka ei välittömästi liity tietyn toimeksiannon suorittamiseen. Asiakkaan kannalta on olennaista, että hän voi luottaa antamansa tiedon pysyvän luottamuksellisena, olkoon se sitten tietyn toimeksiannon suorittamiseen tai muutoin asiakassuhteeseen liittyen annettu. Tämän vuoksi pykälässä säädettäisiin lisäksi, ettei auktorisoitu asiamies tai hänen avustajansa saa myöskään luvattomasti ilmaista muita tietoja, joita hän tehtävää hoitaessaan on saanut tietää asiakkaastaan.

Edellä kuvatut luottamukselliset tiedot asiakkaan ja auktorisoidun asiamiehen välillä olisivat pysyvästi salassapitovelvollisuuden alaisia, ellei asiakas ole nimenomaisesti sel-

laisesta oikeudesta luopunut. Salassapitovelvollisuuden rikkomisesta sisältyy rangaistus-säännös 17 §:n 2 momenttiin.

10 §. Teollisoikeusasiamieslautakunta. Teollisoikeusasiamieslautakunnalla tarkoitettaisiin Patentti- ja rekisterihallituksen yhteyteen sijoitettavaa lautakuntaa. Jaksoissa 3.2 ja 5.2 on tehty selkoa siitä, miksi teollisoikeusasiamieslautakunta on tarkoituksenmukaista sijoittaa Patentti- ja rekisterihallituksen yhteyteen.

Teollisoikeusasiamieslautakunta hoitaisi sille ehdotettavassa laissa säädetyt tehtävät. Asiamiestutkintojärjestelmän toteuttaminen olisi yksi lautakunnan tehtävistä. Asiamiestutkinnon sisältöä on kuvattu edellä 2 §:n ja lautakunnan pitämää asiamiestutkintorekisteriä 4 §:n yhteydessä. Auktorisointien myöntämiseen liittyvät tehtävät muodostaisivat lautakunnan toisen tehtäväalueen. Auktorisointien hakemis- ja myöntämismenettelyä on kuvattu edellä 6 §:n yhteydessä. Lautakunnan pitämästä asiamiesrekisteristä puolestaan säädettäisiin 18 §:ssä. Teollisoikeusasiamieslautakunnan kolmas tehtäväalue koostuisi auktorisoitujen asiamiesten valvontaan liittyvistä tehtävistä, joita koskevat säännökset sisältyisivät 13–16 §:ään. Lisäksi lautakunta käsitelisi 20 §:n 1 momentissa tarkoitettuja oikaisuvaatimuksia.

Teollisoikeusasiamieslautakunta olisi itsenäinen viranomainen, joka on ratkaisutoiminnassaan riippumaton ja myös itse vastuussa päätöksistään. Lautakunnan asema ja organisointi vastaisi näin oikeusministeriön yhteydessä toimivan oikeudenkäyntiavustajalautakunnan asemaa ja organisointia. Patentti- ja rekisterihallituksen tehtäväksi ja vastuulle tulisi tällöin lautakunnan hallinnon ja päätöksenteon toimivuuden ja kustannustehokkuuden edistäminen muun muassa teknistä apua sekä tarvittavat tilat tarjoamalla. Näistä tehtävistä tulisi suoritettavaksi kustannusvastaavuuteen perustuva korvaus, jonka lautakunta rahoittaisi normaalilla tulorahoituksellaan, kuten muunkin toimintansa. Patentti- ja rekisterihallitukselle ei näin syntyisi toiminnallisia vastuita lautakunnan ratkaisutoiminnasta ja päätöksistä.

Patentti- ja rekisterihallituksella olisi 19 §:n mukaan oikeus periä maksu asiamiestutkintoon osallistumisesta, auktorisoinnin

myöntämisestä ja jatkamisesta sekä rekistereihin tehtävistä merkinnöistä. Lisäksi Patentti- ja rekisterihallituksella olisi oikeus perii auktorisoiduilta asiamiehiltä vuosittain valvontamaksu teollisoikeusasiamieslautakunnan toiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi.

11 §. *Teollisoikeusasiamieslautakunnan asettaminen ja kokoonpano.* Pykälässä säädettäisiin teollisoikeusasiamieslautakunnan asettamisesta, kokoonpanosta ja jäsenten valintakriteereistä.

Pykälän 1 momentista ilmeni se, että teollisoikeusasiamieslautakunnan asettaisi valtioneuvosto kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Asettamispäätökseen sisältyisi puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa koskeva esitys eli lautakunnan jäsenet eivät valitsisi näitä keskuudestaan. Lautakunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja nimettäisiin työ- ja elinkeinoministeriön esityksestä siten, että ministeriö kuulisi Patentti- ja rekisterihallitusta ennen esityksen tekemistä.

Lautakunnassa olisi puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan lisäksi vähintään viisi ja enintään yhdeksän muuta jäsentä. Kullakin jäsenellä olisi, puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa lukuun ottamatta, henkilökohtainen varajäsen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin teollisoikeusasiamieslautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan kelpoisuus- ja koulutusvaatimuksista. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan ei tule edustaa mitään tiettyä intressitahoa. On perusteltua, että puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan rooli pysyy puolueettomana ja mahdollisimman neutraalina. Kelpoisuusedellytyksinä olisi hyvä perehtyneisyys teollisoikeusalaan sekä korkeakoulututkinnon suorittaminen. Koska lautakunnan käsiteltäväksi voi tulla myös oikaisuvaatimuksia, on katsottu välttämättömäksi edellyttää, että ainakin toinen on suorittanut oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon. Suomessa on vuoden 2011 alusta lukien otettu oikeustieteen maisterin tutkinnon rinnalle uusi kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto. Koska kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto ei anna vastaavia tietoja kansallisesta oikeusjärjestyksestä kuin nykyinen oikeustieteen maisterin tutkinto ja sitä vastaavat ylemmät

oikeustieteen tutkinnot, kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin tutkinto ei olisi riittävä koulutus teollisoikeusasiamieslautakunnan puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan tehtävään.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tarkemmin lautakunnan kokoonpanosta ja jäsenten valintakriteereistä. Viranomaistahoja edustaisivat työ- ja elinkeinoministeriön ja Patentti- ja rekisterihallituksen nimeämät jäsenet ja varajäsenet. Kahden jäsenen ja heidän varajäsentensä tulisi olla auktorisoituja asiamiehiä, sillä on aiheellista, että valvonnan kohteet ovat mukana sääntöjen noudattamisen valvonnassa. Muita jäseniä olisi lautakunnan laajuudesta riippuen enintään neljä. Kokoonpanossa tulisi olla riittävän monipuolisesti edustettuna teollisoikeuksiin teoriassa ja käytännössä perehtyneitä jäseniä. Muut jäsenet varajäsenineen voisivat näin ollen edustaa yliopistoja, korkeakouluja, elinkeinoelämää ja muuta yritystoimintaa. Valittavassa kokoonpanossa myös eri teollisoikeusalojen, yhtäältä patentti- ja hyödyllisyysmallioikeuden ja toisaalta tavaramerkki- ja mallioikeuden, asiantuntemus tulisi olla tasapuolisesti edustettuna.

Pykälän 4 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaisi teollisoikeusasiamieslautakunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja jäsenten palkkioiden perusteet.

12 §. *Asioiden käsittely teollisoikeusasiamieslautakunnassa.* Pykälässä säädettäisiin asioiden käsittelystä teollisoikeusasiamieslautakunnassa sekä lautakunnan puheenjohtajan, jäsenten ja toimihenkilöiden asemasta.

Pykälän 1 momentin mukaan teollisoikeusasiamieslautakunta olisi päätösvaltainen, kun läsnä ovat kokouksen puheenjohtaja ja vähintään puolet muista jäsenistä. Päätökset lautakunnan kokouksessa tehtäisiin yksinkertaisella enemmistöllä. Äänten jakautuessa tasan ratkaisisi puheenjohtajan ääni. Varapuheenjohtaja lasketaan lautakunnan jäseneksi, ellei hän toimi puheenjohtajana.

Lakiin ei sisälly teollisoikeusasiamieslautakunnan toiminnan sisäistä organisointia koskevia säännöksiä. Asetustasolla olisi tarkoitus säätää esimerkiksi lautakunnan koollekutsumisesta, lautakunnan sihteerin mää-

räämisestä ja lautakunnan alaisuuteen mahdollisesti perustettavien jaostojen jäsenistä.

Lautakunnan käytännön työ voi olla tarpeen organisoida jaostomuotoisena tapahtuvaksi siten, että valmisteleva käsittely tapahtuisi jaostoissa. Teollisoikeusasiamieslautakunta voisi 2 momentin mukaan tehtäviensä hoitamista varten toimia yhtenä tai useampana jaostona. Tällaisia voisivat olla asiamiestutkintojen valmistelua ja järjestämistä koskevat tehtävät. Lautakunta voisi nimetä jaostoon myös lautakunnan ulkopuolisia henkilöitä. Näin pystyttäisiin turvaamaan se, että tutkinnon valmisteluun ja vastausten korjaamiseen saadaan mukaan mahdollisimman laaja asiantuntemus eri teollisoikeusaloilta. Myös asiamiesten valvontaa koskevat valmistelutehtävät voitaisiin eriyttää tähän tarkoitukseen nimettävään jaostoon. Jaostoilla ei olisi päätösvaltaa, vaan niiden tehtävät olisivat pelkästään valmisteluun liittyviä.

Teollisoikeusasiamieslautakunta käyttää tehtäviä hoitaessaan julkista valtaa muun muassa silloin kun se päättää auktorisointien myöntämisestä. Tämän vuoksi lautakunnan puheenjohtajaan, jäseneseen ja toimihenkilöön sovellettaisiin pykälän 3 momentin mukaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän hoitaessaan lain mukaisia tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

13 §. Valvontatehtävät. Pykälässä säädettäisiin auktorisoitujen asiamiesten valvonnan järjestämisestä.

Pykälän 1 momentin mukaan teollisoikeusasiamieslautakunnan asiana olisi valvoa, että auktorisoiduille asiamiehille tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan. Auktorisoidulla asiamiehellä on 8 §:n 1 momentin mukainen velvollisuus noudattaa hyvää asiamiestapaa, johon kuuluu teollisoikeusasiamieslautakunnan mahdollisesti antamien suositusten noudattaminen. Auktorisoidun asiamiehen tulee lisäksi ottaa 9 §:ssä säädetty salassapitovelvollisuus huomioon kaikessa toiminnassaan. Jos asiamies menettelee näiden säännösten vastaisesti, teollisoikeusasiamieslautakunta voisi ryhtyä 15 ja 16 §:ssä tarkoitettuihin kurinpidollisiin toimiin.

Valvonnan käytännön järjestäminen tarkoituksenmukaisella tavalla olisi teollisoikeu-

siasiamieslautakunnan itsensä päätettävissä. Auktorisoidun asiamiehen epäilyistä hyvän asiamiestavan vastaisesta toiminnasta tai salassapitovelvollisuuden rikkomisesta voisi esimerkiksi tehdä ilmoituksen teollisoikeusasiamieslautakunnalle.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin säännös siitä, että auktorisoidun asiamiehen tulisi salassapitovelvollisuuden estämättä pyynnöstä antaa teollisoikeusasiamieslautakunnalle valvontaa varten tarvittavat asiakirjat ja tiedot. Säännös on välttämätön, jotta auktorisoitujen asiamiesten toimintaa valvova taho pystyisi hoitamaan tehtävänsä tarkoituksenmukaisella tavalla. Vaikka asiakirjoihin ja tietoihin sisältyisi esimerkiksi liike- tai ammattisalaisuuksia, asiakirjat ja tiedot on annettava teollisoikeusasiamieslautakunnalle, jos se tarvitsee näitä valvontaa varten. Julkisuuslain 23 § sisältää säännökset viranomaisen palveluksessa olevan samoin kuin luottamustehtävää hoitavan henkilön vaitiolovelvollisuudesta ja salassa pidettävien tietojen hyväksikäyttökiellosta.

Pykälän 3 momentti sisältäisi lisäksi säännöksen tietojen päivittämisvelvollisuudesta. Säännöksellä pyritään helpottamaan 18 §:ssä tarkoitettun asiamiesrekisterin pitämistä ajan tasalla. Auktorisoidun asiamiehen olisi viipymättä ilmoitettava teollisoikeusasiamieslautakunnalle auktorisoituna asiamiehenä toimimisensa edellytyksissä tai muissa toimimiseen vaikuttavissa olosuhteissaan tapahtuneista olennaisista muutoksista. Asiamiehen tulisi ilmoittaa lautakunnalle, jos hänet esimerkiksi haetaan konkurssiin tai hän muutoin lopettaa asiamiestoimintansa kokonaan. Tällöin teollisoikeusasiamieslautakunta voisi poistaa asiamiehen auktorisoinnin 14 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla tai peruuttaa auktorisoinnin 16 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla. Auktorisoidun asiamiehen tulisi myös ilmoittaa työ- ja kotiosoitteensa muutoksista.

14 §. Auktorisoinnin poistaminen. Lain 14 §:ssä lueteltaisiin ne tilanteet, joissa teollisoikeusasiamieslautakunnan edellytetään ryhtyvän toimiin auktorisoinnin poistamiseksi. Auktorisoinnin poistamisessa on kyse muusta kuin asiamiehen moitittavaan menettelyyn perustuvasta seuraamuksesta eli esimerkiksi siitä, ettei asiamies ole tehnyt ilmoitusta auktorisoinnin jatkamisesta. Kurinpi-

dollisista seuraamuksista säädettäisiin 15 ja 16 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin auktorisoinnin poistamisen edellytyksistä. Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan auktorisointi poistettaisiin, jos auktorisoitu asiamies sitä itse pyytää. Koska auktorisointi ei ole pakollista, on luonnollista, että auktorisoidulla asiamiehellä on oikeus niin halutessaan itse lopettaa auktorisointinsa voimassaolo, kun hän esimerkiksi jää eläkkeelle tai muutoin päättää asiamiestoimintansa. Pyyntö olisi tehtävä teollisoikeusasiamieslautakunnalle kirjallisena, mutta siinä ei ole tarpeen esittää mitään perusteluja. Oma-aloitteisesti teollisoikeusasiamieslautakunta voisi poistaa auktorisoinnin, milloin sen tiedossa on kyseisen henkilön asiamiestoiminnan päättyminen. Tällä perusteella tapahtuva poistaminen koskisi lähinnä kuolemantapauksia, jotka voidaan todentaa väestörekisteristä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan auktorisointi poistettaisiin myös, jos auktorisoitu asiamies ei ole ilmoittanut auktorisoinnin jatkamisesta 6 §:n 2 momentissa säädettyä menettelyä noudattaen. Ilmoituksessa koskien auktorisoinnin jatkamista on annettava selvitys siitä, että 5 §:n 1 momentissa säädetty edellytykset täyttyvät edelleen. Ilmoitus on toimitettava teollisoikeusasiamieslautakunnalle aikaisintaan kuusi ja viimeistään kolme kuukautta ennen kuin auktorisoinnin voimassaoloaika päättyy.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan auktorisoinnin poistaminen tulisi kysymyksen myös, jos auktorisoitu asiamies ei ole suorittanut 19 §:n 2 momentissa säädettyä valvontamaksua kohtuullisessa ajassa sen jälkeen, kun maksamatta jättämisestä on hänelle huomautettu. Maksun laiminlyönti on todennettavissa Patentti- ja rekisterihallituksen maksutapahtumaluetteloista. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden vaatimus huomioon ottaen, auktorisoinnin poistamiseen ei tulisi vielä ryhtyä lyhyehköjen maksuviivästymien johdosta. Asiamiehelle tulisi varata mahdollisuus laiminlyönnin korjaamiseen kohtuullisessa ajassa. Jos valvontamaksua ei maksu huomautuksesta huolimatta ole suoritettu, teollisoikeusasiamieslautakunta poistaa auktorisoinnin.

On perusteltua olettaa, ettei valvontamaksun laiminlyönnistä johtuva auktorisoinnin poistaminen useimmissa tapauksissa jäisi pysyväksi. Tästä johtuen pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että auktorisointi voidaan palauttaa pyynnöstä eli ilman, että asiamiehen tulee suorittaa asiamiestutkinto uudelleen. Näin meneteltäisiin myös 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tilanteissa.

Edellytyksenä pyynnön hyväksymiselle olisi, että asiamies täyttää edelleen 5 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetty edellytykset ja, 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa osoittaa toimivansa asiamiehenä edelleen, sekä 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetuissa tapauksissa kaikki eräänntyneet valvontamaksut laillisine korkoineen on suoritettu kolmen vuoden kuluessa. Kolmen vuoden määräajan ylittyessä auktorisointi myönnettäisiin, kun hakija täyttää kaikki 5 §:ssä säädettyt kelpoisuusvaatimukset.

Viime kädessä käytettävissä ovat normaalit hallinnolliset muutoksenhakukeinot. Muutoksenhausta teollisoikeusasiamieslautakunnan auktorisoinnin poistamista koskevassa asiassa antamaan päätökseen säädettäisiin 20 §:n 3 momentissa.

15 §. Varoitus ja huomautus. Pykälässä säädettäisiin varoituksen ja huomautuksen perusteista.

Teollisoikeusasiamieslautakunta voisi pykälän 1 momentin mukaan antaa auktorisoidulle asiamiehelle varoituksen, jos tämä on huolimattomuudesta tai varomattomuudesta menetellyt ehdotettavan lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesti taikka rikkonut velvollisuuksiaan asiamiehenä.

Varoituksessa on kysymys vähemmästä moitittavuudesta kuin auktorisoinnin peruuttamiseen 16 §:n 1 momentin mukaisesti johdettavissa tilanteissa. Sen tarkoituksena on ilmaista asiamiehen toimintaan kohdistuva sen kaltainen moitittavuus, joka on vielä asiamiehen itsensä korjattavissa vastaisuudessa. Jos korjaamista ei tapahdu ja moitittava menettely jatkuu, auktorisoinnin peruuttamista koskeva sanktiosääntely tulee sovellettavaksi.

Varoitusta lievempi kurinpidollinen sanktio on huomautus, josta säädettäisiin 2 momentissa. Huomautusta käytettäisiin tilanteissa,

joissa sanktiona muutoin tulisi varoitus käytettäväksi, mutta moitittavaan käyttäytymiseen liittyy sellaisia lieventäviä seikkoja, joiden johdosta varoitusta olisi pidettävä liian voimakkaana keinona. Lieventäviä seikkoja voisivat olla esimerkiksi virheen vähäisyys, ymmärrettävä ajattelemattomuus, oman edun tavoittelun puute, asian taloudellisen merkityksen vähäisyys tai toiminnan haittojen rajoittuminen toimeksiannon ulkopuolelle.

Teollisoikeusasiamieslautakunnan antamasta varoituksesta tai huomautuksesta voisi 20 §:n 3 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla päätöksestä markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

16 §. Auktorisoinnin peruuttaminen. Pykälässä säädettäisiin auktorisoinnin peruuttamisen perusteista ja siihen liittyvästä menettelystä.

Kurinpäällisenä toimenpiteenä auktorisoinnin peruuttaminen voisi pykälän 1 momentin 1 kohdan perusteella tapahtua, jos asiamies on tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta menettelyt ehdotettavan lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesti, ja 2 kohdan mukaan, jos asiamies on annetusta varoituksesta huolimatta toistuvasti rikkonut velvollisuuksiaan auktorisoituna asiamiehenä.

Jälkimmäisessä tapauksessa ei ole kysymys tahallisesta tai törkeään huolimattomuuteen perustuvasta toiminnasta, vaan alun perin tätä vähemmän moitittavasta menettelystä, jossa kuitenkin toistuvuus ilmentää sellaista välinpitämättömyyttä asennetta, jota ei voida pitää hyväksyttävänä asiamiestoimen harjoittamiselle. Menettelyn toistuvuutta harkittaessa voitaisiin ottaa huomioon mikä tahansa teko, jolla asiamies on rikkonut 8 tai 9 §:n mukaisia velvollisuuksiaan.

Ottaen huomioon auktorisoinnin peruuttamisen merkityksen, kyseistä 2 kohdan perustetta olisi syytä tulkita pidättyvästi. Vastavasti kuin mitä luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain 13 §:n ja asianajajista annetun lain 7 §:n perusteluissa on todettu, harkinnassa olisi kiinnitettävä erityistä huomiota aikaisempien menettelyjen moitittavuuteen, moitittavan käyttäytymisen samankaltaisuuteen ja seuraamusten määräämisen välillä kuluneeseen aikaan. Jos auktorisoidun asiamiehen teot ovat olleet vaka-

via, luonteeltaan samankaltaisia ja tapahtuneet lyhyen ajan kuluessa, olisi ankaran seuraamuksen käyttäminen perustellumpaa kuin silloin, kun teot ovat olleet moitittavuudeltaan lieviä, luonteeltaan erilaisia ja niiden välinen aika on ollut pitkä.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan auktorisoinnin peruuttaminen tulee kysymykseen myös, jos asiamiehen kelpoisuusvaatimukseen kuuluvissa olosuhteissa on tapahtunut muutoksia. Kelpoisuusvaatimuksia on käsitelty edellä 5 §:n yhteydessä. Auktorisointimenettelyn perimmäisenä tarkoituksena on varmistaa asiamiesten ammattipätevyys luotettavalla tavalla. Auktorisoidun asiamiehen olisi jatkuvasti täytettävä 5 §:n mukaiset kelpoisuusedellytykset. Vastavasti sellaisen asiamiehen, joka ei enää täytä laissa asetettuja kelpoisuusvaatimuksia, auktorisointi tulisi peruuttaa. Olosuhteiden muutokset, jotka aikanaan olisivat estäneet asiamiehen auktorisoinnin, voivat toimia perusteena auktorisoinnin peruuttamiselle. Näin voisi tapahtua esimerkiksi asiamiehen konkurssiin tai liiketoimintakieltoon asettamisen seurauksena tai asiamiehen syyllistyttyä rikokseen, jonka jälkeen hän ei enää olisi luotettava toimimaan asiamiehenä.

Edellä on todettu auktorisointimenettelyn olevan vapaaehtoinen. Auktorisoinnin peruuttaminen ei siten estä asiamiestoiminnan harjoittamista. Auktorisoinnilla voidaan kuitenkin arvioida olevan merkitystä asiamiehenä toimimiselle, mistä johtuen myös oikeusturvaseikkoihin on kiinnitettävä huomiota. Hallintolaista seuraa, että teollisoikeusasiamieslautakunnan on varattava sille asiamiehelle, jota esitys koskee, tilaisuus tulla kuulluksi. Toiseksi, perustuslakivaliokunta on katsonut, että luvanhaltijalle tulee ennen toimiluvan peruuttamista varata mahdollisuus kohtuullisessa määräajassa korjata lupaedellytyksissä ilmennyt olennainen puute (PeVL 66/2002 vp). Pykälän 2 momentin mukaan, jos 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu, kelpoisuusvaatimuksia koskeva puute voidaan korjata, teollisoikeusasiamieslautakunnan olisi ennen auktorisoinnin peruuttamista asetettava asianomaiselle asiamiehelle määräaika korjata puute.

Viime kädessä asiamiehellä olisi käytettävissään muutoksenhakukeinot. Lain 20 §:n 3

momentin mukaan sillä, jonka auktorisointi on 16 §:n 1 momentissa mainitusta syystä peruutettu, on oikeus valittaa päätöksestä markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi, että asiassa, jossa lautakunta on alun perin käsitellyt auktorisoinnin peruuttamista, se voisi peruuttamispäätöksen sijasta antaa asiamiehelle varoituksen tai huomautuksen. Tällaisessa tilanteessa auktorisoinnin peruuttamisen edellytykset eivät ole täyttyneet, mutta asiamiehen menettely on ollut moitittavaa 15 §:n nojalla. Teollisoikeusasiamieslautakunta voisi myös jättää seuraamuksen kokonaan määräämättä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin auktorisoinnin peruuttamisen vaikutuksista uuden auktorisoinnin myöntämiseen. Asiamiehen tulisi aina täyttää 5 §:ssä säädetty vaatimus, jotta uusi auktorisointi voidaan myöntää. Asiamiehelle, jonka auktorisointi on peruutettu 1 momentin 1 tai 2 kohdan nojalla eli kurinpidollisena toimenpiteenä, ei 5 §:n kelpoisuusedellytysten täyttymisestä huolimatta myönnettäisi uutta auktorisointia ennen kuin kolme vuotta on kulunut siitä, kun peruuttamista koskeva päätös sai lainvoiman. Säännös vastaa sisällöllisesti esimerkiksi luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain 2 §:n 5 momenttia.

Lain 20 §:n 3 momentin perusteella asiamiehellä, jonka auktorisointi on peruutettu, olisi oikeus valittaa päätöksestä. Muutoksenhaulla olisi lähtökohtaisesti lykkäävä vaikutus auktorisoinnin peruuntumiseen, jolloin kolmen vuoden määräaika tulisi laskettavaksi auktorisoinnin peruuttamista koskevan päätöksen saatua lainvoiman.

17 §. Rangaistussäännökset. Pykälä sisältäisi auktorisoidun asiamiehen ammattinimikkeen luvaton käyttäminen ja salassapitovelvollisuuden rikkomista koskevat rangaistussäännökset.

Rikoslain (39/1889) 3 luvun 5 §:ssä säädetään syyksiluettavuudesta. Mainitun säännöksen 2 momentin mukaan rikoslaissa tarkoitettu teko on vain tahallisen rangaistava, jollei toisin säädetä. Mainitun säännöksen 3 momentin mukaan 2 momentti koskee myös muualla laissa tarkoitettua tekoa, josta ankarammaksi rangaistukseksi on säädetty enem-

män kuin kuusi kuukautta vankeutta tai jota koskeva rangaistussäännös on annettu kyseisen säännöksen voimaantulon (2003) jälkeen.

Vaikka syyksiluettavuuden aste (tahallisuus) ehdotetussa rangaistussäännöksessä määräytyisi ilman eri mainintaakin edellä viitatus rikoslain säännöksen mukaan, säädetään syyksiluettavuuden asteesta selvyiden vuoksi. Ehdotettavan pykälän 1 momentin mukaan auktorisoidun asiamiehen ammattinimikkeen luvattomasta käyttämisestä tuomittaisiin se, joka tahallaan käyttää itsestään patenttiasiamiehen, tavaramerkkiasiamiehen, mallioikeusasiamiehen tai teollisoikeusasiamiehen ammattinimikettä. Lisäksi säädettäisiin siitä, että rangaistusuhkana olisi sakko.

Kuka tahansa voisi tehdä ammattinimikkeen luvattomasta käytöstä rikosilmoituksen. Koska teko ehdotetaan säädettäväksi virallisen syytteen alaiseksi, ei 1 momentissa ole aiheellista säätää erityisestä syyteoikeudesta.

Auktorisoidulle asiamiehelle 9 §:ssä säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta olisi 2 momentissa viittaussäännös rikoslain salassapitorikoksia ja -rikkomuksia koskeviin säännöksiin (38 luvun 1 ja 2 §).

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tuomioistuimen velvollisuudesta toimittaa teollisoikeusasiamieslautakunnalle jäljennös 1 tai 2 momentissa tarkoitettussa asiassa antamastaan päätöksestä. Säännöksen tarkoituksena on varmistaa tiedonkulku teollisoikeusasiamieslautakunnan ja tuomioistuimen välillä ja sitä kautta osaltaan edesauttaa järjestelmän toimivuuden seuraamista. Esimerkiksi 16 §:n yhteydessä on selostettu, että asiamiehen moitittavan menettelyn toistuvuutta harkittaessa teollisoikeusasiamieslautakunta voisi ottaa huomioon minkä tahansa teon, jolla asiamies on rikkonut 8 tai 9 §:n mukaisia velvollisuuksiaan.

18 §. Asiamiesrekisteri. Pykälä sisältäisi säännökset auktorisoiduista asiamiehistä pidettävästä rekisteristä. Asiamiesrekisteri on käsitteenä uusi, koska ehdotetun kaltaista auktorisointi- ja valvontajärjestelmää ei nykyisin ole olemassa. Pykälässä säädettäisiin rekisterinpitäjästä, rekisterin käyttötarkoituksesta tietojen luovutus mukaan lukien, rekisteriin merkittävistä tiedoista ja tietojen säilytysajasta. Asiamiestutkintorekisteriin merkittävien tietojen tallettamiseen, käyttämiseen ja

luovuttamiseen sovellettaisiin henkilötietolain lisäksi julkisuuslain säännöksiä.

Pykälän 1 momentin mukaan rekisterinpitäjänä olisi teollisoikeusasiamieslautakunta. Asiamiesrekisteriin merkittävät tietoja käytettäisiin esimerkiksi auktorisointien jatkamista koskevien ilmoitusten ja niihin liitettävien selvitysten käsittelyssä. Tietojen säilyttäminen keskitetysti olisi tarpeen myös auktorisointujen asiamiesten toiminnan valvontaa varten. Lain 14 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan teollisoikeusasiamieslautakunnan tulee poistaa asiamiehen auktorisointi, jos tämä ei ole tehnyt ilmoitusta auktorisoinnin jatkamisesta 6 §:ssä säädettyä menettelyä noudattaen.

Pykälän 2 momentin mukaan asiamiesrekisteriin tallennettaisiin auktorisoidun asiamiehen nimi, henkilötunnus, kotikunta, osoite ja työosoite, sekä tiedot hyväksytystä suoritetusta asiamiestutkinnosta tai -tutkinnoista ja suorittamisajankohdasta, auktorisoinnin myöntämisen ja jatkamisen ajankohdasta, lain 14 §:n 1 momentin nojalla tehdystä auktorisoinnin poistamisesta sekä auktorisoidulle asiamiehelle lain 15 tai 16 §:n nojalla määrätystä seuraamuksista.

Tiedot olisi tarkoitus säilyttää asiamiesrekisterissä pysyvästi. Tämä on perusteltua siksi, että tiedot asiamiesten auktorisoinneista ja niiden voimassaoloajasta tulee olla jälkikäteen tarkistettavissa. Tietojen pysyvä säilyttäminen on perusteltua myös laissa säädetyn seuraamusjärjestelmän kannalta. Asiamiesrekisteriin merkittäisiin esimerkiksi tieto auktorisoidun asiamiehen 15 §:n 1 momentin nojalla saamasta varoituksesta. Jos asiamies on annetusta varoituksesta huolimatta toistuvasti rikkonut velvollisuuksiaan auktorisointina asiamiehenä, hänen auktorisointinsa voidaan 16 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan peruuttaa. Rekisteristä voidaan tarvita jälkikäteen tietoja myös auktorisoinnin peruuttamisen ajankohdasta. Lain 16 §:n 4 momentin mukaan asiamiehelle, jonka auktorisointi on peruutettu kurinpidollisen seuraamuksen johdosta, ei voida myöntää uutta auktorisointia ennen kuin kolme vuotta on kulunut siitä, kun peruuttamista koskeva päätös sai lainvoiman.

Asiamiesrekisteriin tallennettaisiin tietoja myös asiamiehille annetuista kurinpidollisista

seuraamuksista, jotka ovat luonteeltaan arkaluonteisia ja salassapidettäviä henkilötietoja. Tarkoituksena on estää se, että tällaisten henkilötietojen luovuttaminen johtaisi henkilötietojen suojaa koskevien säännösten vastaiseen tietojenkäsittelyyn. Arkaluonteisten henkilötietojen käsittelystä ja poikkeuksista arkaluonteisten tietojen käsittelykieltoon säädetään henkilötietolain 3 luvussa. Henkilötietojen luovuttamisesta viranomaisen henkilörekisteristä on voimassa, mitä julkisuuslaissa säädetään. Julkisuuslaissa säädetään salassapidettävien tietojen luovuttamisesta tiettyissä tilanteissa.

Toisaalta osa asiamiesrekisteriin merkittävistä tiedoista tulisi olla teollisoikeudellisia palveluita käyttävien saatavilla. Jotta yritykset voivat varmistautua siitä, kenellä on oikeus toimia auktorisointina asiamiehenä, auktorisointujen asiamiesten nimien ja yhteystietojen tulisi olla julkisia. Ehdotetun 3 momentin mukaan auktorisointujen asiamiesten nimi, kotikunta ja työosoite julkaistaisiin Patentti- ja rekisterihallituksen Internet-sivustolla.

Ehdotettu 3 momentti syrjäyttäisi erityissäännöksenä, mitä julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetään henkilötietojen luovuttamisesta. Mainitun säännöksen mukaan viranomaisen henkilörekisteristä saa luovuttaa henkilötietoja tulosteena tai sähköisesti vain, jos luovutuksensaajalla on henkilötietolain mukaan oikeus käsitellä pyydettyjä henkilötietoja. Vastaavasti kuin mitä kiinteistövälitysluokasta ja vuokrahuoneiston välitysluokasta annetun lain 16 a §:n perusteluissa (HE 196/2012 vp, s. 14) on todettu, tällaisen tietojen käyttötarkoitusta koskevan ehdon toteuttamista ei voida soveltaa annettaessa auktorisointia asiamiehiä koskevia henkilötietoja sähköisen tietoverkon kautta. Käyttörajoitus ei ole myöskään tarpeen yksityisyyden suojan vuoksi, koska Internetin kautta ei luovuteta auktorisointujen asiamiesten henkilötunnuksia, kotiosoitteita eikä edellä mainittuja arkaluonteisia tietoja. Auktorisoidulla asiamiehellä olisi kuitenkin oikeus kieltää häntä koskevien tietojen julkaiseminen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lisäksi tietojen poistamisesta Patentti- ja rekisterihallituksen Internet-sivustolta. Tiettyä asiamiestä koskevia tietoja säilytettäisiin niin kauan kuin hänen auktorisointinsa on voi-

massa. Asiamiehen tiedot poistettaisiin ilman aiheutonta viivytystä, jos hänen auktorisointinsa on peruutettu lainvoiman saaneella päätöksellä. Tiedot poistettaisiin luonnollisesti myös 14 §:n 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa eli jos asiamies on itse pyytänyt auktorisointinsa poistamista, jättänyt ilmoittamatta auktorisoinnin jatkamisesta tai laiminlyönyt valvontamaksun suorittamisen.

19 §. Maksut. Pykälässä säädettäisiin Patentti- ja rekisterihallituksen oikeudesta periä maksuja teollisoikeusasiamieslautakunnan toiminnasta aiheutuvien kustannusten kattamiseksi. Osa kustannuksista on palkkakustannuksia ja osa järjestelmän käyttöönotosta ja ylläpidosta syntyviä kustannuksia. Kustannuksia aiheutuu muun muassa asiamiestutkintojen valmistelusta ja järjestämisestä, auktorisointien myöntämisen ja jatkamishakemusten käsittelystä, asiamiestutkinto- ja asiamiesrekisterien käyttöönotosta ja ylläpidosta sekä auktorisoitujen asiamiesten toiminnan valvontaan liittyvistä tehtävistä.

Pykälän 1 momentti koskisi 2 §:ssä tarkoitettuun asiamiestutkintoon osallistumisesta perittävää maksua, 4 §:ssä tarkoitettuun asiamiestutkintorekisteriin ja 18 §:ssä tarkoitettuun asiamiesrekisteriin tehtävästä merkinnästä perittävää maksua sekä 6 §:ssä tarkoitetun auktorisoinnin myöntämisestä tai jatkamisesta perittävää maksua. Maksun perisi Patentti- ja rekisterihallitus ja sen määrätymisperusteista säädettäisiin patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa (1032/1992) ja sen nojalla annetuissa säädöksissä. Mainitun lain 5 §:n mukaan työ- ja elinkeinoministeriö päättää noudattaen mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) säädetään, mitkä Patentti- ja rekisterihallituksen suoritteet tai suoriteryhvät ovat maksullisia ja mistä suoritteesta tai suoriteryhmästä maksu määrätään omakustannusvastaavuuden perusteella ja mistä liiketaloudellisin perustein. Maksujen suuruudesta säädetään tarkemmin patentti- ja rekisterihallituksen maksullisista suoritteista annetussa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksessa (859/2012).

Teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavia asiamiehiä on Suomessa verrattain vähän ja asiamiestutkintoon vuosittain osallistuvien

määrän arvioidaan samaten olevan parhaimmillaankin korkeintaan muutamia kymmeniä. Asiamiestutkintomaksuja säädettäessä tulisi kiinnittää huomiota siihen, ettei maksuilla kohtuuttomasti vaikeuteta alalle pyrkimistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin valvontamaksusta, jonka Patentti- ja rekisterihallitus perisi auktorisoiduilta asiamiehiltä vuosittain. Valvontamaksun perusteena olisi se lisäarvo, joka auktorisoiduille asiamiehille syntyy sääntelemättömään tilanteeseen verrattuna, ja sen mitoituksessa huomioitaisiin koko järjestelmän ylläpidosta aiheutuvat välttämättömät kustannukset. Valvontamaksu suoritettaisiin siltä vuodelta, jona asiamiehelle myönnetään laissa tarkoitettu auktorisointi, sekä lisäksi jokaiselta kalenterivuodelta, jonka alkaessa hänen auktorisointinsa on voimassa.

Koska valvontamaksu ei olisi vastike yksilöidystä suoritteesta vaan yleisesti teollisoikeusasiamieslautakunnan toiminnasta aiheutuvien kustannusten rahoittamiseksi perittävä suoritus, olisi sitä valtiosääntöoikeudellisessa mielessä pidettävä veronluonteisena rahasuorituksena. Tämän vuoksi maksun suuruudesta tulisi säätää lain tasolla. Valvontamaksun suuruus olisi 250 euroa.

Lain 20 §:ssä säädettäisiin muutoksenhakuoikeudesta. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan valvontamaksua koskevaan päätökseen saisi vaatia oikaisua hallintolain mukaisesti. Oikaisuvaatimuksesta annettuun Patentti- ja rekisterihallituksen päätökseen saisi hakea muutosta hallintolainkäyttölain (586/1996) mukaisesti.

20 §. Muutoksenhaku. Ehdotettavassa pykälässä säädettäisiin oikaisuvaatimusmenettelystä ja muutoksenhausta. Pykälä sisältäisi säännökset myös jatkomuutoksenhausta ja valitusluvasta.

Pykälän 1 momentin mukaan päätökseen, jolla asiamiestutkintoon osallistuminen evätään tai asiamiestutkinnon suorittaminen hylätään, saisi vaatia oikaisua teollisoikeusasiamieslautakunnalta siten kuin hallintolain 7 a luvussa säädetään. Oikaisua saisi vaatia myös teollisoikeusasiamieslautakunnan päätökseen, jolla 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu hakemus auktorisoinnin myöntämiseksi taikka ilmoitus auktorisoinnin jatkamisesta hylätään. Oikaisuvaatimusmenettelyä voidaan pi-

tää perusteltuna, jotta esimerkiksi mahdolliset virheet tai puutteet asiamiestutkinnon arvostelussa saataisiin nopeammin oikaistua kuin valitusmenettelyä käyttämällä. Myös edellytykset auktorisoinnin myöntämiselle ja jatkamiselle ovat melko kaavamaiset, mikä puoltaa oikaisuvaatimusmenettelyä ensimmäisenä muutoksenhakuvaiheena.

Pykälän 2 momentin mukaan 19 §:n 2 momentissa tarkoitettua valvontamaksua koskevaan päätökseen saisi vaatia oikaisua Patentti- ja rekisterihallitukselta siten kuin hallintolain 7 a luvussa säädetään.

Hallintolain 7 a luvussa on vuonna 2010 voimaan tulleet yleissäännökset oikaisuvaatimuksen tekemisestä. Näiden säännösten mukaan oikaisuvaatimus on tehtävä kirjallisesti toimivaltaiselle viranomaiselle 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Kun ehdotettavassa laissa ei ole tarkoitus poiketa hallintolain oikaisuvaatimusta koskevista yleissäännöksistä, 1 ja 2 momentissa olisi riittävää viitata hallintolain 7 a lukuun. Hallintolain 46 §:ssä säädetään velvollisuudesta antaa oikaisuvaatimusohjeet samanaikaisesti päätöksen kanssa. Oikaisuvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saisi ehdotetun 1 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen ja ehdotetun 2 momentin mukaan Helsingin hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Muutoksenhaun keskittäminen 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa perustuu Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain 7 §:ään. Mainitun säännöksen mukaan Patentti- ja rekisterihallituksen päätökseen muussa kuin teollisoikeudellisissa ja kaupparekisteriasiasa saa, jollei muualla toisin säädetä, hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain 7 §:ssä säädettyä toissijaisuuslauseketta sovellettaisiin vain jatkovalitusluoppaan.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin niistä teollisoikeusasiamieslautakunnan päätöksistä, jotka on perusteltua saada mahdollisimman nopeasti tuomioistuimen käsiteltäväksi ilman oikaisuvaatimusmenettelyä. Auktorisoinnin poistamista ja peruuttamista koskeva päätös koskee henkilön oikeuksia ja vel-

vollisuuksia. Myös auktorisoitua asiamiestä koskevassa valvonta-asiassa, silloinkin kun kyse on auktorisoinnin peruuttamista lievennämistä seuraamuksista, on kyse asiasta, jossa päätetään henkilön oikeuksista ja velvollisuuksista.

Markkinaoikeudella on ollut 1.9.2013 lukien toimivalta käsitellä teollis- ja tekijänoikeudellisia riita- ja hakemusasioita sekä teollisoikeuksia myöntävien rekisteriviranomaisen päätöksistä tehtäviä valituksia. Muutoksenhaku Patentti- ja rekisterihallituksen päätöksiin teollisoikeudellisissa ja kaupparekisteriasioissa on 1.9.2013 lähtien keskitetty markkinaoikeuteen. Tämän vuoksi on perusteltua, että myös pykälän 3 momentissa tarkoitettua muutoksenhakuasiat keskitettäisiin markkinaoikeuteen. Valvonta-asioita on arvioitu olevan lukumääräisesti vähän, jolloin myös oikeuskäytännön yhtenäisyyden turvaaminen puoltaa käsittelyn keskittämistä.

Mainitun momentin mukaan sillä, jolle on 15 §:ssä tai 16 §:n 3 momentissa mainitusta syystä annettu varoitus tai huomautus, tai jonka auktorisointi on 14 §:n 1 momentin 3 kohdassa mainitusta syystä poistettu tai 16 §:n 1 momentissa mainitusta syystä peruutettu, on oikeus valittaa päätöksestä markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Perustuslakivaliokunta on hiljattain tarkistanut kantaansa hallinto-oikeudellisen valituslupajärjestelmän poikkeuksellisuudesta. Valituslupajärjestelmään ja sen laajentamiseen ei valiokunnan mukaan ole enää perusteita suhtautua pidättyvästi (PeVL 33/2012 vp ja PeVL 32/2012 vp). Pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitettuun hallinto-oikeuden päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Pykälän 3 momentissa tarkoitettua sanktioluonteista asiaa puolestaan rajattaisiin valitusluvan ulkopuolelle oikeusturvasyistä.

21 §. Tarkemmat määräykset. Pykälän mukaan työskentelyn järjestämisestä teollisoikeusasiamieslautakunnassa voitaisiin määrätä tarkemmin teollisoikeusasiamieslautakunnan puheenjohtajan vahvistamassa työjärjestyksessä.

Työjärjestyksessä voitaisiin esimerkiksi määrittellä tarkoituksenmukaiset lautakunnan

toimintojen järjestelyt mukaan lukien asiantuntijoiden käyttäminen. Välittömien tarve tarkentaville määräyksille liittyisi asiamiestutkinnon valmistelun organisointiin.

22 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin lain voimaantuloajankohdasta ja 2 momentissa patenttiasiamiehistä annetun lain kumoamisesta. Samalla kumoutuisi lain nojalla annettu asetus patenttiasiamiehistä.

Lain kumoaminen merkitsee myös sen nojalla Patentti- ja rekisterihallituksessa pidetyn nykyisen patenttiasiamiesrekisterin lakkauttamista. Vaikka patenttiasiamiesrekisterin aktiivinen ylläpitäminen loppuisi, sen sisältämä aineisto säilytettäisiin pysyvästi. Arkistolaitos on vuonna 2009 vahvistanut Patentti- ja rekisterihallituksen arkistonmuodostussuunnitelman, jossa patenttiasiamiesrekisteri on määritelty pysyvästi säilytettäväksi. Aineiston sisältämiä tietoja siirrettäisiin tarkoitukseenmukaisessa laajuudessa 18 §:ssä tarkoitettuun asiamiesrekisteriin.

23 §. Siirtymäsäännökset. Pykälässä säädettäisiin siirtymäkauden järjestelyistä.

Uusi auktorisointi- ja valvontamenettely käynnistyisi lain voimaantulon myötä. Teollisoikeusasiamieslautakunnan jäseneksi ei siten voida valita auktorisoitua asiamiestä heti lain voimaantulosta lukien. Tämän vuoksi pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi siirtymäkauden järjestelyinä, että ensimmäisellä kerralla asetettavassa teollisoikeusasiamieslautakunnassa ei olisi auktorisoituja asiamiehiä jäseninä eikä varajäseninä. Lautakuntaa ensimmäistä kertaa asetettaessa, kahden jäsenen ja heidän varajäsentensä tulisi kuitenkin olla teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavia asiamiehiä, jotka edustavat tasapuolisesti toisaalta patenttioikeuden ja toisaalta tavaramerkki- ja mallioikeuden asiantuntemusta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin erivapaudesta asiamiestutkinnon suorittamiseksi. Edellä lain 5 ja 6 §:ssä säädetyn mukaisesti patenttiasiamiesrekisteriin merkittyjen patenttiasiamiesten ja patentti-insinöörien lisäksi pitkäänkin tavaramerkkiasiamiehinä tai mallioikeusasiamiehinä toimineet henkilöt joutuisivat suorittamaan asiamiestutkinnon saadakseen oikeuden toimia auktorisoituna asiamiehenä. Edellä olevan johdosta on päädytty ratkaisuun, jossa auktorisointi voitaisiin

vuoden pituisena siirtymäaikana myöntää ilman asiamiestutkinnon suorittamista eli aikaisemman rekisteröinnin taikka kokemuksen perusteella.

Siirtymäsäännös koskisi ensinnäkin sellaista luonnollista henkilöä, joka on lain voimaan tullessa ollut merkittynä Patentti- ja rekisterihallituksen pitämään patenttiasiamiesrekisteriin. Toiseksi siirtymäsäännös koskisi sellaista luonnollista henkilöä, joka on hoitanut Patentti- ja rekisterihallituksen käsiteltäviin kuuluvia tavaramerkkiasioita tai mallioikeusasioita vähintään kahden viimeksi ennen tämän lain voimaantuloa kuluneen vuoden ajan. Lähtökohtana olisi näin ollen henkilön kelpoisuus hoitaa itsenäisesti toimeksiantoja Patentti- ja rekisterihallituksessa.

Siirtymäsäännös mahdollistaisi vain asiamiestutkinnon korvautumisen käytännön kokemuksella. Auktorisoinnin myöntäminen edellyttää siten 5 §:ssä säädettyjen muiden kelpoisuusvaatimusten täyttymistä. Auktorisointia olisi haettava teollisoikeusasiamieslautakunnalta vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Auktorisoinnin hakeminen tapahtuisi 6 §:ssä säädetyn menettelyn mukaisesti. Mainittuihin henkilöihin sovellettaisiin lain 8 ja 9 §:ssä säädettyjä velvollisuuksia, kun siirtymävaiheen toimet on suoritettu ja todistus auktorisoinnista annettu.

Saadakseen oikeuden toimia teollisoikeusasiamiehenä, henkilön tulisi osallistua myös asiamiestutkintoon. Teollisoikeusasiamiehen ammattinimikettä ei ole nykyisin käytössä ja nimikkeen käyttämisen edellytyksenä on niin patenttioikeuden, tavaramerkkioikeuden kuin mallioikeuden kokonaisvaltainen hallitseminen.

Pykälän 3 momentin mukaan siirtymäsäännös koskisi myös sellaista luonnollista henkilöä, joka on hakenut patenttiasiamiesrekisteriin merkitsemistä viimeistään kolme kuukautta ennen tämän lain voimaantuloa, jonka hakemusta ei ole vielä ratkaistu, mutta joka täyttää tämän lain voimaan tullessa voimassa olleen tulkintakäytännön mukaiset rekisteröinnin edellytykset. Jos hakemuskäsittelyä ei saada loppuun muutoksenhakumenettelystä johtuen, lautakunta tekisi auktorisointia koskevan päätöksensä lainvoimaisen päätöksen perusteella. Patenttiasiamiesrekisteriin tehtävää merkintää koskevat hakemukset,

jotka ovat saapuneet viimeisten kolmen tämän lain voimaantuloa edeltäneen kuukauden aikana, jätettäisiin tutkittaviksi ottamatta.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin ylimenokaudesta lain voimaantulon ja 2 momentissa tarkoitettujen siirtymäkauden auktorisointien välillä. Asiamiesten siirtymäkauden auktorisointia ei käytännössä ole mahdollista ajoittaa juuri lain voimaantulohetkeen. Näin ollen patenttiasiamiesrekisteriin merkittynä ollut asiamies ei saisikaan enää lain voimaantulon ja auktorisoinnin väliaikana käyttää aiempaa ammattinimikettään, vaikka hän täyttäisi 5 §:ssä säädetyt kelpoisuusedellytykset. Vastaavasti tavaramerkkiasioita tai mallioikeusasioita hoitava henkilö, joka on vakiintuneesti käyttänyt tavaramerkkiasiamiehen tai mallioikeusasiamiehen ammattinimikettä, joutuisi luopumaan kyseisen nimikkeen käytöstä siksi aikaa, kunnes auktorisointi saadaan käytännössä suoritettua. Tämä saattaisi aiheuttaa myös asiakaskunnan keskuudessa epätietoisuutta.

Jotta näiltä vaikutuksilta vältyttäisiin, pykälän 4 momentissa säädettäisiin ylimenokaudesta, jonka aikana aikaisemman ammattinimikkeen käyttö olisi sallittua. Patenttiasiamiesrekisteriin lain voimaan tullessa merkittyinä olleet patenttiasiamiehet saisivat, sen estämättä mitä 17 §:n 1 momentissa säädetään auktorisoidun asiamiehen ammattinimikkeen luvattomasta käyttämisestä, käyttää tämän lain voimaan tullessa käyttämänsä ammattinimikettä yhden vuoden ajan lain voimaantulosta. Sama koskisi sellaisia tavaramerkkiasioita ja mallioikeusasioita hoitaneita henkilöitä, joiden palvelujen tarjonnassa tavaramerkkiasiamiehen tai mallioikeusasiamiehen ammattinimikkeen käyttö on vakiintunut.

1.2 Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa

2 §. *Kilpailu- ja valvonta-asiat.* Pykälän 1 momenttia ehdotetaan lakiteknisesti muutettavan siten, että markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluviksi asioiksi lisättäisiin auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä annetussa laissa säädetyt asiat.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä huhtikuuta 2014.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Auktorisoituja teollisoikeusasiamiehiä koskeva lakiehdotus on merkityksellinen perustuslain 18 §:ssä turvatuksi elinkeinovapauden kannalta, minkä lisäksi sääntelyä on tarkasteltava oikeusturvaa koskevan 21 §:n, henkilötietojen käsittelyä koskevan 10 §:n sekä vero- ja maksusääntelyä koskevan 81 §:n kannalta.

Auktorisointimenettely

Perustuslain 18 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla.

Perustuslakivaliokunta on käsitellyt toimiluvan ja elinkeinovapauden suhdetta muun muassa lausunnoissa PeVL 24/2010 vp, PeVL 33/2005 vp, PeVL 23/2000 vp ja PeVL 35/1998 vp. Valiokunta on pitänyt elinkeinotoiminnan luvanvaraisuuden olevan mahdollista poikkeuksellisesti. Rekisteröitymisvelvollisuus on valtiosääntöoikeudellisesti rinnastettu luvanvaraisuuteen (esim. PeVL 15/2008 vp, PeVL 24/2000 vp).

Perustuslakivaliokunnan mukaan elinkeinon luvanvaraisuudesta on säädettävä lailla, jonka tulee täyttää perusoikeuden rajoittamiselta vaadittavat yleiset edellytykset. Elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Niiden olennaisen sisällön, kuten rajoitusten laajuuden ja edellytysten, tulee ilmetä laista. Sääntelyn sisällön kannalta on myös tärkeää, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoinnista. Tältä kannalta merkitystä on muun muassa sillä, missä määrin viranomaisten toimivaltuudet määräytyvät niin sanotun sidotun harkinnan tai tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti (esim. PeVL 32/2010 vp, PeVL 15/2008 vp, PeVL 33/2005 vp ja 66/2002 vp).

Ehdotetussa laissa säädettäisiin teollisoikeusalalla toimivia asiamiehiä koskevasta auktorisointijärjestelmästä, jonka päämäärät liittyvät teollisoikeudellisten palveluiden laatutason varmistamiseen. Tavoitteena on tuottaa oletus auktorisoitujen asiamiesten asiantuntemuksesta, luotettavuudesta ja vastuullisuudesta. Auktorisointi ei olisi pakollista eikä ammattimaisena asiamiehenä toimimiselle asetettaisi muita kuin ammattinimikkeen käyttöön liittyviä rajoituksia (lakiehdotuksen 7 §). Myös vuosittaisia valvontamaksuja asettaessa on pyritty huomioimaan se, että ne eivät muodosta estettä hakeutua alalle.

Vaikkei ehdotetussa sääntelyssä olekaan kysymys perustuslain 18 §:ssä turvatun elinkeinovapauden rajoittamisesta lupamenetellyllä, sääntelyllä voi katsoa olevan liittymiä elinkeinovapauteen. Voidaan arvioida, että auktorisoinnilla on tosiasiallisia vaikutuksia elinkeinon harjoittamiseen auktorisoitujen asiamiesten pätevyys- ja luotettavuusolettaman kautta. Sääntelyn tulee näin ollen täyttää perusoikeutta rajoittavalta lailta vaaditut yleiset edellytykset mukaan lukien vaatimus elinkeinovapauden rajoitusten täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta samoin kuin viranomaistoiminnan riittävästä ennustettavuudesta.

Lakiehdotuksen 5 ja 6 §:t vastaavat asiallisesti edellä kuvattuja perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä asetettuja vaatimuksia. Asiamiehen auktorisoinnille asetetut kelpoisuusvaatimukset on lueteltu tyhjentävästi 5 §:ssä. Teollisoikeusasiamieslautakunnan harkintavalta on sidottu eli sen tulee myöntää auktorisointi tai jatkaa sitä, kun hakija täyttää 5 §:ssä säädetyt kelpoisuusvaatimukset ja on toiminut 6 §:ssä säädettyä menettelyä noudattaen. Auktorisointihakemuksen tai auktorisoinnin jatkamista koskevan ilmoituksen hylkääminen ei siten voi perustua tarkoitukseenmukaisuusharkintaan.

Edellä mainituilla perusteilla ehdotuksen ei katsota olevan ongelmallinen perustuslain 18 §:n kannalta.

Auktorisoinnin peruuttaminen

Perustuslakivaliokunta on elinkeinotoiminnan sääntelyn yhteydessä vakiintuneesti pitänyt luvan peruuttamista yksilön oikeusase-

maan puuttavana viranomaistoimena vaikutuksiltaan jyrkempänä kuin haetun luvan epäämistä (PeVL 19/2002 vp, PeVL 28/2001 vp). Sen vuoksi valiokunta on katsonut sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta välttämättömäksi sitoa luvan peruuttamismahdollisuus vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin tai lainlyönteihin sekä siihen, että luvanhaltijalle mahdollisesti annetut huomautukset tai varoitukset eivät ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen (esim. PeVL 32/2010 vp, PeVL 31/2006 vp, PeVL 8/2006 vp, PeVL 48/2005 vp ja PeVL 40/2002 vp). Luvanhaltijalle on lisäksi ennen toimiluvan peruuttamista varattava mahdollisuus korjata lupaedlytyksissä ilmennyt puute (PeVL 66/2002 vp).

Ehdotettu auktorisoinnin peruuttamista koskeva sääntely rakentuu edellä mainituille perustuslakivaliokunnan luvan peruuttamista koskeville kannanotoille.

Lakiehdotuksen mukaan auktorisoinnin peruuttamisesta päättäminen kuuluisi teollisoikeusasiamieslautakunnalle, joka sijaitaisi Patentti- ja rekisterihallituksen yhteydessä. Patentti- ja rekisterihallitus on työ- ja elinkeinoministeriön alainen virasto. Lakiehdotuksen 11 §:n mukaan teollisoikeusasiamieslautakunta asetettaisiin valtioneuvoston päätöksellä ja osa sen jäsenistä edustaisi viranomaistahoja. Lautakunnan puheenjohtajaan ja muihin jäseniin sovellettaisiin 12 §:n mukaan rikosoikeudellista virkavastuuta ja vahingonkorvausvastuuta koskevia säännöksiä. Lautakunnan toimintaan sovellettaisiin hallinnon yleislakeja ja sen päätöksistä olisi 20 §:n mukaan oikeus hakea muutosta tuomioistuimelta.

Sääntelyn oikeasuhtaisuutta koskevat perustuslakivaliokunnan edellä kuvatut vaatimukset on huomioitu lakiehdotuksen 16 §:n 1 ja 2 momentissa. Auktorisoinnin peruuttamisedellytykset kurinpidollisena seuraamuksena on lueteltu tyhjentävästi 16 §:n 1 momentissa ja ne on sidottu vakaviin tai olennaisiin rikkomuksiin (1 kohta) taikka toistuviin rikkomuksiin (2 kohta). Jälkimmäisessä tapauksessa ei ole kysymys tahallisesta tai törkeään huolimattomuuteen perustuvasta toiminnasta, vaan alun perin tätä vähemmän moitittavasta menettelystä, jossa menettelyn toistuvuus luo perustan kurinpidolliselle seu-

raamukselle. Auktorisointi peruutettaisiin myös, jos asiamies ei enää täytä auktorisoinnin edellytyksenä olleita kelpoisuusvaatimuksia (3 kohta). Jos kelpoisuusvaatimusta koskeva puute voidaan korjata, lautakunnan on 16 §:n 2 momentin mukaan ennen auktorisoinnin peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä asetettava asianomaiselle asiamiehelle määräaika korjata puute.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan suhteellisuusperiaatteen kannalta myönteistä ovat myös säännökset julkisesta huomautuksesta ja varoituksesta, jolloin toimiluvan peruuttaminen ei tule kysymykseen ensimmäisenä toimenä vähäisissä rikkomustapauksissa (PeVL 67/2002 vp).

Auktorisoinnin peruuttamista koskevaa asiaa käsitellessään lautakunta voi lakiehdotuksen 16 §:n 3 momentin mukaan myös antaa auktorisoidulle asiamiehelle varoituksen tai huomautuksen, jos auktorisoinnin peruuttamisen edellytykset eivät täyty, mutta asiamiehen menettely on muutoin moitittavaa.

Jos auktorisointi on peruutettu kurinpidollisena seuraamuksena, uusi auktorisointi voitaisiin lakiehdotuksen 16 §:n 4 momentin mukaan myöntää kun kolme vuotta on kulunut siitä, kun auktorisoinnin peruuttamista koskeva päätös sai lainvoiman.

Edellä mainituilla perusteilla ehdotuksen ei katsota olevan ongelmallinen perustuslain 18 §:n kannalta.

Oikeusturva

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin vaatimukset on huomioitu lakiehdotuksen 20 §:ssä. Lakiehdotuksen 20 §:n 1 ja 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta vaatia oikeusasiain tutkimista, auktorisoinnin myöntämistä ja jatkamista sekä valvontamaksua koskeviin päätöksiin. Oikeusvaatimuksen johdosta annettuun päätökseen saisi

20 §:n 1 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen ja ehdotetun 2 momentin mukaan Helsingin hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Lakiehdotus sisältää säännökset auktorisointien poistamisesta ja peruuttamisesta. Lakiehdotuksen 20 §:n 3 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta näitä koskevien päätösten osalta. Päätöksistä voisi valittaa markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Perustuslakivaliokunta on hiljattain antamassaan lausunnossa todennut, ettei valituslupajärjestelmään ja sen laajentamiseen enää ole perusteita suhtautua lähtökohtaisen pidätyvästi (PeVL 32/2012 vp). Muutoksenhakujärjestelmän tulee kokonaisuutena turvata sekä oikeusturvan saatavuus ja riittävyys että asian käsittely niin joutuisasti kuin se on oikeusturvavaatimuksen valossa mahdollista. On tarkasteltava etenkin sitä, turvaavatko korkeinta hallinto-oikeutta edeltävät muutoksenhakujärjestelmät kyseisessä asiaryhmässä asian laadun ja merkittävyyden edellyttämät oikeusturvatakeet (PeVL 33/2012 vp).

Lakiehdotuksen 20 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin päätöksiin saisi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Korkeinta hallinto-oikeutta edeltävien, 20 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjen muutoksenhakujärjestelmien on katsottu turvaavan asian laadun ja merkittävyyden edellyttämät oikeusturvatakeet. Lakiehdotuksen 20 §:n 3 momentissa tarkoitettuihin päätöksistä on nähty aiheelliseksi rajata jatkovalitusluvan ulkopuolelle oikeusturvavaikeuksia. Päätökset liittyvät myönnetyn auktorisoinnin poistamiseen tai ovat luonteeltaan kurinpidollisia.

Sääntelyn katsotaan täyttävän perustuslain 21 §:n 1 momentissa asianosaisten oikeusturvalle asetetut vaatimukset.

Henkilötietorekisterit

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan henkilötietojen suojan kan-

nalta tärkeitä sääntelykohteita rekisteröinnissä ovat ainakin rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö, niiden sallitut käyttötarkoitukset tietojen luovutettavuus mukaan luettuna, sekä tietojen säilytysaika henkilörekisterissä ja rekisteröidyn oikeusturva. Näiden seikkojen sääntelyn lain tasolla tulee olla kattavaa ja yksityiskohtaista (esim. PeVL 19/2012 vp, PeVL 38/2010 vp, PeVL 35/2004 vp ja PeVL 51/2002 vp).

Lakiehdotukseen sisältyy henkilötietojen käsittelyä koskevia säännöksiä. Edellä mainitut henkilötietojen suojan kannalta tärkeät seikat eli rekisteröinnin tavoite, rekisteröitävien henkilötietojen sisältö ja niiden sallitut käyttötarkoitukset on otettu huomioon ehdotetun lain 4 ja 18 §:ssä. Lakiehdotuksen 18 §:n 3 momentissa säädettäisiin lisäksi tiettyjen henkilötietojen luovuttamisesta sähköisen tietoverkon kautta.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan tietojen pysyvä säilyttäminen ei ole henkilötietosuojan mukaista (PeVL 51/2002 vp), ellei siihen ole tietosuojajärjestelmän luonteeseen tai tarkoitukseen liittyviä perusteita (PeVL 3/2009 vp). Tietojen pysyvä säilyttäminen on katsottu perustelluksi esimerkiksi silloin, kun tiedot ovat osin muuttumattomia tai hitaasti muuttuvia eikä niitä päivitetä pelkän ajan kulumisen vuoksi, ja niiden pysyvä säilyttäminen on tarpeellista tehtävien hoitamiseksi (PeVL 54/2010 vp).

Tietojen pysyvä säilyttäminen lakiehdotuksen 4 §:ssä tarkoitetussa asiamiestutkintorekisterissä on perusteltua kun otetaan huomioon rekisterin käyttötarkoitus. Asiamiestutkinnon suorittaminen on edellytys auktorisoinnille ja tieto tutkinnon suorittamisesta samoin kuin suorittamisajankohdasta tulee olla tarvittaessa jälkikäteen, jopa yli 30 vuoden jälkeen tarkistettavissa.

Tietojen pysyvä säilyttäminen on lakiehdotuksen 18 §:ssä tarkoitetun asiamiesrekisterin käyttötarkoitus huomioiden niin ikään perusteltua siksi, että tiedot asiamiesten auktorisoinneista ja niiden voimassaoloajasta tulee olla jälkikäteen tarkistettavissa. Tietojen pysyvä säilyttäminen on perusteltua myös laissa säädetyssä seuraamusjärjestelmän kannalta.

Sääntelyn katsotaan näin ollen täyttävän perustuslain 10 §:n 1 momentissa henkilötietojen suojalle asetetut vaatimukset.

Valvontamaksut

Valtion verosta säädetään perustuslain 81 §:n 1 momentin mukaan lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuuden ja maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään perustuslain 81 §:n 2 momentin perusteella lailla.

Rahasuorituksen valtiosääntöoikeudellinen luonne vaikuttaa niihin vaatimuksiin, joita perustuslaki kohdistaa suorituksesta sääntämisen tapaan. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan valtiosääntöoikeudellisille maksuille on ominaista, että ne ovat korvauksia tai vastikkeita julkisen vallan palveluista, muut rahasuoritukset valtiolle ovat sen sijaan veroja valtiosääntöoikeudellisessa mielessä (esim. PeVL 67/2002 vp, PeVL 66/2002 vp, PeVL 61/2002 vp, HE 1/1998 vp, s. 134—135). Verojen ja maksujen olennainen ero liittyy siten maksujen vastikkeellisuuteen. Jos vastikesuhdetta ei ole, suoritus on valtiosääntöoikeudellisessa mielessä vero. Vastikesuhteen olemassaoloa arvioitaessa on syytä kiinnittää huomiota erilaisiin näkökohtiin. Jos rahasuoritus peritään yleisesti jonkin toiminnan rahoittamiseen, kysymyksessä on pikemminkin valtiosääntöoikeudellinen vero kuin maksu. Veron suuntaan viittaa myös se, että maksun suoritusvelvollisuuteen ei liity vapaaehtoisuutta (esim. PeVL 67/2002 vp, PeVL 66/2002 vp ja PeVL 61/2002 vp).

Lakiehdotuksen 19 §:n 2 momentin mukaan auktorisoiduilta asiamiehiltä perittäisiin valvontamaksu. Vuosittain Patentti- ja rekisterihallitukselle suoritettava maksu liittyisi teollisoikeusasiamieslautakunnalle asiamiesten valvonnasta ja muista tehtävistä yleisesti aiheutuvien kustannusten kattamiseen. Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön valossa vaikuttaakin siltä, että valvontamaksua on vastikesuhteen puuttuessa pidettävä valtiosääntöoikeudellisessa mielessä verona. Valvontamaksun suorittamiseen ei myöskään liity vapaaehtoisuutta, sillä lakiehdotuksen 14 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan asiamiehen auktorisointi poistetaan, jos hän ei ole valvontamaksua suorittanut.

Valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Laista tulee yksiselitteisesti ilmetä verovelvollisuuden piiri ja lain säännösten tulee myös olla sillä tavoin tarkkoja, että lakia soveltavien viranomaisten harkinta veroa määrättäessä on sidottua harkintaa (PeVL 66/2002 vp, PeVL 61/2002 vp).

Lakiehdotuksen 19 §:n 2 momentin mukaan valvontamaksua olisi velvollinen suorittamaan auktorisoitu asiamies. Valvontamaksun suuruudesta säädettäisiin mainitussa momentissa. Lakiehdotuksen 20 §:n 2 momentin mukaan maksuvelvollinen voisi vaa-

tia Patentti- ja rekisterihallitukselta oikaisua valvontamaksupäätökseen. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen.

Sääntelyn katsotaan näin ollen täyttävän perustuslain 81 §:n 1 momentissa verosääntelylle asetetut vaatimukset.

Edellä esitetyn perusteella katsotaan, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki**auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Auktorisointi

Teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitava asiamies voidaan auktorisoida siten kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Asiamiestutkinto

Teollisoikeusasiamieslautakunta järjestää asiamiestutkinnon, joka koostuu:

- 1) yhteisestä osasta, jossa on teollisoikeusjärjestelmää ja asiamiestoiminnan eettisyyttä koskevat erilliset osa-alueet;
- 2) teollisoikeuskohtaisesta osasta, jossa on patenttioikeutta, tavaramerkkioikeutta ja mallioikeutta koskevat valinnaiset osa-alueet.

Suoritetusta asiamiestutkinnosta annetaan todistus. Tarkempia säännöksiä asiamiestutkinnon järjestämisestä ja todistuksen sisällöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Asiamiestutkintoon osallistuminen

Asiamiestutkintoon saa osallistua se, joka on hoitanut teollisoikeudellisia toimeksiantoja vähintään vuoden ajan. Patenttioikeuden osa-alueen suorittavalta vaaditaan lisäksi ylempi korkeakoulututkinto tekniikan alalta tai muu soveltuva korkeakoulututkinto sekä tavaramerkkioikeuden tai mallioikeuden osa-alueen suorittavalta oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto tai muu soveltuva korkeakoulututkinto.

Teollisoikeusasiamieslautakunta voi myöntää erivapauden 1 momentissa säädetystä koulutusta koskevasta vaatimuksesta sille, joka on hoitanut teollisoikeudellisia toimeksiantoja vähintään viiden vuoden ajan ja suorittanut sellaisen tutkinnon, jota lautakunta pitää riittävänä osoittamaan hakijan tietomäärän.

4 §

Asiamiestutkintorekisteri

Teollisoikeusasiamieslautakunta pitää asiamiestutkintoon osallistuneista asiamiestutkintorekisteriä tutkintotietojen säilyttämistä sekä asiamiestutkintojärjestelmän toimivuuden seurantaa varten.

Asiamiestutkintorekisteriin tallennetaan tutkintoon osallistuneen nimi, henkilötunnus, kotikunta ja osoite sekä tiedot tutkinnon nimestä, tuloksesta ja suorittamisajankohdasta. Tiedot säilytetään rekisterissä pysyvästi.

5 §

Kelpoisuusvaatimukset

Tässä laissa tarkoitetuksi auktorisoiduksi asiamieheksi kelpoinen on täysi-ikäinen henkilö, joka:

- 1) ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu;
- 2) on luotettava; sekä
- 3) on suorittanut hyväksytysti 2 §:ssä tarkoitettun asiamiestutkinnon ja tutkinnon suorittamisesta on kulunut enintään kolme vuotta.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla luotettavana ei pidetä sitä, joka on

lainvoiman saaneella tuomiolla viimeisten viiden vuoden aikana tuomittu vankeusrangaistukseen tai viimeisten kolmen vuoden aikana sakkorangaistukseen rikoksesta, joka osoittaa hänen olevan ilmeisen sopimaton toimimaan auktorisoituna asiamiehenä. Henkilöä ei myöskään pidetä luotettavana, jos hän on muutoin aikaisemmalla toiminnallaan osoittanut olevansa ilmeisen sopimaton auktorisoiduksi asiamieheksi.

6 §

Auktorisoinnin hakemis- ja myöntämismenettely

Jos hakija täyttää 5 §:ssä säädettyt kelpoisuusvaatimukset, teollisoikeusasiamieslautakunnan on myönnettävä auktorisointi. Auktorisointi myönnetään viideksi vuodeksi. Auktorisointia jatketaan viisi vuotta kerrallaan, jos hakija täyttää edelleen 5 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetty vaatimukset ja osoittaa auktorisoinnin voimassa ollessa toimineensa auktorisoidun asiamiehen tehtävissä.

Auktorisointia koskeva hakemus tehdään teollisoikeusasiamieslautakunnalle. Auktorisointia koskevaan hakemukseen on pyydetäessä liitettävä tarvittavat selvitykset siitä, että 5 §:n 1 momentissa tarkoitetut vaatimukset täyttyvät. Auktorisoinnin jatkamista koskevassa ilmoituksessa on annettava selvitys siitä, että 5 §:n 1 momentissa tarkoitetut vaatimukset täyttyvät edelleen. Ilmoitus on toimitettava teollisoikeusasiamieslautakunnalle aikaisintaan kuusi ja viimeistään kolme kuukautta ennen kuin auktorisoinnin voimassaoloaika päättyy.

Auktorisoinnista annetaan todistus. Tarkeempia säännöksiä todistuksen sisällöstä voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

7 §

Oikeus käyttää ammattinimikettä

Patenttiasiamiehen, tavaramerkkiasiamiehen, mallioikeusasiamiehen tai teollisoikeusasiamiehen ammattinimikettä saa käyttää vain 6 §:n mukaisesti auktorisoitu asiamies.

Patenttiasiamieheltä edellytetään, että hän on suorittanut 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa

tarkoitettua asiamiestutkinnon patenttioikeutta koskevan osa-alueen, tavaramerkkiasiamieheltä, että hän on suorittanut tavaramerkkioikeutta koskevan osa-alueen, mallioikeusasiamieheltä, että hän on suorittanut mallioikeutta koskevan osa-alueen sekä teollisoikeusasiamieheltä, että hän on suorittanut patenttioikeutta, tavaramerkkioikeutta ja mallioikeutta koskevat osa-alueet.

8 §

Hyvä asiamiestapa

Auktorisoidun asiamiehen tulee rehellisesti ja tunnollisesti täyttää hänelle uskottu teollisoikeudelliset toimeksiannot sekä kaikessa toiminnassaan noudattaa hyvää asiamiestapaa. Auktorisoidun asiamiehen tulee erityisesti:

1) hoitaa saamansa toimeksiannot huolellisesti, täsmällisesti, tarpeellisella joutuisuudella sekä tarpeettomia kustannuksia aiheuttamatta;

2) ylläpitää ja kehittää ammattitaitoaan sekä seurata lainsäädännön kehitystä erityisesti niiden teollisoikeudellisten suojamuotojen osalta, joita hän hoitaa;

3) olla ottamatta vastaan tehtävää samassa asiassa kahdelta tai useammalta asiakkaalta ilman näiden suostumusta, jos asiakkaiden edut tai oikeudet asiassa ovat ristiriitaiset tai eturistiriidan mahdollisuus on ilmeinen.

Teollisoikeusasiamieslautakunta voi antaa suosituksia hyvän asiamiestavan sisällöstä.

Kuluttajan kannalta sopimattomasta tai hyvän tavan vastaisesta menettelystä säädetään lisäksi kuluttajansuojalain (38/1978) 2 luvussa.

9 §

Salassapitovelvollisuus

Auktorisoitu asiamies tai hänen avustajansa ei saa luvattomasti ilmaista asiakkaansa selkeistä yksityisen tai perheen salaisuutta taikka liike- tai ammattisalaisuutta, josta hän tehtävässään on saanut tiedon. Auktorisoitu asiamies tai hänen avustajansa ei saa myöskään luvattomasti ilmaista muita tietoja, joita hän

tehtävää hoitaessaan on saanut tietää asiakastaan.

10 §

Teollisoikeusasiamieslautakunta

Patentti- ja rekisterihallituksen yhteydessä toimii teollisoikeusasiamieslautakunta, joka on ratkaisutoiminnassaan riippumaton.

11 §

Teollisoikeusasiamieslautakunnan asettaminen ja kokoonpano

Valtioneuvosto asettaa teollisoikeusasiamieslautakunnan kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Lautakuntaan kuuluu puheenjohtaja, varapuheenjohtaja sekä vähintään viisi ja enintään yhdeksän muuta jäsentä. Lautakunnan puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa koskevan esityksen tekee työ- ja elinkeinoministeriö Patentti- ja rekisterihallitusta kuultuaan. Kullakin jäsenellä on, puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa lukuun ottamatta, henkilökohtainen varajäsen.

Teollisoikeusasiamieslautakunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla teollisoikeusalaan hyvin perehtyneitä sekä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita siten, että ainakin toinen on suorittanut oikeustieteen ylemmän korkeakoulututkinnon.

Yhden teollisoikeusasiamieslautakunnan jäsenen ja hänen varajäsenensä tulee edustaa työ- ja elinkeinoministeriötä ja kahden jäsenen ja heidän varajäsentensä Patentti- ja rekisterihallitusta. Kahden jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla tämän lain nojalla auktorisoituja asiamiehiä. Muiden jäsenten tulee olla teollisoikeusalaan perehtyneitä ja edustaa tasapuolisesti eri teollisoikeuksien asiantuntemusta.

Työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaa teollisoikeusasiamieslautakunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja jäsenten palkkoiden perusteet.

12 §

Asioiden käsittely teollisoikeusasiamieslautakunnassa

Teollisoikeusasiamieslautakunta on päätösvaltainen, kun läsnä ovat kokouksen puheenjohtaja ja vähintään puolet muista jäsenistä. Päätökset lautakunnan kokouksessa tehdään yksinkertaisella enemmistöllä. Äänen jakautuessa tasan tulee päätökseksi se mielipide, jota puheenjohtaja on kannattanut.

Teollisoikeusasiamieslautakunta voi tehtäviensä hoitamista varten toimia yhtenä tai useampana jaostona. Tarkempia säännöksiä asioiden käsittelystä lautakunnassa voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

Teollisoikeusasiamieslautakunnan puheenjohtajaan, jäseneseen ja toimihenkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä heidän hoitaessaan tämän lain mukaisia tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

13 §

Valvontatehtävät

Teollisoikeusasiamieslautakunta valvoo, että auktorisoiduille asiamiehille tässä laissa säädettyjä velvollisuuksia noudatetaan.

Auktorisoidun asiamiehen on salassapito-velvollisuuden estämättä pyynnöstä annettava teollisoikeusasiamieslautakunnalle valvontaa varten tarvittavat asiakirjat ja tiedot.

Auktorisoidun asiamiehen on viipymättä ilmoitettava teollisoikeuslautakunnalle auktorisointina asiamiehenä toimimisensa edellytyksissä tai muissa toimimiseen vaikuttavissa olosuhteissaan tapahtuneista olennaisista muutoksista.

14 §

Auktorisoinnin poistaminen

Teollisoikeusasiamieslautakunnan on poistettava auktorisointi, jos asiamies:

1) pyytää kirjallisesti auktorisoinnin poistamista;

2) ei ole ilmoittanut auktorisoinnin jatkamisesta 6 §:n 2 momentin mukaisesti; tai

3) ei ole suorittanut 19 §:n 2 momentissa säädettyä valvontamaksua kohtuullisessa ajassa sen jälkeen, kun maksamatta jättämisestä on hänelle huomautettu.

Jos asiamiehen auktorisointi on poistettu 1 momentin 2 tai 3 kohdan nojalla, auktorisointi voidaan palauttaa pyynnöstä edellyttäen, että hakija täyttää edelleen 5 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa säädetyt vaatimukset. Auktorisoinnin palauttaminen 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa edellyttää lisäksi, että hakija toimii edelleen asiamiehen tehtävissä ja 3 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa, että hakija on suorittanut erääntyneet valvontamaksut kolmen vuoden kuluessa siitä, kun auktorisointi poistettiin.

15 §

Varoitus ja huomautus

Teollisoikeusasiamieslautakunta voi antaa auktorisoidulle asiamiehelle varoituksen, jos tämä on:

1) huolimattomuudesta tai varomattomuudesta menetellyt tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesti; tai

2) rikkonut velvollisuuksiaan auktorisoituna asiamiehenä.

Jos auktorisoidun asiamiehen 1 momentissa tarkoitettuun menettelyyn liittyy lieventäviä seikkoja, teollisoikeusasiamieslautakunta voi antaa hänelle huomautuksen.

16 §

Auktorisoinnin peruuttaminen

Teollisoikeusasiamieslautakunnan on peruutettava auktorisointi, jos asiamies:

1) menettelee 8 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissään epärehellisesti tai on muulla tavalla tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta menetellyt tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten vastaisesti;

2) on annetusta varoituksesta huolimatta toistuvasti rikkonut velvollisuuksiaan auktorisoituna asiamiehenä; tai

3) ei enää täytä 5 §:ssä säädettyjä kelpoisuusvaatimuksia.

Jos 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu puute voidaan korjata, teollisoikeusasiamieslautakunnan on ennen auktorisoinnin peruuttamista koskevan päätöksen tekemistä asetettava asianomaiselle asiamiehelle määräaika korjata puute.

Auktorisoinnin peruuttamista koskevaa asiaa käsitellessään teollisoikeusasiamieslautakunta voi antaa auktorisoidulle asiamiehelle varoituksen tai huomautuksen, jos auktorisoinnin peruuttamisen edellytykset eivät täyty, mutta asiamiehen menettely on moitittavaa 15 §:n nojalla.

Jos auktorisointi on peruutettu 1 momentin nojalla, uusi auktorisointi voidaan myöntää kun hakija täyttää 5 §:ssä säädetyt kelpoisuusvaatimukset. Asiamiehelle, jonka auktorisointi on peruutettu 1 momentin 1 tai 2 kohdan nojalla, ei kuitenkaan voida myöntää uutta auktorisointia ennen kuin kolme vuotta on kulunut siitä, kun peruuttamista koskeva päätös sai lainvoiman.

17 §

Rangaistussäännökset

Joka 7 §:n vastaisesti tahallaan käyttää ammattinimikettä patenttiasiamies, tavaramerkkiasiamies, mallioikeusasiamies tai teollisoikeusasiamies, on tuomittava *auktorisoituna asiamiehen ammattinimikkeen luvottomasta käyttämisestä* sakkoon.

Rangaistus 9 §:ssä säädetyin salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain (39/1889) 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Tuomioistuimen on lähetettävä teollisoikeusasiamieslautakunnalle jäljennös 1 tai 2 momentissa tarkoitettussa asiassa antamastaan päätöksestä.

18 §

Asiamiesrekisteri

Teollisoikeusasiamieslautakunta pitää auktorisoiduista asiamiehistä asiamiesrekisteriä näiden toiminnan valvontaa ja auktorisointien jatkamista varten sekä sen varmistamiseksi, että teollisoikeudellisia palveluja tar-

vitsevat voivat varmistua voimassa olevista auktorisoinneista.

Asiamiesrekisteriin tallennetaan auktorisoidun asiamiehen nimi, henkilötunnus, kotikunta, osoite ja työosoite sekä tiedot hyväksytysti suoritetusta asiamiestutkinnosta tai -tutkinnoista ja suorittamisajankohdasta, auktorisoinnin myöntämisen ja jatkamisen ajankohdasta, 14 §:n 1 momentin nojalla tehdystä auktorisoinnin poistamisesta sekä auktorisoidulle asiamiehelle 15 tai 16 §:n nojalla määrätyistä seuraamuksista. Tiedot säilytetään rekisterissä pysyvästi.

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, teollisoikeusasiamieslautakunta voi sähköisen tietoverkon kautta julkaista tiedot auktorisoidun asiamiehen nimestä, kotikunnasta ja työosoitteesta. Tiedot on poistettava ilman aiheetonta viivästystä, jos auktorisointi on poistettu 14 §:n nojalla tai peruutettu lainvoiman saaneella päätöksellä. Auktorisoidulla asiamiehellä on kuitenkin oikeus kieltää häntä koskevien tietojen julkaiseminen.

19 §

Maksut

Asiamiestutkintoon osallistumisesta, asiamiestutkintorekisteriin ja asiamiesrekisteriin tehtävästä merkinnästä, auktorisoinnin myöntämisestä ja auktorisoinnin jatkamisesta tulee suorittaa maksu, jonka määräytymisperusteista säädetään patentti- ja rekisterihallituksen suoritteista perittävistä maksuista annetussa laissa (1032/1992) ja sen nojalla annetuissa säädöksissä.

Patentti- ja rekisterihallituksella on lisäksi oikeus periä auktorisoiduilta asiamiehiltä 250 euron suuruinen valvontamaksu, jolla kateetaan teollisoikeusasiamieslautakunnan toiminnasta aiheutuvia kustannuksia. Valvontamaksu on suoritettava siltä vuodelta, jona asiamiehelle myönnetään tässä laissa tarkoitettu auktorisointi, sekä lisäksi jokaiselta kalenterivuodelta, jonka alkaessa hänen auktorisointinsa on voimassa.

20 §

Muutoksenhaku

Teollisoikeusasiamieslautakunnan tekemään päätökseen, jolla asiamiestutkintoon osallistuminen evätään, asiamiestutkinnon suorittaminen hylätään taikka 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu hakemus auktorisoinnin myöntämiseksi tai ilmoitus auktorisoinnin jatkamisesta hylätään, saa vaatia oikaisua mainitulta lautakunnalta siten kuin hallintolain (434/2003) 7 a luvussa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Patentti- ja rekisterihallituksen tekemään valvontamaksua koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua Patentti- ja rekisterihallitukselta siten kuin hallintolain 7 a luvussa säädetään. Oikaisuvaatimukseen annettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla Helsingin hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Sillä, jolle on 15 §:ssä tai 16 §:n 3 momentissa mainitusta syystä annettu varoitus tai huomautus, tai jonka auktorisointi on 14 §:n 1 momentin 3 kohdassa mainitusta syystä poistettu taikka 16 §:n 1 momentissa mainitusta syystä peruutettu, on oikeus valittaa päätöksestä markkinaoikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

21 §

Tarkemmat määräykset

Tarkempia määräyksiä työskentelyn järjestämisestä teollisoikeusasiamieslautakunnassa voidaan antaa teollisoikeusasiamieslautakun-

nan puheenjohtajan vahvistamassa työjärjestyksessä.

22 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan patenttiasiamiehistä annettu laki (552/1967).

23 §

Siirtymäsäännökset

Sen estämättä, mitä 11 §:n 3 momentissa säädetään auktorisoituja asiamiehiä edustavien jäsenten nimeämisestä teollisoikeusasiamieslautakuntaan, asetettaessa ensimmäistä kertaa lautakuntaa, sen jäsenistä kahden tulee olla teollisoikeudellisia toimeksiantoja hoitavia henkilöitä ja edustaa tasapuolisesti eri teollisoikeuksien asiantuntemusta.

Luonnollinen henkilö, joka on tämän lain voimaan tullessa ollut merkittynä Patentti- ja rekisterihallituksen pitämään patenttiasiamiesrekisteriin, voidaan auktorisoida, vaikka hän ei ole suorittanut 2 §:ssä tarkoitettua asiamiestutkintoa. Auktorisoida voidaan myös luonnollinen henkilö, joka on hoitanut Patentti- ja rekisterihallituksen käsiteltäviin kuuluvia tavaramerkki- tai mallioikeusasioita vähintään kahden viimeksi ennen tämän lain

voimaantuloa kuluneen vuoden ajan, vaikka hän ei ole suorittanut 2 §:ssä tarkoitettua asiamiestutkintoa. Tässä momentissa tarkoitettua auktorisointia on haettava vuoden kuluessa lain voimaantulosta 6 §:n 2 momentissa säädettyä menettelyä noudattaen.

Myös luonnollinen henkilö, joka on hakenut patenttiasiamiesrekisteriin merkitsemistä viimeistään kolme kuukautta ennen tämän lain voimaantuloa, jonka hakemusta ei ole tämän lain voimaan tullessa vielä ratkaistu ja joka täyttää tämän lain voimaan tullessa voimassa olleet rekisteröinnin edellytykset, voidaan auktorisoida, vaikka hän ei ole suorittanut 2 §:ssä tarkoitettua asiamiestutkintoa. Patentti- ja rekisterihallitukselle viimeisten kolmen tämän lain voimaantuloa edeltäneen kuukauden aikana tulleet patenttiasiamiesrekisteriin tehtävää merkintää koskevat hakemukset jätetään tutkittaviksi ottamatta.

Patentti- ja rekisterihallituksen pitämään patenttiasiamiesrekisteriin tämän lain voimaan tullessa merkittynä ollut luonnollinen henkilö saa, sen estämättä mitä 7 §:ssä säädetään, käyttää tämän lain voimaan tullessa käyttämäänsä ammattinimikettä yhden vuoden ajan tämän lain voimaantulosta. Sama koskee sellaista tavaramerkkiasioita tai mallioikeusasioita hoitavaa luonnollista henkilöä, jonka palvelujen tarjonnassa tavaramerkkiasiamiehen tai mallioikeusasiamiehen ammattinimikkeen käyttö on vakiintunut.

2.

Laki**oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 1 luvun 2 §:n 1 momentin 7 kohta ja
lisätään 1 luvun 2 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta seuraavasti:

1 luku	7) Finanssivalvonnasta annetussa laissa (878/2008);
Yleiset säännökset	8) auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä annetussa laissa (/).
2 §	_____
<i>Kilpailu- ja valvonta-asiat</i>	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Markkinaoikeus käsittelee *kilpailu- ja valvonta-asioina* asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

Helsingissä 29 päivänä elokuuta 2013

Pääministerin estyneenä ollessa, ulkoasiainministeri

ERKKI TUOMIOJA

Työministeri *Lauri Ihalainen*

*Liitteet
Rinnakkaisteksti*

2.

Laki

oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 1 luvun 2 §:n 1 momentin 7 kohta ja

lisätään 1 luvun 2 §:n 1 momenttiin uusi 8 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki:

Ehdotus:

1 luku

1 luku

Yleiset säännökset

Yleiset säännökset

2 §

2 §

Kilpailu- ja valvonta-asiat

Kilpailu- ja valvonta-asiat

Markkinaoikeus käsittelee *kilpailu- ja valvonta-asioina* asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

Markkinaoikeus käsittelee *kilpailu- ja valvonta-asioina* asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

7) Finanssivalvonnasta annetussa laissa (878/2008).

7) Finanssivalvonnasta annetussa laissa (878/2008);

8) auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valtioneuvoston asetus

auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti säädetään auktorisoidusta teollisoikeusasiamiehistä annetun lain (/) 2 §:n 2 momentin, 6 §:n 3 momentin ja 12 §:n 2 momentin nojalla:

1 §

Asiamiestutkinnon järjestäminen

Teollisoikeusasiamieslautakunta vahvistaa luettelon lainsäädännöstä, kirjallisuudesta ja muusta aineistosta, johon asiamiestutkinnon kysymykset perustuvat.

Asiamiestutkinto järjestetään vähintään kerran vuodessa. Asiamiestutkinnon ajan ja paikan määrää teollisoikeusasiamieslautakunta. Niistä on ilmoitettava viimeistään 60 päivää ennen tutkinnon järjestämispäivää sähköisen tietoverkon kautta.

2 §

Asiamiestutkinnon hyväksyminen

Asiamiestutkinnon hyväksymisen edellytyksenä on, että tutkinnon kaikki osat suoritetaan hyväksytysti.

Asiamiestutkinto arvioidaan asteikolla hyväksytty / hylätty.

3 §

Todistus asiamiestutkinnosta

Teollisoikeusasiamieslautakunta antaa hyväksytysti suoritetusta asiamiestutkinnosta todistuksen. Tutkinnon nimenä on patenttiasiamiestutkinto, tavaramerkkiasiamiestutkinto tai mallioikeusasiamiestutkinto sen mukaan, minkä auktorisoiduista teollisoikeusasiamiehistä annetun lain (/) 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetun osa-alueen osallistuja on suorittanut.

Asiamiestutkinnosta annettavaan todistukseen tulee merkitä seuraavat tiedot:

- 1) tutkinnon nimi;
- 2) tutkinnon perusteena olevat säädökset ja mahdolliset määräykset;
- 3) todistuksen antaneen tutkintolautakunnan nimi;
- 4) tutkinnon suorittajan henkilötiedot;
- 5) todistuksen myöntämisaika ja -päivä;
- 6) todistuksen voimassaoloaika.

Todistuksen allekirjoittavat teollisoikeusasiamieslautakunnan puheenjohtaja ja sihteeri tai, jos puheenjohtaja on estynyt, varapuheenjohtaja ja sihteeri.

4 §

Todistus auktorisoinnista

Auktorisoinnista annettavaan todistukseen tulee merkitä seuraavat tiedot:

- 1) auktorisoidun asiamiehen ammattinimike;
- 2) auktorisoinnin perusteena olevat säädökset ja mahdolliset määräykset;
- 3) auktorisoinnin myöntäneen lautakunnan nimi;
- 4) auktorisoidun asiamiehen henkilötiedot;
- 5) auktorisoinnin tai auktorisoinnin jatkamisen myöntämispäivä;
- 6) auktorisoinnin voimassaoloaika.

Todistuksen allekirjoittavat teollisoikeusasiamieslautakunnan puheenjohtaja ja sihteeri tai, jos puheenjohtaja on estynyt, varapuheenjohtaja ja sihteeri.

5 §

Asioiden käsittely teollisoikeusasiamieslautakunnassa

Teollisoikeusasiamieslautakunta kokoontuu puheenjohtajan tai, puheenjohtajan ollessa estynyt, varapuheenjohtajan kutsusta. Mainittu lautakunta on kutsuttava koolle, jos vähintään kolme jäsentä sitä vaatii.

Teollisoikeusasiamieslautakunta käsittelee toimivaltaansa kuuluvat asiat teollisoikeusasiamieslautakunnan sihteerin esittelystä.

Teollisoikeusasiamieslautakunnan sihteerinä toimii lautakunnan tehtävään määräämä henkilö.

Jos teollisoikeusasiamieslautakunta toimii jaostona, jaoston jäsenenä voi olla myös lautakunnan ulkopuolisia henkilöitä.

6 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .